

Riksdagens protokoll

2007/08:35

Måndagen den 3 december

Kl. 11.00 – 15.11

Protokoll
2007/08:35

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 27 november.

2 § Anmälan om kompletteringsval till utbildningsutskottet

Tredje vice talmannen meddelade att Moderata samlingspartiets riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* som suppleant i utbildningsutskottet.

Tredje vice talmannen förklarade vald till

suppleant i utbildningsutskottet

Ann-Charlotte Hammar Johnsson (m)

3 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2007/08:235

Till riksdagen

Interpellation 2007/08:235 Prioritering av folkhälsa före frihandel
av Egon Frid (v)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 18 december 2007.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresor.

Stockholm den 28 november 2007

Utrikesdepartementet

Ewa Björling

4 § Försvar samt beredskap mot sårbarhet – budgetåret 2008

Föredrogs

försvarsutskottets betänkande 2007/08:FöU1

Försvar samt beredskap mot sårbarhet – budgetåret 2008 (prop. 2007/08:1 delvis och redog. 2006/07:RRS19)

Anf. 1 ANDERS KARLSSON (s):

Fru talman! I dagens värld är det lika viktigt att värna fria flöden som det tidigare var att skydda landets gränser. Gränsöverskridande flöden av information, människor, varor och tjänster är en förutsättning för vårt välstånd och för vår säkerhet. Vårt internationella agerande för att möta de globala hoten är centralt för att stärka Sveriges samlade säkerhet. Den gemensamma sårbarheten och de gränsöverskridande hoten innebär att svenska och internationella intressen alltmer sammanfaller.

Ett terroristhot eller sabotage mot Göteborgs hamn, Skandinavien största, skulle lamslå Sverige då vi får 80 procent av vår import via Göteborg. Men det skulle också innebära stora konsekvenser för andra viktiga hamnar i Tyskland och Ryssland. Det blir därför viktigt att diskutera sig fram till gemensamma lösningar över nationsgränser och se säkerhet i ett vidare perspektiv. Detta har den borgerliga regeringen helt tappat bort i sin försvars- och säkerhetspolitik. I stället kännetecknas den förda politiken av kortsiktighet och slarv.

Säkerhet i dag är mycket mer än militär styrka. För att möta det nya omvärldsläget och de nya hoten måste Försvarsmaktens roll fortsätta att förändras från en organisation med huvudsaklig uppgift att skydda gränsen till en organisation som i samverkan med civila resurser och andra stater ska kunna trygga våra intressen av en stabil och fredlig utveckling.

Det förändringsarbete som Försvarsmakten hittills genomfört förtjänar stor respekt. Statskontorets utredning visar att berörda myndigheter i hög grad vinnlagt sig om att genomföra de förändringar som krävs för att uppnå den kostnadsminskning som den socialdemokratiska regeringen satte upp som mål.

Samtidigt måste kraftfulla åtgärder vidtas för att komma till rätta med sektoriseringen inom svenskt myndighetsväsende. Myndigheterna har gång på gång fått detta uppdrag från riksdag och regering. Nu måste andra åtgärder till för att få effekt.

Jag frågar därför försvarsminister Tolgfors om han är beredd att vidta åtgärder för att komma till rätta med stuprörstänkandet och därmed minska Sveriges sårbarhet.

Fru talman! Regeringens besparing på försvaret är dyrköpt. Politiska beslut ska underbyggas med information och analys. När det brister kan politiska beslut få ödesdigra och kostsamma konsekvenser, något som Tolgfors företrädare Mikael Odenberg förstod vidden av. Han avgick med anledning av att den borgerliga regeringens besparingar saknade analys. Jag citerar Mikael Odenberg: "Beslutet om miljardbesparingar fattas utan att det finns något underlag till det." Att en försvarsminister som ansvarig för landets försvar och säkerhet avgår för att det fattas huvudlösa beslut borde anses synnerligen anmärkningsvärt.

Något liknande har aldrig tidigare förekommit i svensk historia. Att Sten Tolgfors står här några månader senare och viftar bort det hela borde i det närmaste vara en skymf mot hans företrädare.

Försvarsministern sade i en interpellationsdebatt här i riksdagen: ”Det är inte alltid kostnadseffektivt att ligga steget före utvecklingen i övriga världen.” Försvarsministern har också kritiserat oss socialdemokrater för att lyssna för mycket på industrin, vilket framstår som mycket märkligt i sammanhanget.

Därför ska jag även passa på att citera Stephan Muchler, vd för Sydsvenska Industri- och Handelskammaren. Han säger: ”Hade Volvo och Ericsson resonerat på det sättet hade man knappast kunnat konkurrera ute i världen. Det förekommer ett intensivt utbyte mellan försvarsindustrin, de tekniska högskolorna och de högteknologiska företagen. Idéer och människor byter kontinuerligt plats. Hela tekniksektorn hotas. Jag tror att den borgerliga regeringen är medveten om sambandet, men man väljer att blunda av ekonomiska skäl. Det känns som en kortsiktig och riskabel inställning.” Här är det Sydsvenska Handelskammaren som säger: Det känns som en kortsiktig och riskabel inställning. Som socialdemokrat kan man bara instämma.

Ännu märkligare ter sig Tolgfors uttalande när det visar sig att regeringens besparingar på till exempel torped–mina–sensor i själva verket innebär en kostnad på 4 miljarder kronor på sikt. Torped–mina–sensor skulle ersätta en rad system som nu i stället måste livstidsförlängas eller ersättas med nya produkter. En besparing på 1 miljard blir i själva verket en kostnad på 4 miljarder. Det är slarvigt, det är oseriöst och det är ryckigt.

Fru talman! Kontentan blir kostsamma besparingar som raserar viktiga högteknologiska samarbeten mellan industri och universitet. Den borgerliga regeringens politik innebär att man monterar ned högteknologiska arbetstillfällen. Effekterna blir än större om man betänker att varje anställd inom försvarsindustrin sysselsätter fyra ytterligare inom service och support. Det är ca 100 000 arbetstillfällen. Utöver det omsätter försvarsindustrin 34 miljarder kronor årligen varav hälften går på export.

Den borgerliga regeringen satsar hellre på subventionerade hushållsnära tjänster än högteknologiska jobb som både leder till export och spin-off-effekter i form av civila produkter. De finansiella benen för välfärdssamhället slås undan för att regeringen tvingar fram stora skattesänkningar för de rika.

Jag har därför ytterligare en fråga. I vilken analys grundar regeringen sitt beslut att det just är de utpekade materielprojekten – torped–mina–sensor, ytstridsfartyg och luftvärnsroboten Bamse – som Försvarsmakten minst behöver? Vilken analys visar att det är billigare att köpa dessa produkter från exempelvis Ryssland eller USA än att tillverka dem själva?

Fru talman! När det gäller försvarets materielförsörjning är Socialdemokraternas principiella utgångspunkt att Sverige, både ur ett långsiktigt strategiskt säkerhetspolitiskt perspektiv och ur ett industripolitiskt perspektiv, tjänar på att ha en internationellt konkurrenskraftig försvarsindustri. I ljuset av alliansfriheten är det viktigt att värna en försvarsindustri med hög teknisk standard.

Prot. 2007/08:35

3 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet –
budgetåret 2008*

Vi menar att försvaret inte kan ses som vilken budgetpost som helst. Strategin för den framtida materielförsörjningen måste baseras på en säkerhetspolitisk analys. Det finns kompetenser inom den svenska försvarsindustrin som har vidare funktioner för Sverige som nation.

Sverige besitter unika kompetensområden där vi inte kan köpa motsvarande produkter från till exempel USA eller Ryssland. Varje kompetens som tas bort måste baseras på en politisk analys och inte göras utifrån ett budgetperspektiv eller en excelfil på Finansdepartementet.

Vi avvisar därför regeringens neddragningar. Vi vill invänta den säkerhetspolitiska rapporten från Försvarsberedningen, Försvarsmaktens perspektivstudie samt den nationella strategin för försvarsindustrin innan vi tar ställning till det framtida behovet av försvarsmateriel.

Fru talman! Dagens krishanteringssystem har brister som måste åtgärdas. Utskottet tog initiativ till att bjuda in statsministern till riksdagen för att se om frågetecknen runt jouransvaret på Statsrådsberedningen skulle gå att rätta ut. Tyvärr kom inte statsministern. Därför råder det fortfarande oklarheter bland annat när det gäller ansvarsfördelning och samordning vid en kris.

Hur landet hanterar kriser är en så viktig fråga att den inte får bli föremål för politisk prestige. Ett parlamentariskt organ bör därför få i uppdrag att se över landets förmåga till krishantering och komma med förslag till förbättringar. Vi socialdemokrater har tidigare pekat ut Försvarsberedningen som ett lämpligt organ för detta. Beredningen består av representanter från alla riksdagspartier och har mycket hög kunskap på området. Därför bör de få uppdraget omgående.

Vad Schenströmaffären har visat är att när organisationen för krishantering är alltför beroende av politiker kan en politisk kris blockera själva krishanteringen. Med en krisledande myndighet minskar den risken samtidigt som samordningen blir bättre.

Som statsministern själv har påpekat var den jouransvariga Schenström berusad en kväll när Sverige inte utsattes för en nationell kris. Men vad hade hänt om en stor olycka eller kris inträffat? Hur ska regeringen och statsministern fördela sin tid mellan att svara på journalisternas frågor och fatta viktiga strategiska beslut för krishanteringens förlopp?

Det är viktigt att hanteringen av framtida kriser inte förhindras av en politisk hårdsmälta. Detta är en fråga som ytterst berör hela svenska folket. Därför är det enda seriösa att nå breda politiska lösningar på området.

Kommer Sten Tolgfors att vidta några åtgärder för att komma till rätta med bristerna i krishanteringen?

Hur ser Sten Tolgfors på att Försvarsberedningen omgående får i uppdrag att se över krishanteringssystemet och komma med skarpa förslag till åtgärder?

Fru talman! Jag har tagit upp tre viktiga områden – det breda säkerhetsbegreppet som hotas av stuprörstänkande, regeringens slarviga hantering av försvarsmateriel och bristerna i krishanteringssystemet. Det finns fem raka frågor som jag vill ha svar på.

Vilka åtgärder är Sten Tolgfors beredd att vidta för att komma till rätta med stuprörstänkandet och därmed minska Sveriges sårbarhet?

Vilken analys grundar regeringen sitt beslut på att det är just de utpekade materiellprojekten – TMS, ytstridsfartyg och luftvärnsroboten Bamse – som Försvarsmakten minst behöver?

Vilken analys visar att det är billigare att köpa sådana produkter från exempelvis Ryssland eller USA än att egentillverka dem?

Vilka åtgärder kommer Sten Tolgfors att vidta för att komma till rätta med bristerna i krishantering?

Hur ser Sten Tolgfors på att Försvarsberedningen omgående får i uppdrag att se över krishanteringssystemet och komma med skarpa förslag på åtgärder?

Det behövs breda politiska lösningar på så viktiga områden som krisberedskap och Sveriges säkerhets- och försvarspolitik. Det går inte att föra en slarvig, oseriös och ryckig försvars- och säkerhetspolitik.

Därför vill jag än en gång påminna om Mona Sahlins utsträckta hand om partiledaröverläggningar om Sveriges säkerhetspolitik. Det är olyckligt att den borgerliga regeringen ställer sig så kallsinnig till en sådan överläggning. Detta står i bjärt kontrast till den norska regeringen, där försvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen har öppnat upp för en bred dialog om landets framtida försvar.

Fru talman! Nu vill jag se om försvarsminister Tolgfors är vuxen uppgiften att förvalta den möjlighet som ges till breda överenskommelser i försvars- och säkerhetsfrågor. Sveriges säkerhet är viktigare än moderat partitaktik.

Fru talman! Jag ställer mig bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 6 och 8.

Anf. 2 GUNILLA WAHLÉN (v):

Fru talman! Vänsterpartiet står bakom målet för totalförsvaret som innebär att bidra till att hantera och förebygga kriser i vår omvärld, hävda vår territoriella integritet, försvara Sverige mot väpnat angrepp, värna civilbefolkningen och säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna vid väpnat angrepp eller krig i vår omvärld.

Dagens hotbild ser helt annorlunda ut än gårdagens. Det är inte med högteknologiska skjutvapen Sverige kommer att behöva försvara vårt land.

Sveriges beredskap att hantera andra kriser inom landet måste förstärkas. Detta framgår inte minst av Krisberedskapsmyndighetens rapport förra veckan. Vi är mycket dåligt rustade att hantera en IT- eller nätattack mot webbsystem, myndigheter och banker. Genomgången visar att det finns oroväckande sårbarheter i svenska samhällsfunktioners verksamhet på Internet. Det saknas rutiner för att snabbt upptäcka karaktären och styrkan hos riktade angrepp som sker samtidigt mot många myndigheter eller andra samhällsviktiga funktioner. Det saknas förmåga att snabbt åtgärda problemen. Vi är alla i dag lika beroende av att kunna använda datorer och mobiler i vår vardag som vi är av elektricitet.

Vänsterpartiet avsätter nästan 40 miljarder inom utgiftsområde 6, Försvar samt beredskap och sårbarhet, nästa år. Regeringen avsätter nästan 44 miljarder. Det skiljer inte så mycket. Jag återkommer till detta.

Fru talman! Sverige har anslutit sig till FN:s millenniemål om en halvering av världens fattigdom till år 2015.

Prot. 2007/08:35
3 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet –
budgetåret 2008*

Att bekämpa fattigdom och orättvisor via humanitärt bistånd, insatser för att säkra rent vatten, hälsovård, utbildning och samarbete i demokrati- och rättsäkerhetsfrågor är långt viktigare redskap för att förebygga konflikter och krig än ökad vapentillverkning och militära insatser. Det finns en överproduktion av militära medel och ett underskott av humanitära insatser i världen. Inte minst på klimatområdet behövs en rejäl omställning för att minska olje- och gasberoendet och övergå till en energiförsörjning som inte påverkar klimatet lika negativt. Vi ser alla nästan dagligen de katastrofer och lidanden som människor utsätts för på grund av stormar, översvämningar, bränder och torka. Här har Sverige ett stort ansvar och chans att göra skillnad.

Sverige borde vara världsledande och satsa på fredsskapande insatser i form av diplomati, återuppbyggnad av krigs- och krisområden och i arbetet för demokrati och mänskliga rättigheter. Sverige har en lång tradition av denna typ av insatser. När utskottet under hösten gjorde besök i Sydkorea blev vi påmind om hur det neutrala landet Sverige gjorde en stor humanitär insats med sjukvård under Koreakriget.

Fru talman! Antalet kvinnor som ryckte in under året var 430 av 9 200. Det var alltså 9 000 män och drygt 400 kvinnor, och det var 130 tjejer mindre än året innan. Andelen kvinnor i yrkesofficerskåren är 4,4 procent. Nästan 96 procent inom Försvarsmaktens olika delar är män. Personalförsörjningen är en mycket viktig fråga inom försvaret. Rätt person med rätt kompetens på rätt plats – det målet är omöjligt att nå med nuvarande politik. Om vi ska leva upp till våra åtaganden inom FN:s resolution 1325 om att säkra kvinnors delaktighet i freds- och säkerhetsarbetet måste det bli en rejäl förbättring. Det gäller i högsta grad förstås samtliga våra internationella insatsstyrkor.

Vänsterpartiet föreslår därför i vårt budgetalternativ en omfördelning av 50 miljoner kronor till den pågående jämställdhetsintegrationen. Dessa resurser blir ett viktigt tillskott för utbildning och för en snabbare omställning inom Försvarsmakten till en jämställd organisation där både kvinnor och män får plats.

Försvarsmakten måste bli en mer jämställd arbetsplats där inte någon trakasseras på grund av kön, etniskt ursprung eller sexuell läggning. Samma krav ska naturligtvis gälla all verksamhet inom det civila området, inom polisväsende, rättsväsende, utbildning och vård.

Jag välkomnar regeringens beslut om en parlamentariskt tillsatt utredning om den allmänna värnplikten. Men det är helt fel ordning att nu lägga ned civilpliktsutbildningen och införa aspirantutbildningen. Låt utredningen analysera detta först! Utredningen måste ta kvinnors deltagande på allvar och inte bara titta på problemet. Fler kvinnor än män måste utbildas redan nu om vi ska klara personalförsörjningen i framtiden och få fler kvinnor i ledande ställning inom Försvarsmakten.

Fru talman! Sveriges vapenexport bidrar kraftigt till upprustningen i världen. Sverige är en av världens ledande vapenexportörer. De militära utgifterna i världen är astronomiska. Världsbanken menar att om en tiondel av världens militära budgetar skulle omfördelas skulle det räcka för att ge de mest utsatta makt över sina egna liv och möjlighet att ta ansvar för sig själva och sina barns framtid.

Vänsterpartiet kräver, i likhet med en rad organisationer såsom Dia-konia, Svenska Freds, Svenska Amnesty, Svenska Röda Korset, Kristna

Freds rörelsen med flera, att all vapenexport till krigförande och människorättskränkande länder ska upphöra. Vapenhandel skapar mer korruption, brottslighet och krig än vad den skapar säkerhet, fred och mänskliga rättigheter. Sverige ska inte ge bistånd med ena handen och sälja vapen med den andra.

Det är med djupaste oro som vi ser hur Sverige och det svenska försvaret deltar i och ökar vårt deltagande i insatser som styrs av Nato och EU. Nato gör varken Sverige eller världen säkrare. USA har, förutom sina egna kärnvapen, placerat ut taktiska kärnvapen i sex europeiska Nato-länder och planerar att placera ut fler. Kärnvapenupprustningen i världen är ett faktum. Vad gör Sverige och den svenska regeringen för att förmå och kräva att EU:s kärnvapenbärande länder nedrustar och avvecklar kärnvapnen inom EU? Vi måste städa på vår egen bakgård innan vi kan kräva att andra gör det.

Fru talman! Vänsterpartiet är motståndare till upprättandet av den nordiska snabbinsatsstyrkan, NBG, eftersom dess eventuella insats nästa vår inte kräver ett fullt FN-mandat, utan det är EU som beslutar om stridsgruppen ska sättas in i främmande land. Sverige har sagt sig vara berett att ställa upp inom tio dagar och efter beslut av riksdagen trots att vitala delar ännu inte är tillgodosedda, exempelvis transportlogistik, och däribland medicinsk evakuering. En insats på sex månader skulle kosta över 1 miljard. Regeringen vill sätta upp en ny styrka till 2011. Hur har man tänkt finansiera detta? Finns det finansierat i dagens budget?

Regeringen vill att Sverige ska göra en satsning med 2 000 personer årligen på internationella styrkor. Den menar att det finns en stark efterfrågan från konfliktområden och FN. Men satsningen kan visa sig vara helt fel. Efterfrågan på västerländska styrkor kan komma att upphöra. Vi ser detta redan i dag då det gäller de av riksdagen beslutade styrkorna till Darfur och Tchad. Europa är inte välkommet med stridande styrkor.

Fru talman! Det måste vara strikt militära och säkerhetsskapande behov som vägs in inför anskaffning av materiel, inte industripolitiska konsekvenser och exportmöjligheter med hjälp av generösa avtal, kraftfull marknadsföring, mutsystem och exportstöd.

Varför kostar Sveriges försvar nästan dubbelt så mycket som Finlands? Under året har debatten och de politiska utspelen om försvarets utgifter och besparingskrav varit tydliga. Vi har till och med bytt försvarsminister under hösten. Regeringen vet inte hur den ska ställa sig till alla krav.

Det finns krav från finansén, med Anders Borg i spetsen, att skära ned, krav från EU att rusta upp och bidra med pengar till framtidsprojekt som obemannade flygfarkoster, krav från Nato att delta med fler soldater i främmande länder, krav från Försvarsmakten att köpa in det man beställt och tänkt beställa, krav att bygga om JAS, krav att sälja JAS till nästan vilket land som helst, krav att lägga ned ubåtstillverkning, krav att skaffa helikoptrar och ökenuniformer, krav att utveckla själva och sälja mer och krav att köpa från hyllan. Långsiktiga krav och kortsiktiga behov blandas om vartannat.

Försvarsutskottet har under flera år begärt att få en tydligare budgetredovisning med mer spårbarhet vad gäller materielanskaffning. När jag fick årets budget från regeringen försökte jag få klarhet i vilket som kostade vad. Svaret var att det är hemligt.

Prot. 2007/08:35
3 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet –
budgetåret 2008*

På s. 72 och 73 i budgeten räknas det ena vapensystemet efter det andra upp, men det finns inte en siffra om vad olika delar kostar. Vad kostar över 5 miljarder och vad kostar några hundra miljoner? Vem har egentligen kontrollen? Inte verkar Försvarsdepartementet ha det. Försvarets utgiftsdjungel och budget är kanske ett fall för Lyxfällan.

Fru talman! Svensk försvars- och säkerhetspolitik måste få mer öppenhet och större folklig förankring. Ett bidrag till detta är fler värnpliktiga och bibehållande av hemvärnet och frivilligorganisationer. Försvaret måste bli mer kostnadseffektivt, och resurser bör fördelas till civil katastrofberedskap och förstärkning av institutioner som Räddningsverket, Krisberedskapsmyndigheten, räddningstjänst med mera för att stärka vårt skydd och vår beredskap mot svåra olyckor.

Jag välkomnar försvarsministerns besked att Försvarsberedningen föreslås fortsätta med deltagare från alla partier. Såvitt jag förstår ska vi studera vad den säkerhetspolitiska utvecklingen får för konsekvenser för inriktningen på det svenska försvaret. Beredningen ska även väga in insatsförsvarets förmåga och tillgänglighet samt utvecklingen av militärt samarbete med andra länder.

Jag anser att beslutet om att satsa på en ny *battle group*, hur stora insatsstyrkornas ska vara, inköp av nya vapensystem och nedläggning av gamla ska avvaktas tills analysen är klar.

Fru talman! Regeringen skriver redan i första stycket i budgetpropositionen för 2007: "Regeringen kan därför på tilläggsbudget behöva återkomma till riksdagen med ytterligare förslag som påverkar budgetåret 2007." Det står redan i inledningen.

Ja, redan nu finns en brasklapp om att den föreslagna budgeten för 2007 inte håller. Den kräver en ytterligare bearbetning. Det är bättre med en bred demokratisk budgetprocess där politiker och ansvariga myndigheter prioriterar upp och prioriterar ned än att anlita Lyxfällan. När får vi besked om hur den slutliga budgeten för 2008 kommer att se ut?

Vi förespråkar en omfördelning av resurserna inom utgiftsområde 6 i enlighet med vår reservation 1 i betänkandet. Vi avstår från voteringar på övriga reservationer.

Anf. 3 PETER RÅDBERG (mp):

Fru talman! För ganska exakt ett år sedan, när vi hade vår första försvarsdebatt efter valet, var besparingar inom försvaret ett begrepp som lyste med sin frånvaro både hos regeringspartierna och hos Socialdemokraterna. I dag är dessa ställningstaganden från nämnda partier som bortblåsta och debatten har forskjutits 180 grader. Miljöpartiet välkomnar det.

I debatten har vi nu för första gången på allvar börjat diskutera den svenska hotbilden, vad den står för och vilken försvarspolitik vi ska ha just med utgångspunkt från den hotbilden.

Jag vill ändå inledningsvis gratulera regeringen och Moderaterna till att ni bryter mot tidigare tabun och för första gången vågar tala om besparingar inom försvaret. Det är en god början, och vi delar regeringens uppfattning att det går att spara pengar inom materiel och anläggningar. Jag hoppas att det här är början på en mer realistisk försvarspolitik med utgångspunkt i den hotbild som riksdagens partier i mångt och mycket är helt överens om.

De flesta har insett att Sverige inte behöver oroas över att någon främmande makt ska invadera landet. Trots detta är det så innerligt svårt för regeringen att få till en försvarsbudget som är i paritet med den faktiska hotbild som finns.

Efter kalla krigets slut och den nya säkerhetspolitiska situation som har uppstått har fortfarande inte försvaret fått tillräckligt tydliga politiska direktiv för vad försvaret ska satsa på. Det militära försvaret är i sin struktur utformat för en hotbild som inte längre finns, alltså invasionen av svenskt territorium.

Miljöpartiet anser att det är hög tid att bryta upp från det tidigare passiva osthyvlandet på befintliga resurser. I stället måste planeringen utgå från de behov och krav som 2000-talets säkerhetspolitiska situation ställer på oss som nation i ett alltmer internationaliserat samhälle.

Det militära invasionshotet från annan stat är sedan lång tid tillbaka avskrivet. Ryssland, som varit det enda realistiska hållet varifrån ett militärt angrepp mot Sverige kunnat tänkas komma, saknar såväl militär kapacitet som militär förmåga, ekonomi och framför allt politiskt motiv och vilja att angripa andra länder militärt, trots att Ryssland de senaste åren har ökat sin försvarsbudget ganska kraftigt.

Rysslands inrikespolitiska utveckling, med auktoritära drag, är naturligtvis oroande, och det är tydligt att regimen lägger stor vikt vid stabilitet snarare än demokratisk utveckling och respekt för mänskliga rättigheter. Politiken styrs ofta av personliga vinstintressen och kortsiktiga överväganden. Till detta kommer hälsoproblem, en radikalt minskande befolkning, omfattande miljöförstöring och en korruption som återfinns på alla nivåer.

Men detta innebär inte att Ryssland är ett militärt hot mot Sverige. Vi kan inte möta dessa problem med ökade svenska militära resurser. Om detta tror jag att de flesta i denna kammare är överens. Och att Ryssland skulle invadera Sverige tillhör väl ändå ett av de mest fantasifulla scenarierna.

Nej, hoten mot det svenska samhällets säkerhet kan inte mötas med militära medel utan måste motverkas på en lång rad andra sätt.

Till hoten hör terrorism, miljöhot, klimatförändringar, naturkatastrofer, fattigdom, flyktingströmmar och gränsöverskridande brottslighet. Vi pratar om svaga stater, det högteknologiska samhällets sårbarhet, narkotika- och drogrelaterad brottslighet, ekonomisk brottslighet och brister i demokrati. Dessa hot ter sig betydligt mer konkreta än de traditionellt militära hoten från andra stater mot Sverige.

Om man vidgar horisonten utanför Sveriges omedelbara närområde finner man att de stora hoten mot framtida fred och stabilitet i grunden är konflikter som bottnar i fattigdom, underutveckling och kamp om ekologiskt utrymme. Inget av dessa hot kan i grunden lösas med militära medel utan måste bekämpas med helt andra metoder, som till exempel rättvis handel, utvecklingsbistånd, konfliktförebyggande arbete och strävan mot att tillförsäkra alla länder ett rättvist miljöutrymme.

En säker värld kan bara långsiktigt byggas på detta sätt. Därför är det viktigt att dessa faktorer tas i beaktande när man gör internationella fredsinsatser. En hållbar och stabil fred skapas inte bara genom militära medel.

Prot. 2007/08:35
3 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet –
budgetåret 2008*

Ingen kan längre med hedern i behåll förneka klimatförändringarnas betydelse i säkerhetspolitiken. Hur avser försvarsministern att verka för att klimatfrågan även i Försvarsdepartementet behandlas på ett departementsöverskridande sätt? Vilka konkreta initiativ kommer försvarsministern att ta inom ramen för sitt departement?

Jag kan ge ett litet tips, om ministern inte känner sig riktigt hemma i miljön. Det finns konkreta exempel från vårt grannland Finland. Där har klimatfrågorna fått en egen process inom försvarsförvaltningen.

På det finska försvarsdepartementet har försvarsministern tillsatt en arbetsgrupp som ”skall utreda hur försvarsförvaltningen anknyter sig till klimatförändringen”. Deras motivering lyder: De ska beakta klimatförändringarna ur ett nationellt och internationellt perspektiv som en av de största samhälleliga utmaningarna. Även försvarsförvaltningen berörs i det arbetet.

Arbetsgruppens uppgift är att utreda samband mellan klimatförändringen och försvarsförvaltningen samt att ge förslag om hur försvarsförvaltningen inom sin verksamhet kan motverka just klimatförändringen. Arbetsgruppen bör även ge rekommendationer om hur försvarsgrenen kan anpassas till förändringarna.

Då är min fråga: Kan ministern tänka sig motsvarande initiativ här i Sverige?

Som världen ser ut i dag finns det tyvärr behov av internationella militära insatser under ett FN-mandat. Behoven omfattar allt från minröjning till så kallade fredsfrämjande insatser för att skilja kombattanter och skydda civilbefolkningen. De militära konflikter som i dag förekommer i världen handlar till allra största delen om inbördes stridigheter i olika länder. Sverige har, som enskild nation och i samverkan med andra länder, ett ansvar för att stävja militära konflikter och skapa förutsättningar för fred.

Det internationella fredsfrämjande arbetet, under FN-mandat, ska alltså vara huvuduppgiften för Försvarsmakten. Det är då viktigt att Försvarsmakten organiseras så att dessa uppgifter kan skötas på ett effektivt sätt.

I morgon presenterar Försvarsberedningen sin omvärldsanalys, och vi väntar alla på den. Men försvarsministern har redan gått ut via Försvarsdepartementet och i Ekot i lördags och presenterat vad den kommande försvarsberedningen ska ha för uppdrag. Försvarsministern informerade om att ge den nya försvarsberedningen i uppgift att titta på vilken inriktning Försvarsmakten ska ha i framtiden med bland annat utgångspunkt från Försvarsberedningens rapport.

Vi tolkar det kommande uppdraget som väldigt brett och ser med spänning fram mot nästa halvår. Detta välkomnas mycket av Miljöpartiet.

Men försvarsministern sade också i Ekot något som riksdagen redan har beslutat, nämligen att försvarets uppdrag har förändrats och att inriktningen är mot internationella uppgifter. Med anledning av det som försvarsministern nu offentligt har redovisat är det faktiskt med stor förvåning som jag läser regeringens försvarsbudget som till sin grundstruktur bygger på den gamla hotbilden.

Miljöpartiets säkerhetspolitiska analys stämmer till stora delar överens just med den bild som regeringen och försvarsministern har delgivit oss den senaste tiden.

- Det finns ingen hotbild mot Sverige.
- Svenskt försvar ska inriktas just mot internationella åtaganden.
- Den allmänna värnplikten är på väg att avskaffas i fredstid på grund av det säkerhetspolitiska läget.
- Den stora hotbilden framdeles är bland annat klimathot, terrorism, dataintrång etcetera.

Miljöpartiet försöker att dra politiska slutsatser av den säkerhetspolitiska analys som vi har redovisat, vilket jag inte anser att regeringen har gjort.

För att försvaret effektivt ska kunna uppfylla sina nya åtaganden är det viktigt att Försvarsmakten får ett tydligt och renodlat uppdrag att också uppfylla dessa på ett kostandeffektivt sätt. Det innebär samtidigt att andra typer av hänsyn måste definieras mer tydligt och i vissa fall förändras kraftigt jämfört med i dag. Några sådana hänsyn, som ofta är motstridiga, är regionalpolitik, hänsyn till försvarsindustrin, värnplikten och personalförsörjningen.

Försvarets organisation och lokalisering måste i framtiden framför allt bestämmas utifrån vad som är effektivt från militär synpunkt. I många fall bör det leda till en koncentration av verksamheten med färre lokaliseringar än i dag. Det kommer att leda till nedläggningar av förband på vissa orter.

Detsamma gäller hänsynen till försvarsindustrin. Det är inte rimligt att Sverige upprätthåller en överdimensionerad militär verksamhet bara för att kunna förse en del av vår försvarsindustri med order.

Försvarets materielbeställningar ska främst dimensioneras utifrån vad som behövs för att klara de operativa, främst internationella uppgifterna och för att upprätthålla en grundläggande kompetens inom vissa, snävt definierade områden av särskild betydelse om det strategiska läget allvarligt skulle försämrats i framtiden. Sett mot denna bakgrund är den svenska försvarsindustrin i dag, som jag sade, överdimensionerad. De delar av industrin som vill överleva måste göra det på sina egna meriter.

Jag vill avslutningsvis, fru talman, ta upp några saker som vi nämner i vår motion. Miljöpartiet ifrågasätter starkt att Sverige behöver 100 JAS-plan. Om vi är överens om att det inte finns någon hotbild mot Sverige och vår huvuduppgift är att verka i internationella operationer, kan då försvarsministern och de övriga företrädarna för de borgerliga partierna förklara varför vi ska ha dessa 100 JAS-plan? Och vad ska de användas till? Ska vi använda dem i Afghanistan eller i Tchad, eller handlar JAS-planen om att vi ska skydda svenskt territorium trots att ni säger att det inte finns något hot? Eller är det sysselsättningsskäl som gör att vi behåller en så stor flygplansflotta?

Detta är ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv helt oacceptabelt. Jag tror att svenska folket vill ha svar på just den här frågan.

Prot. 2007/08:35
3 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet –
budgetåret 2008*

Marinens medverkan i internationella uppdrag är mycket begränsad. Svenska minröjningsfartyg har efterfrågats, och här ser Miljöpartiet en fortsatt möjlighet för Sverige att kunna delta. Utöver detta finns behov av territorialvattenintegritet och kontroll av svenska farvatten. Ett antal små förband med stridsbåt 90 och ett fåtal kustkorvetter räcker just för denna uppgift.

Fru talman! Jag kan konstatera att riksdagens sju partier till stora delar är överens om att vi i Sverige inte ser någon hotbild framför oss på mycket lång tid. Vi är också överens om att svenskt försvars huvuduppgift är att verka i internationella operationer, och vi är överens om att vår tids stora hot inte längre innebär att vi ska rusta för ett militärt angrepp mot Sverige utan ska rusta samhället mot olika hot som till exempel miljöhot, flyktingströmmar, terrorhot etcetera. Med kunskap om detta blir regeringens slutsats svårbegriplig när man till stora delar behåller en försvarsbudget som är anpassad efter gårdagens hotbild.

Fru talman! För att vinna tid yrkar jag bifall till reservation 2. För övrigt ställer jag mig bakom hela vår motion.

Anf. 4 ROLF GUNNARSSON (m):

Fru talman! Eftersom försvarsministern kommer upp om en stund här i talarstolen tänkte jag bland annat ägna mitt anförande åt att se på hur oppositionen agerat och agerar i detta ärende, liksom hur de agerat tidigare i försvarsfrågan.

Vad har då hänt de senaste åren, och hur har nuvarande oppositionen agerat, bland annat då man satt vid makten och styrde landets försvar tillsammans med Miljöpartiet och Vänstern, och hur agerar man nu? Då man i dag lyssnar till främst Socialdemokraterna kan man få uppfattningen att besparingar i försvarsbudgeten är något sällsynt, något som aldrig inträffat tidigare och något helt nytt. Så är det självklart inte.

Jag minns då dåvarande statsministern Göran Persson stod här i talarstolen och som en blixtnär från klar himmel – inte ens hans partikamrater i försvarsutskottet kände till det – slog till och tog bort 2 miljarder från försvarsbudgeten. Det var då en första kris i Socialdemokraternas sjukvårdspolitik runt om i landet. Köerna till sjukvården ringlade långa, och det måste göras något. Köande människor med besvär och värk höjde sina röster, och eftersom stora vallöften om vård, skola och omsorg höll på att totalhaverera måste något göras akut. Försvaret blev Socialdemokraternas restpost.

Då gick det alltså att genom ett pennndrag ta bort 2 miljarder förutom de besparingar som redan fanns i budgeten. Då var tydligen inte orden ”analys”, ”underlag”, ”beredning” och ”perspektivplaneringar” uppfunna. Är det så?

Att sedan allt, efter sådana oplanerade besparingar, slutade med ett stort ekonomiskt svart hål i försvarsbudgeten kanske man också bör komma ihåg. Och Socialdemokraterna bör fundera på sina formuleringar i sina reservationer i dag, då man säger att våra förslag kommer utan analyser och är greppade i luften. Hur var det den gången, då Persson stod där i talarstolen, med era analyser och förankringar? Det är kanske något att fundera på. Greppat i luften var det!

Vi minns hur Socialdemokraterna ansvarade för den svenska försvarspolitik och raderade ut en rad militära enheter och regementen på

Sverige kartan: Östersund, Falun, Söderhamn, Umeå, Linköping, Kristinehamn och Gotland, bara för att ta några exempel. Men sådant tycks vara glömt i dag. Jag får känslan av att Socialdemokraterna tycker att det är enklare att radera ut förband och friställa folk än att spara på materiel.

Låt oss se bakåt, bara för någon sekund! 1996 blev prutningen i försvarsbudgeten 4 miljarder. 2000 var det dags att skära igen, också då med 4 miljarder. 2004 var besparingarna 3 miljarder. Lägg därtill sjabblet – det var just vad det var – åren 1995 och 1996 med den så kallade anslagsförordningen. Det sjabblet kostade Försvarsmakten ca 8 miljarder i reellt förlorat köpkraft.

Det var mycket siffror det här, men sedan 1996 har försvarsanslagen reducerats med minst 11 miljarder och i statsbudgeten med 19 miljarder i reell köpkraft.

Fru talman! Ulrica Messing, i föl vid denna tidpunkt försvarspolitisk talesperson, stod här i talarstolen enligt riksdagens protokoll och sade i fjolårets debatt ärligt i denna kammare: ”Under de senaste åren har vi socialdemokrater fört över resurser från försvarsbudgeten till polisen, till kriminalvården och till övriga rättsväsendet.” Lägg därtill Perssons stora ingrepp med pengar till sjukvården från försvarsbudgeten.

Jag tycker att Socialdemokraternas olika piruetter i årets budget är förvånande. Jag har bara suttit i försvarsutskottet i 13 år, så referenstiden är relativt kort, men jag har aldrig – då menar jag aldrig – sett sådana ekonomiska piruetter som man gör i årets budget och de närmaste åren. Jag förstår att till och med finansutskottets majoritet reagerar och skriver om Socialdemokraternas budgetalternativ: ”Utskottet är därför förvånade över att motionärerna själva” – alltså Socialdemokraterna – ”utan andra analyser än att kostnaderna för JAS beräknas minska efter 2008, föreslår neddragningar av försvarsanslaget som vida överstiger regeringens. Ett sådant förslag kan inte betecknas som annat än oansvarigt.”

Hur ser då verkligheten ut? Finns det outnyttjade pengar i budgeten som Socialdemokraterna har hittat och vi inte förstått att hitta? Finns det pengar som ingen annan hittat i materielbudgeten? Nej, sanningen är förstås en annan.

Det finns mycket riktigt inte några kostnader för leveranser av flygplan i den så kallade JAS-ramen efter 2008. Slutleveransen för delserie 3 av JAS är då gjord. Därför finns det inte heller – nu måste Socialdemokraterna lyssna och fundera – några kostnader medräknade i budgeten för varken 2009 eller 2010. Alltså: Socialdemokraterna har intecknat ett besparingsutrymme som inte finns.

Fru talman! Det går alltså inte – för att ta det ännu en gång – att spara genom att inte köpa något som man inte har avsatt pengar för.

Och jag frågar mig, med riktning till Anders Karlsson: Vilka projekt vill Socialdemokraterna då spara på, eftersom det nu ska sparas 7,5 miljarder fram till 2010? Är det stridsfordon, artilleripjäser, halvtidsmodificeringar av fartyg, leveranser av helikoptrar eller så kallade Visbykorvetter? Eller är det ännu fler förband som ska läggas ned? Jag hoppas att Anders Karlsson i sin nya roll som Socialdemokraternas gruppordförande i försvar kan ge besked om detta i dag. Ni har ju varit till bland annat Karlskrona och Motala och lovat och lovat, men var finns pengarna, Anders Karlsson? Svaret får inte vara de pengar som inte finns i budgeten.

Prot. 2007/08:35
3 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet –
budgetåret 2008*

Jag vill också fråga Anders Karlsson hur Socialdemokraterna kommit fram till att man kan spara 3 miljarder 2009 och ytterligare 4,5 miljarder 2010, allt enligt finansutskottets plan och uträkning av hur Socialdemokraternas budget ser ut.

Ni efterlyser regeringens analyser, både säkerhetspolitiska och andra, för att besparingar ska kunna göras. Men, seriöst talat: Behövs inga sådana analyser om ni socialdemokrater ska spara 7 ½ miljard? Behövs inga analyser då? Behöver man inte då vänta och se till exempel Försvarsberedningens resultat?

Om ni skulle ha haft sådana underlag som kan ge så stora besparingar, så kan ni väl berätta det i dag. Det finns många som är intresserade. Ni skriver i en av era reservationer: "utan att invänta en säkerhetspolitisk analys" och "regeringen har greppat ur luften".

Jag kan använda samma ord som Socialdemokraterna i deras smått underligt skrivna reservation:

Var har ni greppat era siffror, de siffror som är skyhöga jämfört med våra? Var har ni greppat dem?

Fru talman! Jag har självklart också en fundering om hur alternativet i svensk försvarspolitik ser ut. Är det Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet? Hur ser då budgetarna ut för Socialdemokraternas eventuella koalitionspartier?

Vänstern är förstås värst, och man har förslag om besparingar på 10 miljarder. Jag ställer därför en naturlig fråga till Gunilla Wahlén: Vad vill ni ta bort? Vilka förband vill ni ta bort, och ska vi helt sluta med de internationella insatserna? Finns det pengar till dessa insatser om ni ska pruta så mycket? Att ta bort personal och annat tar lång tid. Eftersom ni sparar så snabbt måste ni ge besked här i dag. Hur ska ni spara? Jag vet att ni vill stoppa Nordic Battle Group och de insatser för en bättre värld som NBG kan och vill göra. Då vill Vänstern inte vara med.

Miljöpartiet har gått från en nivå där man först ville att allt skulle bli miljöregementen och ett miljöförsvar och sedan i princip ta bort hela försvaret. Nu vill Miljöpartiet med sitt mått mätt göra små besparingar på 6 miljarder. Man gör alltså en hårdare satsning på försvaret än vad Socialdemokraterna gör. Detta måste jag erkänna. Tiderna förändras alltså. Men Miljöpartiets politik har något av en EKG-kurva över sig. Det är med detta parti som Socialdemokraterna kanske ska ha en gemensam försvarspolitik. Jag, och många med mig, ser även här en rödgrön försvarsröra framför sig.

Med en sådan rödgrön röra vid makten skulle verkligen de försvarsindustrianställda i Motala, Karlskrona, Karlskoga, Örnsköldsvik och andra orter med försvarsindustri behöva känna stor oro. Den strimma av hopp som Socialdemokraterna falskt ger Försvars-Sverige med sina 350 miljoner år 2008 är alltså en bild, om vi ser tolv månader framåt, som blir nattsvart. Om man ser ett samarbete med Vänstern och Miljöpartiet vet jag inte vad en svartare nyans än nattsvart är.

Fru talman! Regeringen kommer att vidareutveckla försvarets operativa förmåga. Alla delar måste vara användbara såväl hemma som utomlands. Jag är säker på att försvarsministern kommer att utveckla detta i sitt anförande. Regeringen förbättrar med sin budget personalförsörjningen. Karin Enström kommer att ta upp detta i sitt anförande.

Regeringen reducerar anslaget för materielanskaffning samtidigt som det tillförs mer medel till de internationella insatserna. Då det gäller materielen har vi en skyldighet mot skattebetalarna att köpa den materiel som är bäst lämpad för försvaret. Om denna materiel är framtagen här i Sverige eller utomlands, från egentillverkning eller på annat sätt, återstår att se. Jag är glad att den så kallade Genomförandegruppen hanterar hela materielfrågan och att gruppen självklart leds av Försvarsdepartementet.

Fru talman! En fråga som jag tycker är spännande och viktig är frågan om nordisk försvarspolitisk samverkan. Det är ingen skillnad vare sig i Norge eller i Finland. Det är ökade kostnader för såväl verksamhet som materiel. Kraven på framtida operativ förmåga och nödvändig tillförsel av ny materiell ska inrymmas i kommande ekonomiska ramar. ÖB har mycket bra i sin programskrift *Både och* understrukit nödvändigheten av samarbete. Kontakterna med Norge har kommit längst.

I en rapport som finns och som FOI har sammanställt noteras områden som är aktuella. Det är samverkan rörande materielanskaffning, underhåll och logistik. Det är samverkan inom utbildningsområdet – officersutbildning och förbandsproduktion. Det är samverkan inom försvarsforskningsområdet. Det är samverkan rörande operativa förmågor.

Om vi ser på materielområdet har vi Nordac, ett samarbete då det gäller materielanskaffning mellan de nordiska länderna. Jag tror att detta samarbete kan utvecklas.

Då det gäller materieldelen och försvarsindustrin ska jag citera vad vd:n i Försvarsindustriföreningen sade i ett pressmeddelande ganska nyligen:

”Svensk försvarsindustri ska inte behandlas som en subventionerad sektor. Däremot efterfrågar industrin en strategisk dialog med en statlig motpart som är beredd att ta sin del av ansvaret för spelreglerna på en marknad som i huvudsak styrs och regleras av nationella stater och politiska beslut. Det nu inledda arbetet med att ta fram en försvarsindustristrategi utgör en bra bas för en sådan dialog.”

Fru talman! Jag ska säga några ord om hemvärnet. Jag kommer själv från ett hemvärnstätt län där det dessutom – i Falun – finns en tremånadersutbildning som en bra grund för rekrytering till just hemvärnet. Jag hoppas att utvärderingen av tremånadersutbildningen visar att den utbildningen har kommit för att stanna. Jag hoppas att utvärderingen kommer att visa detta.

Vi måste våga ge ett politiskt erkännande till hemvärnet. Jag vet att ÖB är mycket nöjd med utvecklingen av hemvärnet. Hemvärnet har hög beredskap, hög motivation, stor förmåga, är efterfrågat, är kostnadseffektivt och verkar i fred, kris och krig. Vi har talat mycket om hemvärnet. Men jag tycker att det är dags att ge ett rejält erkännande till hemvärnet. Vi vet att kostnaden för hemvärnet är blygsam i försvarsekonomitermer räknat.

Det går inte att hålla ett anförande om det svenska försvaret utan att ta upp frågan om våra utlandsstyrkor, våra kvinnor och män som gör stora insatser ute i världen. Sveriges försvar har utvecklats från ett invasionsförsvar med stora resurser numerärt och bundet i materiel och förråd till ett insatsförsvar där många deltar i internationella insatser. Sverige har under många år haft ett gott rykte och namn då det gäller internationella insatser. Vi har Bosnien och Kosovo. På det förstnämnda stället har

vi knappast någon verksamhet kvar. Vi har Afghanistan, och vi har nyligen beslutat om styrkor till Darfur och till Tchad.

Om man såg tv-filmen häromkvällen om just Darfur blev man både chockad, besviken och arg. Den gav prov på en grymhet som man inte trodde fanns i vår värld. Det var en fasansfull bild och en bild som har etsat sig fast i hjärnan. Det var tyvärr en bild från verkligheten, den grymma verkligheten år 2007.

Vår insats i Darfur är kombinerad med stora svårigheter och problem. Både i Tchad och Darfur finns mycket att göra för svensk och internationell trupp. Men uppdragen är långt ifrån ofarliga, och säkerheten måste sättas i absolut första rummet.

Sudans regerings agerande försvårar och kanske omöjliggör en insats där nere. Vi får se, och den närmaste tiden är avgörande. Också oroande mörka moln kommer från Tchad. Den närmaste tiden kommer att avgöra också där hur det blir med våra insatser.

Vi har också styrkan Nordic Battle Group som om några veckor står beredd att ge sig av ut i världen. Efter en lång förberedelsestid finns vår trupp klar att åka. Det återstår att se var i vår oroliga värld som NBG behövs bäst och mest. Men svåra uppgifter väntar våra kvinnor och män också där.

Sverige har, som sagt, ett bra namn i internationella sammanhang alltsedan de första internationella uppdragen. Vi har fortfarande svenska män och kvinnor kvar såväl på Cypern som vid gränsen mellan Syd- och Nordkorea, och vi har ett fåtal personer på en rad andra platser i vår oroliga värld. Efterfrågan på hjälp och internationella insatser kommer troligtvis att öka, och min förhoppning är att vi ska ha en bred samsyn i dessa ärenden också i framtiden. Det finns andra politiska frågor som man kan göra utspel och kommentarer kring.

Fru talman! Slutligen vill jag rätta till en sak som Anders Karlsson sade. Jag tycker att han inte spelar riktigt ärligt då han säger att utskottet och han tog initiativet till ett brev till statsministern när det gällde krishanteringen. Så var inte fallet.

Den 26 november kl. 10.21 gick ett mejl till regeringen. Vi bjöd inte in statsministern. Det ser Anders Karlsson om han läser det brev som gick från kansliet. Det gick till Försvarsdepartementet, och man bjuder in regeringen att under ett ordinarie utskottssammanträde komma och berätta om krishanteringen. Vi har alltså inte bjudit in statsministern. Jag har sett att Anders Karlsson har sagt detta även i debattartiklar i landet. Detta är felaktigt.

Sedan fick vi en mycket bra information från statssekreterare H. G. Wessberg. Men rätt ska vara rätt, och i detta fall vet jag till hundra procent att jag har rätt.

Anf. 5 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Fru talman! Rolf Gunnarsson gav oss en historisk exposé av försvarets budgetar flera år tillbaka och hur de har hanterats. Han sade bland annat att det var den gamla majoriteten med s, v och mp som självsvåldigt har styrt och ställt över försvaret. Men så är det ju inte.

Den försvarsberedning som pågår och som avslutas i morgon har funnits sedan 1995. Det är inte ett samarbetsinstrument som är påfunnet

av den nya regeringen, utan det är någonting som har funnits tidigare. Detta är bara en fortsättning på ett tidigare inarbetat sätt att jobba.

De gånger som någon har hoppat av från Försvarsberedningen och tagat ut därifrån med buller och bång så har det varit Moderaterna.

Hur ser budgeten ut i dag, och hur ser genomskinligheten ut i dag? Ja, inte är det ännu något mycket bättre än vad det har varit tidigare.

Jag fick frågan av Rolf Gunnarsson vad Vänsterpartiet tänker skära ned på i dessa miljarder. Siffran som nämns, 10 miljarder, är inte alls med sanningen överensstämmande. Vi kan bara diskutera den budget som är för nästa år, och den är absolut inte på de beloppen utan rör sig mer åt 4-miljardershållet.

Vad är det vi ska satsa på? Om man lyssnar på den rapport som kom från Krisberedskapsmyndigheten förra veckan om vårt dåliga försvar och vår dåliga beredskap mot IT-attacker är det sådana hot vi ska satsa på. Är det inte rimligare att satsa på civil krisberedskap och krishantering i andra länder med hjälp av humanitära insatser än att satsa på att bygga upp vapensystem när det inte finns något vapenhot över Sverige och Europa?

Anf. 6 ROLF GUNNARSSON (m) replik:

Fru talman! Historiken om Försvarsberedningen är helt riktig. Så har det varit. Jag har väl inte känt att Försvarsberedningen har stått med en pistol i ryggen och sagt hur vi ska besluta i kammaren. Jag har haft en viss distans till Försvarsberedningen. Jag har aldrig suttit där. Vi har haft representanter där, som Gunilla Wahlén säger, vissa tider, och vissa tider har vi inte haft det. Det är ingenting som vi har saknat när det gäller informationen. Men Försvarsberedningen har inte styrt verksamheten. I så fall har Gunilla Wahlén tagit på sig för stort ansvar och känner sig oerhört stor i Försvarsberedningen jämfört med den makt som beredningen har.

Gunilla Wahlén vill bara se till 2008. Men vi måste titta på 2009 och 2010. Ni har också i er budget lagt fram förslag om 10 miljarder. Jag får det inte att gå ihop. Det låter humanitärt och bra. Vi kan helt instämma i det.

Men låt oss se på Darfur och Tchad. Vi är säkert eniga om att vi måste göra otroligt stora humanitära insatser där. Men hur ska det gå till? Ska vi skicka ned Röda Korset i nuvarande läge? Måste vi inte ha någon typ av militär styrka som föregår insatsen? Men det vill inte Gunilla Wahlén ha. Vi har inte de resurser som Gunilla Wahlén pratar om. Om vi tar bort 4,38 miljarder, 5 miljarder och 5,5 miljarder under de tre kommande åren finns inte pengarna. Jag förstår inte hur det ska gå till.

Jag förstår att Gunilla Wahlén vill börja med humanitära insatser. Det är vi helt eniga om. Men du hoppar över kapitel 1 i diskussionen. Det förstår jag inte. Hur ska det gå till, Gunilla Wahlén?

Anf. 7 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Herr talman! Låt oss börja med kapitel 1, Tchad. Det var en enig riksdag med alla partier, inklusive Vänsterpartiet, som för några veckor sedan beslutade om att vi skulle skicka 200 personer till en insatsstyrka i Tchad tillsammans med 4 000 från Frankrike. Det var en enig riksdag.

Prot. 2007/08:35
3 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet –
budgetåret 2008*

Vänsterpartiet står bakom beslutet. Det Vänsterpartiet *dessutom* skulle vilja ha är den humanitära insatsen i den delen.

Jag hade inte tänkt att diskutera Nordic Battle Group i dag eftersom vi ska göra det om ett par veckor. Jag lämnar den frågan därhän.

När vi får frågan vad vi vill dra ned på, och regeringen skriver en brasklapp redan i inledningen av budgetpropositionen om att omställningar och förändringar måste göras i budgeten med tanke på uppgifter som kommer under hösten, hur ska man som vänsterpartist föreslå vilka vapensystem som kan avvecklas, omfördelas eller skjutas fram i tiden när sidan i budgeten är tom? Det finns inte en siffra. Vi räknade på att vi tar bort de kostnader som finns för Afghanistanstyrkan, och vi tar bort de kostnader som finns för att sätta vapen på JAS Gripen. Det fanns uträknat hur mycket det skulle kosta. Det har vi föreslagit ska tas bort.

Den dag vi får konkreta uppgifter om vad som kostar vad, och vi har tagit ställning till hur försvaret ska se ut i framtiden, är jag inte alls övertygad om att Vänsterpartiet kommer att skära ytterligare i den budgeten. Då har vi en budget som det finns en stor samstämmighet för. Det är inte pengar som ska bort från budgeten utan det är en omfördelning som behövs.

Anf. 8 ROLF GUNNARSSON (m) replik:

Herr talman! Jag läser i alla fall siffrorna. Det går inte att isolera sig. Jag förstår att Gunilla Wahlén gärna vill göra det med 4,38 miljarder 2008. Men likafullt efter det att Gunilla Wahlén läste budgetförslaget och inte förstod allt kunde hon ändå ta bort 5 miljarder för åren 2009 och 2010. Det var en dramatisk slutsats när man inte förstod innehållet. Då högg man till med 10 miljarder. Jag får det inte att gå ihop.

Vi är fortfarande helt eniga om den humanitära biten, men det måste finnas resurser för att ha förband hemma som ska utgöra underlag för de internationella insatserna, som i sin tur utgör grunden för att göra dessa humanitära insatser. Det här går inte ihop i Vänsterpartiets budget, även om Gunilla Wahlén i slutmeningarna sade att det kanske skulle bli lite ljusare budgetar från Vänstern i fortsättningen. Det är en tröst, så här nära juletid.

Anf. 9 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Herr talman! I en bisats sade Rolf Gunnarsson att vi spar rätt mycket pengar på försvaret. Det är helt rätt. Jag förklarade i mitt anförande att vi har försökt att göra en säkerhetspolitisk analys utifrån våra besparingar. Det rör sig om 6–6 ½ miljard mer än det som regeringen sparar. Men det intressanta är vilken hotbild man ser. Om Rolf Gunnarsson ser en annan hotbild än den Miljöpartiet ser skulle det vara oerhört intressant att få höra det. Vår uppfattning är att hotbilden inte är militär utan att den är av helt annat slag – militär, terrorhot, ekonomisk brottslighet och så vidare. Då behöver vi en helt annan typ av försvar. Vi har byggt vår försvarspolitik utifrån detta. Då blir den en neddragning.

Instämmer inte Rolf Gunnarsson i vår hotbild?

Anf. 10 ROLF GUNNARSSON (m) replik:

Herr talman! Jo, jag tror att vi i stort kan vara överens om hotbilden. Jag tror också, utan att veta exakt vad det står på varje sida i Försvarsberedningen, att det föreligger stor enighet även i Försvarsberedningen. Så mycket kan jag väl säga även om ni har pressträff i morgon.

Det är glädjande att Miljöpartiet har piggnat till – nyktrat till – i försvarsfrågan. Det ger jag ett erkännande för. I dag är ni mer försvarsvänliga än Socialdemokraterna. Det har skett en stor förändring om vi ser tillbaka fem år eller ännu längre i försvarsdebatterna.

Peter Rådberg sade tidigare i debatten att regeringen hade svängt om 180 grader. Jag vill diskutera gradantalet, men jag tror att Miljöpartiet slår den siffran. Den kampen kan vi ta en annan gång.

Anf. 11 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Herr talman! Det var intressant att höra att Rolf Gunnarsson instämmer i hotbilden, men er budget bygger till stora delar på den gamla hotbilden. Det är den ekvationen som inte går ihop. Om ni ser samma hotbild som vi måste man också ha en budget utifrån den hotbilden. Det är vad vår kritik mot regeringen gäller.

Kan du förklara varför ni lägger fram en budget som till 80–90 procent behåller samma struktur? Ni försöker naturligtvis med internationella insatser. Det är fortfarande ca 800 som är ute. Ert mål är 2 000. Men det har även vi. Där skiljer vi oss inte åt. Men det gäller att verkställa detta på något sätt.

Miljöpartiet spar totalt sett på tre år lite mer än Socialdemokraterna.

Anf. 12 ROLF GUNNARSSON (m) replik:

Herr talman! Det blir lite förvirrande. Gunilla Wahlén ville alldeles nyss prata bara om ett år. Peter Rådberg vill prata om tre år för att få en annan budgetsiffra. Det har jag förståelse för.

Att vi instämmer i hotbilden behöver inte betyda att vi hamnar på exakt samma krontal i miljarder när det gäller vilket försvar Sverige behöver. Vi har en satsning, som Peter Rådberg säger, på den internationella delen just nu. Jag tycker inte att man ska fästa så stor vikt vid siffran 2 000. Det är en dubblering. Styrkan i till exempel Tchad kostar mycket pengar. Det här ska räknas i pengar. Det är inte alls säkert att det blir exakt 2 000 huvuden. Vi ska sluta räkna så. Det blir mer om vi räknar de insatser som görs runt om i världen.

Vi kan se samma hotbild, men jag tycker att Peter Rådberg och Miljöpartiet läser vår budget lite annorlunda än vad vi gör. Det har jag förståelse för när man sitter i opposition. Jag har inga kommentarer på det. Det är en del i demokratin.

Anf. 13 ANDERS KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Ja, då kom den! Den stora kanonen hade Rolf Gunnarsson laddat, och så sköt han vilt omkring sig. Det var nästan så att det var en kulspruta också. Det haglade påståenden om än det ena och än det andra, och i många stycken kan jag tycka att även det var lite oseriöst.

För det första har vi lagt fram en budget. Eftersom Rolf Gunnarsson har hänvisat Miljöpartiet och Vänsterpartiet till att läsa på i budgetförslaget, tycker jag att han ska läsa på i vårt budgetförslag, vår motion. Där skriver vi att vi 2008 satsar 350 miljoner mer än den sittande regeringen på försvarsanslag. Det är vår budget.

Därför har vi ett särskilt yttrande i betänkandet i dag där vi säger att vi inte kan ställa oss bakom det här. Sedan har vi reservationer om materielanslagen.

Ett ytterligare förtydligande är: Man blandar ihop 3 miljarder och 4 ½ miljard. Jag vet inte vilken skola Rolf Gunnarsson har gått i. Det här är en jämförelse med regeringens budget. Det är jämförelsetal. Har vi sagt att vi tror att det är möjligt att göra besparingar 2010 på 4 ½ miljard i förhållande till regeringens budget blir det inte 7 ½ miljard. Det är viktigt att hålla rätt på siffrorna.

Vad har vi då sagt? Jo, det står så här på s. 6 i vår kommittémotion: ”Vi socialdemokrater menar att det troligen är möjligt att göra ytterligare besparingar på försvarsanslaget. Detta måste dock föregås av en ordentlig analys. Budgetnivån måste anpassas utifrån vilka uppgifter som Försvarsmakten och övriga myndigheter ges – inte tvärtom.”

Då inväntar vi Försvarsberedningens rapport och perspektivplanering.

Anf. 14 ROLF GUNNARSSON (m) replik:

Herr talman! Ja, stor kanon eller inte – det vet jag inte.

Sedan sade Anders Karlsson att även det var oseriöst. Det var de exakta orden – ni kan titta i protokollet sedan.

Då kan vi konstatera att Socialdemokraterna har en oseriös budget, precis som finansutskottet skriver i sin kommentar.

Jag måste fråga Anders Karlsson: Har ni inte ångrat er i efterhand för att ni utnyttjade pengar som inte finns i budgeten? Har ni inte kommit på i efterhand att ni gjorde fel? Vore det inte lätt att säga det här i dag inför alla, för att få in det i protokollet, att ni räknade fel och inte visste att det inte fanns några JAS-pengar där? Vore det inte enklast att säga det i den här debatten? Då vore den frågan ur världen, och vi vet att det som Anders Karlsson sade var fel och oseriöst – precis som att jag skjuter med stora kanonen, som han sade.

350 miljoner – det är helt rätt, och det sade jag väl i mitt anförande – är de pengar som Socialdemokraterna har i sin budget för 2008 och som vi inte har.

Först kunde ingen räkna vad Socialdemokraterna hade i sin budget. Men när man nu har kommit fram till att ni har räknat på pengar som inte finns, vore det inte en chans att här och nu säga att ni räknade fel?

Slutligen, eftersom Anders Karlsson har en replik kvar, var det detta med att statsministern inte kom och bjöds in. Det skulle jag också vilja ha korrigerat.

Anf. 15 ANDERS KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Först: Vi bjöd in Statsrådsberedningen. När vi bjuder in, likadant som vi gjorde med Försvarsdepartementet, är det ministern vi vill ha till oss. Det är vi väl överens om, Rolf Gunnarsson? Vi har sagt det flera gånger när vi har diskuterat i presidiet. Vi kan inte tvinga dem att komma hit, och då får de skicka statssekreteraren. Men det är alltid

ministern som vi vill ha till våra sammanträden. Om det råder väl inga oklarheter.

Jag vill än en gång påpeka det vi skriver i vår motion: ”Budgetnivån måste anpassas utifrån vilka uppgifter som Försvarsmakten och övriga myndigheter ges – inte tvärtom.”

Då har vi sagt att vi vill satsa 350 miljoner mer i 2008 års budget, men vi säger att det finns en möjlighet att spara. Därför säger vi också: Vi vill gärna sätta oss tillsammans med regeringen i partiledaröverläggningar och diskutera denna viktiga fråga: landets säkerhet. Det är det vi vill diskutera gemensamt.

Men vi vill vänta med att säga hur mycket vi ska spara tills vi har riktiga analyser och underlag. Skillnaden är att ni gör det utan att ha analys och underlag, för ni vill sänka skatten för hushållsnära tjänster och annat för de rika. Där är det en stor skillnad.

Anf. 16 ROLF GUNNARSSON (m) replik:

Herr talman! Fortfarande är det ekonomin. Finansutskottet har reagerat på motioner och reservationer i ett enda utskott, och det är från Socialdemokraterna i försvarsutskottet. Jag tar citatet än en gång: ”Utskottet är därför förvånat över att motionärerna själva, utan andra analyser än att kostnaderna för JAS beräknas minska efter 2008, föreslår neddragningar av försvarsanslagen som vida överstiger regeringens. Ett sådant förslag kan inte betecknas som annat än oansvarigt.” Det säger alltså finansutskottet.

När det sedan gäller vem som bjöds in ska jag citera vad Anders Karlsson skriver i en debattartikel: ”Jag tog initiativet till att bjuda in statsministern till riksdagen för att se om frågetecknen runt – – –.” Han kom inte.

Det står här att Anders Karlsson har bjudit in statsministern. Fortfarande: Så skedde inte.

Jag och Anders Karlsson var eniga om att Statsrådsberedningen skulle bjudas in. Så står det också i det mejl som har skickats, som jag har citerat tidigare, ingenting annat.

Anf. 17 STAFFAN DANIELSSON (c):

Herr talman! Sveriges försvarsmakt är bra i många avseenden, bland annat i att tala för grupp. Jag har påverkats under året. Jag kommer således att nu för er åhörare i kammaren och annorstädes kort redovisa en global säkerhetsöversikt, ställa mig bakom utskottets betänkande, kommentera regeringens besparingsmål och genomförandegrupp, något kommentera oppositionspartiernas förslag åt olika håll samt slutligen lyfta fram några aktuella frågor, värnplikten och gasledningen.

Vår världsdel har nu varit förskonad från storskaliga krig sedan 1945. Järnridån, Berlinmuren och sovjetkommunismen är som väl är alla borta liksom det fruktansvärda kalla kriget med sitt ständiga kärnvapenhot. Handel och ekonomiskt samarbete mellan länder är i grunden freds- och säkerhetsfrämjande, och tillkomsten av Europeiska unionen har därför betytt och betyder oerhört mycket för Europa. Tänk bort EU som omfattar 27 länder, och tänk bakåt hur samma länder i många sekler hanterat sina konflikter tidigare, så blir man glad och tacksam över EU-samar-

Prot. 2007/08:35
3 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet –
budgetåret 2008*

betet och att Sverige nu med full kraft deltar inom EU:s ram för att göra Europa, och därmed världen, till en bättre plats för oss alla.

Även globalt överväger en ljus framtidsbild, enligt min uppfattning. Världens länder ökar sitt samarbete och sin handel. Tillväxten ökar, och levnadsnivån förbättras för allt fler.

Samtidigt finns det fortsatt mycket elände och lidande i dagens värld, undernäring och fattigdom, inbördeskrig och fruktansvärda övergrepp och massmord i den blinda terrorns namn. Kampen om världens naturresurser har ofta utlöst konflikter, och klimatfrågans allvar kommer att förstärka dessa spänningar de närmaste decennierna.

För den globala utvecklingen och säkerheten är det därför avgörande att klimat- och energifrågorna drivs till en lösning. Även den fruktansvärda verkligheten att fundamentalistiska terrorgrupper bedriver sin kamp genom medvetna massmord på oskyldiga civila, barn, kvinnor och män i bussar, på gator och i folksamlingar måste få ett slut. Vi får aldrig acceptera dessa stridsmetoder, där ändamålet tillåts helga även de mest avskyvärda medel, och jag tror att det är oerhört viktigt att alla goda krafter starkare än i dag fördömer dessa medvetna massmord och dem som står bakom dem.

Mot den bakgrund jag givit behöver Sverige självfallet ett modernt försvar som i stor utsträckning bidrar med internationella insatser för fred och säkerhet. Det är bra att alliansregeringen vill fördubbla våra internationella insatser, och det är bra att Socialdemokraterna efter vad jag förstår nu står bakom den ambitionen.

Just på försvarsområdet finns det en särskild, god och välmotiverad tradition att eftersträva en bred uppslutning bakom besluten. Detta har ofta lyckats, men inte alltid. Vi i Centerpartiet bejakar detta och har genom åren kunnat bidra en del.

Just nu ligger krutröken tät över det försvarspolitiska stridsfältet – om bildspråket tillåts – och det kan nog för den utomstående vara lika svårt som för Gustav den II Adolf i dimman vid Lützen att bilda sig en uppfattning om läget. Jag är inte helt säker på att det har klarnat under den föregående debatten, och jag ser fram emot försvarsministerns inlägg. Men jag ska försöka bringa lite klarhet.

Låt oss börja med alliansregeringens position, som vi i Centerpartiet fullt ut står bakom. Den bejakas i utskottets förslag, vilket jag nu passar på att yrka bifall till.

Omställningen från det tidigare invasionsförsvaret till ett flexiblere insatsförsvar fullföljs i linje med 2004 års försvarsbeslut. Regeringen påbörjar nu den inriktning från 2004 års försvarsbeslut som inte ännu har genomförts. Den innebär att man ska minska andelen försvarsmateriel som utvecklas genom upphandling inom Sverige, att den utveckling som krävs ska ske i internationell samverkan och att man i första hand ska göra inköpen på marknaden – eller från hyllan, som det ofta benämns. Motiven för detta är flera men har koppling till övergången till insatsförsvar, till internationella insatser med högteknologiska vapen i samverkan med andra och till kostnadsfördelar genom att man införskaffar materiel som tillverkas i stora serier.

Regeringen bedömer det som möjligt att kommande treårsperiod minska försvarsmaterielkostnaderna med nära 2 miljarder, varav 350 miljoner kronor faller ut nästa budgetår. Regeringen pekar också ut fyra materielprojekt som bör avslutas, nämligen lätt attackrobot, förbandssättning av luftvärnsrobot Bamse, nytt ytstridsfartyg samt en ny plattform för undervattensfunktionerna torped–mina–sensor. Självfallet är dessa förslag grundade i analyser och överväganden. Anders Karlsson väljer nu att ställa en del frågor. Det har ju funnits tillfälle att ställa dem under hösten, och det är väl kanske lite sent att göra det nu, men det måste givetvis granskas.

Samtidigt innebär dessa besparingar, på samma sätt som när vi har minskat förbanden, en besvikelse för alla de goda krafter och kompetenser som utvecklar och skulle ha tillverkat dessa produkter: Det är ofrånkomligt. Jag har själv studerat torped–mina–sensor-projektet i Motala, som känns intressant. Regeringen avser att alternativa vägar i denna fråga ska undersökas, vilket jag tycker är en viktig formulering.

Regeringen bedömer vidare att sammantaget i nivån 3–4 miljarder kronor torde kunna sparas in på försvarsmaterielområdet, inklusive de besparingar som jag har redovisat. Detta ska noggrant analyseras av en genomförandegrupp. Vi får se vad resultaten blir av detta, och självfallet är det av stort värde även här med en bredare samsyn i riksdagen om detta.

Hur resonerar då oppositionspartierna? Ja, det är väldigt olika. Man går i helt motsatta riktningar, och det är svårt att förstå hur dessa tre partier 2004–2007 faktiskt samarbetade och kom fram till samma beslut om försvarsbudgeten. Miljöpartiet stöder regeringens framlagda besparingsförslag och även den framtida inriktningen, och man vill ha en yrkesarmé. Vänsterpartiet vill ha en fördubblad värnpliktsarmé och vill närmast slakta försvarsmaterielanslaget den kommande treårsperioden genom en minskning med 15 miljarder kronor. Regeringens små besparingar är ju en munsbit i sammanhanget, så jag utgår från att Vänsterpartiet stöder regeringen i de identifierade besparingarna.

Vad säger då Socialdemokraterna? Jo, man kritiserar mycket starkt, med stora ord, regeringens försiktiga besparing på 350 miljoner kronor för nästa budgetår 2008, och man anslår faktiskt – det ska sägas – 350 miljoner mer än alliansen till försvaret för år 2008. Kors i taket! Detta känns faktiskt historiskt. Hög svansföring, måste man säga. Hur kan regeringen våga spara detta utan omfattande analyser? skriver s i sin motion. Tyvärr faller sedan svansen platt till marken när Socialdemokraterna i nästa andetag, utan några analyser värda namnet, plötsligt vill spara 7,5 miljarder kronor 2009 och 2010. Det är mer än självaste Miljöpartiet.

Anders Karlsson säger nu att han gärna vill ha partiöverläggningar om detta och att nivån kanske är – vad vet jag? – noll. Men det är ändå märkligt att man identifierar summorna 3 miljarder för 2009 och 4 ½ miljard för 2010 i Socialdemokraternas budgetalternativ, som man har skickat till finansutskottet, där summorna används för andra ändamål. Detta är, ärligt talat, inte seriöst.

Det kommer alltså många vackra ord från Socialdemokraterna om försvarsindustrin år 2008 och lite mer pengar än från regeringen. Men sedan blir det pladask, och 7 miljarder mindre än regeringen åren därefter, om man går på det som står i motionen och reservationen och inte på det som Anders Karlsson sade i sitt inlägg. Dimmorna från Lützen ligger tunga över Socialdemokraternas märkliga lappkast i en och samma partimotion.

Är detta en tillfällig svacka från Socialdemokraterna under deras nya partiledare? Jag hoppas faktiskt det, jag vill se kvalitet även hos oppositionen.

Men ett annat aktuellt och allvarligt exempel, som faktiskt också berörs i s-motionen, visar samma lappkast och inger också oro över Socialdemokraternas stabilitet. Det handlar om den prövning av tillåtligheten av en gasledning genom Östersjön, som ju ska ske enligt internationell rätt, den så kallade Esbokonventionen. Efter att den ansvariga ministern i regeringsställning, Mona Sahlin, hade hänvisat till just denna ordning, och själv bejakat EU-stöd till gasledningen, vänder Socialdemokraterna under hennes ledning nu 180 grader och kräver att Sverige ska säga blankt nej till en gasledning, under pågående miljöprövning enligt gällande havsrättskonvention. Meningen sägs vara att Sverige ska samarbeta med fyra andra Östersjöstater mot en gasledning, vilket innebär att Sverige samtidigt ska gå emot ett antal andra stora europeiska stater, som nog hade trott att Sverige skulle följa internationell rätt. Det här är mycket allvarliga saker med bäring på vårt förhållande till andra stater i vårt närområde, och det är oroande att Socialdemokraterna dels agerar som de gör, dels ändrar uppfattning under pågående prövning.

I sin kommittémotion berör faktiskt försvarskommitténs socialdemokrater gasledningen. Jag citerar: "Vid en dragning av en gasledning genom Östersjön är det viktigt att Sverige har möjlighet att upptäcka hot under vatten." Gasledningens tillkomst blir här ett argument för våra marina försvarsresurser, och uppenbarligen bejakar man till skillnad från partiledningen internationell rätt och att prövningen enligt denna får avgöra gasledningens eventuella tillkomst. Det är bra.

Herr talman! Jag ska ta upp två saker till. Centerpartiet välkomnar den utredning om värnplikten som regeringen har aviserat och som bland annat ska diskutera mer frivillighet vid rekryteringen i fredstid och om kvinnor ska rekryteras på lika villkor som männen. Centerpartiets ingång i utredningen är dels vår tro på värnplikten som en fortsatt grundpelare, fast kanske vilande under vissa förutsättningar, dels vår klara linje att värnplikten bör vara könsneutral.

Slutligen vill jag se framåt och till det som förenar, och återgå till försvarsbudgetens storlek och de aviserade besparingarna. Partierna skiljer sig som redovisat i analysen över hur mycket som kan sparas kommande treårsperiod. Om man däremot ser till vilka besparingsbeting som partierna anger mer långsiktigt ligger ändå regeringen och Socialdemokraterna hyggligt nära varandra, med 3–4 miljarder kronor i nivåsenkning enligt regeringens bedömning och 3 ½ eller 4 ½ miljard kronor enligt Socialdemokraternas.

Vänsterpartiet kanske vi kan glömma. Och Miljöpartiet, som i och för sig har väckt en genomarbetad och logisk motion utifrån sin världsbild, anger faktiskt brutala 10 miljarder kronor i real sänkning av försvarsbudgeten för år 2013. Man är klar i sin analys.

Jag beklagar lite Anders Karlssons tonläge vad gäller några punkter i hans anförande. Han sade bland annat att den borgerliga regeringen helt har tappat bort sitt internationella arbete för fred och säkerhet. Det måste vara ett missförstånd. Regeringen fördubblar insatsen. I den här frågan uppfattar jag att vi är brett överens i riksdagen. Vi ska inte ta strid om sådant som vi är överens om.

Det låter lite, vilket också Rolf Gunnarsson sade i sitt anförande, som om Socialdemokraterna är emot alla besparingar på försvarsmateriel. Man hänvisar till den här analysen. Det kommer en genomförandegrupp. Vi ska titta på Försvarsberedningens rapport, så jag hoppas att dialogen framöver kan bli bra mellan alla partier, framför allt med Socialdemokraterna.

Avslutningsvis ser Centerpartiet ett stort värde i en bredare samsyn i riksdagen i de viktiga försvarsfrågorna. Jag hoppas därför på ett fortsatt analysarbete med alla partier i Försvarsberedningen och en god dialog i den fortsatta processen vad gäller försvarets framtida inriktning, förmågor och försvarsmateriel.

Anf. 18 ALLAN WIDMAN (fp):

Herr talman! När jag besökte Afghanistan i augusti kunde jag om morgnarna se hundratals flickor i yngre tonåren på väg till skolan. För fem år sedan fanns det inga skolor för flickor i Afghanistan. Men i skydd av bland annat svenska soldater förverkligas nu flickornas rätt till utbildning.

Sveriges närvaro i Afghanistan är en bild av den nya Försvarsmakten. Nu är utgångspunkten att vårt försvar ska göra nytta hela tiden och överallt, inte stå undanstoppat och passivt.

Bilden av afghanska flickor på väg till skolan ger oss alla ett hopp om en bättre värld. Men samtidigt innebär vår närvaro där att vi också stärker vår egen säkerhet. När Sverige som ett av 37 länder axlar vår del av bördan för Afghanistans säkerhet blir vi en i laget. En bättre investering i vår framtida trygghet kan vi knappast göra.

Herr talman! Det finns anledning att känna stolthet över den aktivitet och det nytänkande som råder inom försvarspolitik. Budgetpropositionen och utskottets betänkande är en provkarta på detta. Vi bekräftar i vårt beslut en klok strategi för materielanskaffning. I fortsättningen ska vi direktanskaffa den materiel försvaret behöver. Först om direktanskaffningen är omöjlig ska vi utveckla tillsammans med andra och i sista hand själva.

Denna strategi leder till spårbarhet. Fokus blir vad försvaret behöver, inte vad en inhemsk industri kan och vill leverera. Genom att inslaget av upphandlingar i konkurrens kommer att öka blir det också mer transparens och större förutsägbarhet.

Prot. 2007/08:35
3 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet –
budgetåret 2008*

Allra viktigast är kanske att ökad direktanskaffning per automatik leder till ökad interoperabilitet, större kostnadseffektivitet och en större andel beprövad försvarsmateriel.

På personalsidan är de förestående förändringarna lika dramatiska. Den pliktutredning som nu tillsatts öppnar för en ordning där själva utgångspunkten är att man ska delta i försvarets insatser. Sannolikt leder detta på sikt till att färre soldater utbildas, men de som utbildas kommer att vara långt bättre förberedda för det skarpa uppdraget.

Även förslagen om aspirantskolor, tvåbefälssystem, erbjudande till samtliga kvinnor att mönstra är förslag som siktar mot ett insatt insatsför-svar.

Parallellt med dessa förändringar väntar riksdagen också på en strategi för internationella insatser och på resultatet av en genomförande-grupp som kommer att skärpa förändringstrycket på materielanskaffning-en och återföra ytterligare medel till våra internationella insatser. Om-händertagandet av soldater före, under och efter insatser ska förbättras. Till denna uppräkningslista kan man lägga att vi under det gångna året fått fler svenska soldater i Afghanistan. Vi planerar nu också för möjligheten att den svenska styrkan tillförs svenska helikoptrar under andra halvåret 2008.

Och det är med stolthet, herr talman, som vi nu ser fram emot att Nordic Battle Group ska gå i beredskap. Visst finns det skavanker, och visst finns det någon begränsning. Men faktum är att detta förband i allt väsentligt kommer att kunna lösa de uppgifter som det var tänkt.

Regeringen och försvarsministern är värda beröm för ett gott arbete. Under min tid i utskottet har det aldrig tidigare hänt så mycket på så kort tid för att Sverige ska få ett användbart och expeditionärt försvar i mänsklighetens tjänst.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 19 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Herr talman! Allan Widman tar i sitt anförande upp vår Afg-hanistaninsats och berättar om det arbete som görs där. Jag håller med om att våra svenska soldater och den del av Försvarsmakten som är i Afg-hanistan gör ett väldigt bra jobb. Svenskarna är väldigt professionella, och utifrån de förutsättningar som de har gör de en bra insats i dag. Men hur tänker sig Allan Widman framtiden?

Visst är det väldigt bra att det här området, som är en liten del av Afg-hanistan, är säkrat och att det finns möjlighet för civilbefolkningen att röra sig i området. Men hur ska man bygga upp det på sikt? Det kan ju inte vara meningen att vi ska tillföra ytterligare soldater. Nu har vi ca 350 där. Ska vi öka år efter år i tio år framöver? Vi måste ju ha en plan för hur vi ska försöka hjälpa till med andra insatser. Det handlar om att bygga upp rättsväsendet, om att bygga upp polisväsendet, om att ge dem möjligheter att odla andra grödor än narkotika som är ett stort problem och som den militära insatsen inte kan göra så mycket åt. De kan inte narkotikaspana eller beslagta narkotika.

Det handlar alltså om andra insatser när det gäller uppbyggnad, och det är stora svårigheter att komma till i Afghanistan och göra den här uppbyggnaden. Men vad gör Sverige för att fortsätta det arbetet och för

att fortsätta att se till att det blir förutsättningar för något slags förändring i Afghanistan som är uthållig på lång sikt?

Sedan har det varit en diskussion om vad som händer med de krigsfångar som tas i Afghanistan. Amnesty har kommit med en rapport om att de utsätts för tortyr när man lämnar över dem till de afghanska myndigheterna. Hur ser Allan Widman på det? Vad gör Sverige för insatser för att det här inte ska ske? Man ska ju lyda under de rättsregler som finns när det gäller krigsfångar. Och hur ställer sig den svenska Försvarsmakten till det här?

Anf. 20 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Herr talman! Ja, när det gäller den sista frågan är jag inte riktigt säker på att det finns några mycket goda och heltäckande svar.

Om ett demokratiskt lands soldater omhändertar en person i Afghanistan eller Kongo eller var som helst och överlämnar den personen till nationella myndigheter och personen i fråga sedan råkar ut för någonting tror jag inte att vi har något universalrecept som kan skydda oss från eventuell kritik på den här punkten.

Däremot kan man göra en massa saker för att minska riskerna. En del som ISAF gör i Afghanistan är att man har en överenskommelse med bland annat Internationella Röda Korset där man säger att om ett ISAF-land griper en person eller om ett ISAF-land är närvarande när en person grips av den nationella polisen ska man rapportera in namnet på den personen till Röda Korset för att möjliggöra en uppföljning av den enskildes situation.

Gunilla Wahlén har rätt i att Sverige gör ett bra jobb i Afghanistan. Det är viktigt för oss att konstatera att det gör 36 andra länder också. Det viktigaste är att helheten fungerar.

Gunilla Wahlén är inne och nosar på en av de svårigheter som finns beträffande Afghanistan. Det är att det västerländska samhället satsar ojämförligt mycket mer resurser på den militära närvaron än på bistånds- och utvecklingsinsatser. I dag satsar vi cirka sju gånger mer på de militära resurserna än på bistånd. Jag tillhör dem som tror att det måste förändras om vi på lång sikt ska hitta en bättre utveckling för Afghanistan, vilket, Gunilla Wahlén, är en förutsättning för att vi ska kunna avbörda oss ansvaret för deras säkerhet.

Sverige har haft en vacklande inledning i Afghanistan, men, som jag uppfattar det, vidtar man nu många åtgärder för att snabbt förbättra det svenska arbetet där nere.

Anf. 21 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Herr talman! Vi ska fortsätta att prata om internationella insatser. Regeringen har planer på att kontinuerligt ha ca 2 000 personer ute. Det är det som är framtiden.

Vi har också deltagit i och startat en *battle group*, en nordisk *battle group*. Den innehåller över 2 300 personer. Skillnaden mellan en *battle group* och andra insatser, exempelvis i Tchad, är att den förra bygger vi upp själva. Vi ska ansvara för transporter och helheten i hela gruppen tillsammans med några andra länder, till skillnad från Tchadinsatsen till exempel där det är Frankrike som bygger upp den, och vi deltar med 200 soldater, kanske också 30 innan som åker dit om de nu får komma dit.

Prot. 2007/08:35
3 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet –
budgetåret 2008*

Hur tänker sig Allan Widman fortsättningen på sådant här? Det har stått två parallella grupper i beredskap nu, alltså fyra grupper under det här året. Nästa år kommer Spanien och Sverige samtidigt att stå i full beredskap att åka till ett land. *Battle groups* är omgärdade av en massa regler. Nu när det behövs folk i Tchad kan man inte ta av någon *battle group* och sätta in, utan man måste ta andra människor.

Hur tänker man sig i framtiden att vi ska kunna åka ut i världen och göra insatser om de här länderna inte vill ha västerländska styrkor? Det visar sig i Darfur. Det kan visa sig i Tchad att de inte vill ha västerländska styrkor. I Afrika vill man ha afrikanska styrkor. Man vill ha styrkor från andra länder.

Hur ska vi kunna förverkliga möjligheten att åka ut på insatser om vi inte blir efterfrågade? Blir det inte då en total felsatsning om vi bara satsar i den här riktningen och inte försöker ställa om försvaret till mer civil verksamhet?

Anf. 22 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Herr talman! Om man vill ha mer civil verksamhet tycker jag inte att man ska ställa om försvaret. Då tycker jag att man ska bygga en civil verksamhet. Jag har lite svårt att förstå det tänkande som Vänsterpartiet har att vi behöver ha många soldater, många värnpliktiga för att ta hand om en allt sämre miljö här hemma. Då ska man inte bygga det på den militära grunden. Då ska man ta fram miljötrupper eller miljöhemvärn eller vad det nu är man anser att man behöver.

Nordic Battle Group är 2 700 personer. Det är en enorm kraftanstängning för den svenska försvarsmakten. Gunilla Wahlén är inne på vad som händer om det inte blir en insats. Min tro är att det kommer att bli ett väldigt antiklimax om det inte blir någon form av insats. Nu planerar Försvarsmakten ändå för att om man inte kommer ut under beredskapsperioden ska man kunna göra insatser genom att fylla ut de pågående internationella insatser som man har i övrigt.

Om det inte blir en insats för denna *battle group* eller huvuddelen av den tror jag att vi alla måste ta oss en verklig funderare innan vi ger oss in på den typen av projekt. Vad vi de facto gör är att vi minskar alternativt avstår från pågående fungerande insatser till förmån för en beredskap.

Jag tyckte ändå att denna *battle group* den här gången hade en viktig funktion i det att den blev en murbräcka för omställningen av det svenska försvaret, inte minst eftersom samtliga förband i grundorganisationen varit involverade. Det har hjälpt oss att bli mer expeditionära, mer förberedda för de internationella uppgifterna.

Kommer västerländska fredssoldater att behövas? Min bild, och jag tycker att jag följer det ganska noga, är att efterfrågan är i det närmaste oändlig. Vi skulle kunna vara i ett dussintal länder till i Afrika om vi bara hade manskap och resurser för det. Tyvärr måste vi prioritera.

Anf. 23 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Herr talman! Försvaret och dess budget är för oss kristdemokrater en mycket viktig fråga. Försvaret av nationen mot yttre hot är statens grunduppgift. Därför är anslaget till försvaret ett av de viktigaste och bör således vara ett av de mest prioriterade, anser vi.

För oss kristdemokrater är trygghet och säkerhet centralt, inte bara i de små gemenskaperna som i familjen och trygghet på gator och torg. Säkerhet är också trygghet från att bli attackerad av fientligt inställda makter eller organisationer som av en eller annan anledning vill attackera Sverige.

Utgångspunkt för den kristdemokratiska försvars- och säkerhetspolitiken är varje människas rätt till liv och värdighet. Försvarets primära uppgift är att bidra till fred, frihet och säkerhet för människor i vårt land men även att solidariskt bidra till en fredlig utveckling i omvärlden.

I takt med globaliseringen byggs svensk säkerhet i allt högre grad bakom våra territoriella gränser. Därför är det glädjande att Sverige under alliansregeringen nu ökar sitt deltagande i internationella insatser för fred och säkerhet.

Försvaret är viktigt att prioritera även i fredstid, då hot som kan drabba ett land och vårt folk även kommer att äga rum i fredstid. Detta gäller allt från naturkatastrofer till terrorism. Utvecklade länder som Sverige måste konstruera robusta samhällsskydd som tar sin utgångspunkt även i icke-militära resurser.

Samhällets ökade användning och beroende av elektricitet, telekommunikation och informationsteknologi innebär att svåra störningar på dessa områden snabbt kan medföra allvarliga konsekvenser för samhällets funktion. Skydd mot sårbarhet och beredskap inför det oväntade är ett måste för upprätthållandet av vårt teknologiskt avancerade samhälle.

Försvarsmakten ska ha en sådan styrka, sammansättning, beredskap och gruppering att den också kan verka krigsavhållande vid säkerhetspolitiska kriser, i närområdet och i världen. Utan säkerhet ingen utveckling, och ingen utveckling utan säkerhet. Därför måste vi ha ett bra försvar, ett modernt försvar och ett kompetent försvar.

Herr talman! Framtiden ser ganska ljus ut för närvarande, men det är omöjligt att veta hur världen ser ut om tio år. Vi behöver därför ett bredare perspektiv på hot och utmaningar och ha en samlad syn på säkerhetsarbetet. Vi går från en snäv syn på vårt försvar till en bred syn på säkerhet.

Det försvar som vi skapar i dag ska hantera omvärlden med dess osäkerheter om kanske 5 eller 15 år. Därför behövs ett långsiktigt och problematiserande perspektiv i all säkerhets- och försvarspolitik verksamhet och beslutsfattande. Okloka nedskärningar i dag blir något som våra barn får betala för i morgon.

Ett vidareutvecklat materielförsörjningssystem måste i huvudsak bygga på Försvarsmaktens behov. I den genomförandegrupp som regeringen har aviserat bör även representanter för försvarsindustrin ingå för att även här ha en bredare syn på säkerhet.

För att fortsätta att utveckla ett modernt och flexibelt insatsförsvar finns ett behov av fortsatta reformer för personalförsörjningen. Regeringen har tagit initiativ på detta område, och det är positivt. Kristdemokraterna tycker att vi bör ha ett brett politiskt samförstånd på detta område.

Herr talman! Kristdemokraterna har alltid värnat frivilliga gemenskaper och känner således extra varmt för hemvärnets och frivilligorganisationernas uppdrag. Hemvärnets och dess nationella skyddsstyrkors viktigaste uppgifter är att bevaka, skydda, ytövervaka samt stödja det

Prot. 2007/08:35
3 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet –
budgetåret 2008*

civila samhället. Alla hemvärnsförband utbildas därför för att kunna lösa dessa uppgifter.

Utöver dessa tillkommer ett antal tilläggsförmågor som bara vissa förband behöver ha. Enheter som har andra och kanske svårare uppgifter än huvuddelen måste därför årligen utbildas och öva fler timmar. I dag vill jag på ett särskilt sätt lyfta fram alla de män och kvinnor som tjänstgör i hemvärnet, och jag vill tacka dem för den insats de gör.

I den budgetproposition vi i dag diskuterar slår vi fast hemvärnets omfattning till 60 hemvärnsbataljoner, utspridda över hela Sverige. De har ett nationellt perspektiv, och de bidrar till allmänhetens delaktighet i försvaret. Hemvärnet och de nationella skyddsstyrkorna bör i högre grad utvecklas till en krishanteringsorganisation.

Med detta vill vi i alliansen visa att vi fullföljer 2004 års försvarsbeslut och att vi står fast vid de inriktningar som hemvärnet har och den utveckling som finns där.

Jag utgår från att Försvarsberedningens fortsatta arbete med att ge förslag för det militära försvarets inriktning även omfattar hemvärnet och frivilligorganisationerna. Dessa kan då utvecklas till ett bra samhällsförsvaret på nationell basis.

Herr talman! Jag håller med rikshemvärnschefen Roland Ekenberg som nyligen skrev att hemvärnet har hög beredskap, motivation och förmåga, är kostnadseffektivt och verkar i såväl fred som kris och krig. Hemvärnsmännens och hemvärnskvinnornas insatser under sommarens översvämningar visade detta. Åtskilliga hemvärnssoldater var engagerade i att mildra verkningarna och visade sig vara en pålitlig och omedelbart tillgänglig resurs även i samhällets civila krishantering. Sverige klarar sig inte utan hemvärnet.

Herr talman! Det militära försvaret i alla dess former är ett instrument för att upprätthålla och skydda de grundläggande värden som vi delar med många andra länder.

Jag yrkar därmed bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 24 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! Försvaret har den dubbla uppgiften att värna Sveriges territoriella integritet och sprida fred och säkerhet i världen. Uppgifterna är två sidor av samma mynt, och de är ömsesidigt förstärkande. När vi dimensionerar försvaret är förmågan till internationella insatser en väldigt viktig aspekt. Den erfarenhet som internationella insatser ger stärker förmågan att också värna Sveriges territoriella integritet.

Ofta präglas försvarsdebatten av att man jämför dagens försvar med gårdagens hotbild. Det är svårt att se militära hot av den gamla typen mot Sverige i dag, och en sak är tydlig: Uppstår nya hot blir de just nya, och vi möter dem bäst i internationell samverkan.

I morgon kommer Försvarsberedningens säkerhetspolitiska omvärldsbeskrivning och analys. I helgen beslutade jag om ett nytt uppdrag till Försvarsberedningen att gå vidare och utreda inriktningen för försvaret med utgångspunkt i rapporten.

Tillsammans med Försvarsmaktens perspektivstudie utgör detta underlag för en proposition om försvarspolitiken under nästa höst. Därutöver kommer genomförandegruppen i försvarsmaterielfrågor, ledd av min statssekreterare, att se över och modernisera materielförsörjningsstrategin

såväl som bereda underlag för beslut också i enskilda projekt så att det sker i ett sammanhang.

I alla dessa processer ska potentialen för ett fördjupat samarbete med våra nordiska grannländer finnas med. Det är ett av de intressantaste försvarspolitiska spåren de kommande åren. Redan i dag samarbetar vi i internationella insatser och i materielprojekt, men potentialen är betydligt större än så.

I en rapport från norska och svenska ÖB som inkom till de båda ländernas försvarsdepartement i början på hösten föreslås tänkbara samarbetsområden, till exempel inom materielanskaffning, underhåll, övning och utbildning. Under våren 2008 kommer vi att genomföra en motsvarande studie med Finland, och frågan har också gått till Danmark.

Samarbetet med Norge är på intet sätt begränsande för samarbetet med övriga nordiska länder. Full transparens råder. Det är däremot inte nödvändigtvis så att de samarbetsområden som föreslås med Norge automatiskt kommer att vara desamma som för andra länder. Samarbetet måste inte nödvändigtvis utvecklas enbart på nordisk basis utan kan med fördel utvecklas bi- eller trilateralt, allt utifrån identifierade behov.

De nordisk-baltiska länderna har valt olika säkerhetspolitiska vägar. Norge är inte medlem i EU men medlem i Nato. Sverige och Finland är medlemmar i EU men inte i Nato. Danmark och de baltiska länderna är medlemmar i båda organisationerna. Däremot är Danmark inte med i EU:s säkerhets- och försvarspolitiska samarbete – ännu, får man väl säga i dessa dagar. De enda av våra grannländer i den här kontexten som är med i hela den europeiska säkerhetsordningen är Estland, Lettland och Litauen.

Dessa vägval utgör tavlans ram för vårt samarbete, men inom denna ram kan vi tillsammans lägga till mycket av färg, djup och detalj i målningen. Ett ökat samarbete med våra grannländer skulle ge bättre förutsättningar för långsiktig ekonomisk och operativ balans i försvaret. Bredden och djupet i vårt samarbete har aldrig varit större.

Vi går nu vidare och söker finna en gemensam nordisk-baltisk lösning och ett gemensamt ansvarstagande för Medivac-situationen i Afghanistan. Sverige har tre toppmoderna helikoptrar till förfogande efter NBG:s beredskapsperiod. Norge har nyligen beslutat att sända tre egna helikoptrar. Frågorna vi ska svara på är: Kan vi poola dem tillsammans för ökad tillgänglighet och uthållighet? Kan vi finansiera dem tillsammans för att skapa en bättre närvaro och en högre kvalitet på det medicinska stödet i den samlade Afghanistaninsatsen?

Nordic Battle Group är ett centralt koncept både för förnyelsen av det svenska försvaret och för förmågan till internationella insatser. Arbetet med stridsgruppen är och har varit en central del i Sveriges omställning från invasionsförsvaret till insatsförsvaret.

NBG är ett förband där fem länder deltar. Det omfattar 2 850 soldater, varav Sverige bistår med ca 2 350. NBG ska vara i beredskap från den 1 januari 2008 för en eventuell EU-insats.

NBG dras med vissa beklagliga förseningar på materielsidan, men sammantaget är arbetet mycket framgångsrikt och en källa till stolthet för försvaret och departementet. Redan nu har samtliga deltagande länder anmält intresse av att vara med igen 2011. Av mina kolleger beskrivs NBG som den bäst förberedda stridsgruppen hittills i EU.

Prot. 2007/08:35
3 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet –
budgetåret 2008*

För närvarande deltar ca 800 svenska män och kvinnor i fredsfrämjande insatser i världen, till exempel i Kosovo och i Afghanistan. Inräknat de aviserade insatserna i Tchad och Sudan är det över 1 000 personer. De internationella insatserna syftar till att Sverige ska förbli en nettoexportör av fred, säkerhet och stabilitet i världen.

Regeringen har föreslagit en kraftfull ökning av finansieringen av internationella insatser. För 2007 har budgeten ökat med 600 miljoner, för 2008 tillförs ytterligare 100, och 2009 blir tillskottet 650. Vi är nu i ett läge där vi går från 1 ½ miljard i denna finansiering av internationella insatser till 2,8 miljarder, nästan en fördubbling på tre år. I finansplanen finns också inskrivet en möjlighet att använda en del av de medel som frigörs av materielbesparingar för internationella insatser.

Sverige utformar inriktningen och storleken på styrkebidragen efter situationen på plats och utvecklingen i världen. Vi ska vara där vi bäst bidrar till att lösa uppgiften. Insatsernas uppgift, risk och längd varierar. Vi har varit i Korea i mer än 50 år. Vid andra insatser kan det handla om ett fåtal månader.

Låt mig säga med alliansens företrädare att vi är stolta över hur svensk personal agerar internationellt. Förutom militära färdigheter och förmåga att lösa uppgiften är svensk trupp välkänd för att möta civilbefolkning på ett öppet och respektfullt vis. Det är i sig stabiliserande, och det underlättar det militära uppdraget.

Vi menar från alliansens sida att det finns all anledning att bättre lyfta fram värdet och vikten av svensk personals internationella insatser. De bidrar till att Sverige exporterar fred, och de bidrar till att handfast förbättra situationen för människor i utsatta lägen. Internationell tjänstgöring är på många sätt belönande, men det kan också vara förenat med personligt risktagande. Ökad erkänsla för utförd insats är verkligen påkallad.

Herr talman! Vi befinner oss nu i en övergång från invasionsförsvar till insatsförsvar. Förr förberedde sig Sverige för att möta den yttersta av utmaningar som dessbättre aldrig kom. Nu deltar svenska soldater löpande i internationella insatser också med betydande inslag av risk. Förr var Sverige inte bara militärt alliansfritt utan också politiskt neutralt. Det fanns då en poäng med egenutvecklad materiel för specifikt svenska behov. Det stärkte vårt oberoende. Nu ser världen annorlunda ut. Vi är politiskt allierade med EU, vi bygger säkerhet tillsammans med andra inom ramen för FN, EU och i nära samverkan med Nato i internationella insatser. Sverige utpekas av Nato som det viktigaste partnerlandet för organisationen på grund av vår vilja och förmåga till kvalitativa internationella insatser.

Internationell samverkan ställer nya krav både på försvaret i sin helhet och på materiel. Därför ska materielförsörjningsprocessen anpassas till försvarets nya uppgift. Materielen måste kunna fungera tillsammans med andra länders materiel. Vi måste undvika att alltför mycket binda upp stora resurser i långsiktiga projekt, eftersom det då begränsar möjligheten att snabbt komplettera materiel för internationella insatser.

De principer som ska gälla är att vi i första hand ska köpa färdigutvecklad materiel. I andra hand ska vi utveckla tillsammans med andra. I tredje hand ska vi egenutveckla. Dessa principer är från 2004 och den

förra regeringen. Skillnaden är att den här regeringen har kraft att verkställa dem.

Det avgörande är att materielförsörjningen utgår från försvarets behov och att det är kostnadseffektivt. Den som vill värna ett starkt försvar måste tillse att varje skattekrona används på ett ansvarsfullt sätt. Det är bakgrunden till att regeringen i budgetpropositionen anvisar att materielanslaget ska minska med 350, 620 respektive 980 miljoner de kommande tre åren.

Det är bra med en bred samsyn i omvärldsbeskrivning och analys, som Försvarsberedningen arbetat med. Det är bra om detta kan bära mot en samlad syn på försvarets framtida inriktning. Det vore bra med en samlad syn på rekryteringen som är en avgörande fråga för Försvarsmakten. Därför kommer jag nu med ett regeringsbeslut på torsdag att tillsätta en parlamentarisk pliktutredning för att se om vi kan nå en långsiktig och bred lösning.

Samtidigt kan jag säga att det finns gott om utrymme för partipolitisk debatt. Socialdemokraternas förslag till försvarsbudget är bland det mest ihålliga budgetförslag som ett stort parti presenterat. Det innebär att försvarsbudgeten ska öka med 350 miljoner under 2008. Därmed tror man sig kunna säga ja till alla projekt. Men när det ska finansieras de kommande åren kommer det besparingar om sammanlagt 7,5 miljarder åren 2009 och 2010. Det innebär att Socialdemokraterna under kommande period sparar mer än dubbelt så mycket som regeringen och till och med mer än Miljöpartiet. Vänstern tar i mer och sparar ytterligare dubbelt så mycket och vill dessutom passa på att stoppa exportstödet till försvarsindustrin.

Det finns alltså inget regeringsalternativ alls i försvarspolitik. Man är oense om internationella insatser, materielförsörjning och exportstöd. Vänstern vill minska resurserna till internationella insatser. Miljöpartiet och Socialdemokraterna vill fortsätta att prioritera insatserna. Miljöpartiet stöder regeringens utpekade besparingar på projekt som TMS, lätt attackrobot och nästa generations ytstridsfartyg tillika med Bamse.

Socialdemokraterna föregriper både Försvarsberedningens säkerhetspolitiska analys, genomförandegrupp och Försvarsmaktens perspektivstudie. Det ska bli väldigt intressant att nu få klargjort vad Socialdemokraterna ska spara på. I interpellationsdebatter jag haft har s-ledamöter tagit avstånd från den egna budgeten. Står man bakom, som klargjordes, sina egna reservationer, men står man också bakom sin egen budget? Socialdemokraterna har ingen försvarspolitik över huvud taget. Det finns inte ett spår av konstruktivitet i deras agerande i försvarsutskottet och i riksdagen. Man agerar olika i Försvarsberedningen, i försvarsutskott och partiledning. Anders Karlsson är förvisso en ny ordförande i försvarsutskottet. Det är kanske därför han i dag uppfann en ny försvarspolitik doktrin. Han drömmer sig möjligen tillbaka. Han använde nämligen inte längre uttrycket militär alliansfrihet för Sverige utan bara alliansfrihet, som är ett mycket vidare begrepp och skulle utesluta det vi gör tillsammans i EU.

Den som vill värna ett starkt svenskt försvar måste se till att varje krona används så effektivt som möjligt. Socialdemokraternas budgetförslag innebär en återgång till en gammal försvarspolitik med bakåtblickande och nationell materielförsörjning i stället för en styrning utifrån

Prot. 2007/08:35
3 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet –
budgetåret 2008*

försvarets behov. Jag har noterat att man nu åker land och rike runt och lovar finansiera projekt men saknar varje form av täckning för att finansiera. Man fokuserar inte heller på försvarets behov utan på var saker produceras. Man hävdar att man lyssnar på industrin, och sedan dubblar man besparingarna. Man vill ha en politisk analys, inte en analys som utgår från Försvarsmaktens behov.

Regeringen tar ansvar för att genomföra en moderniserad materielförsörjningsprocess, ökade satsningar på internationella insatser och en fortsatt omställning av det svenska försvaret i riktning mot ett modernt och flexibelt insatsförsvär.

Anf. 25 ANDERS KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Tack, försvarsministern, för anförandet. Eftersom jag inte fick svar på en enda av de fem frågor som jag ställde kan jag upp-
repa dem, men jag tänker inte göra det. Jag har gjort det två gånger tidigare i mina anföranden, och jag trodde att någon skulle bemöda sig att svara. I stället har man hållit sitt inlägg, talat om det som vi har kunnat läsa i den budgetproposition som vi har fått utsänd och som är tillgänglig för hela svenska folket.

Försvarsministern säger att vi åker land och rike runt och lovar saker. Det vi har gjort, det jag och mina kamrater i utskottet har gjort är att åka runt för att informera oss om läget på de olika ställena, bland annat i Karlskrona och Motala. Vi har sagt att vi inte är beredda att ta ställning förrän analys är gjord, till skillnad från Sten Tolgfors och den borgerliga regeringen. Var det en tillfällighet att Mikael Odenberg lämnade sin post? Var det så? Var det inte så att han sade att det inte var rimligt att göra så stora besparingar innan man gör en analys? Vi säger att vi behåller de 350 miljonerna 2008 för att sedan sätta oss ned och se vad vi har för möjligheter att göra besparingar. Skillnaden är, Tolgfors, att ni i den borgerliga regeringen säger att ni sparar på det och det och det, utan att ha någon analys. Där är skillnaden mellan oss och den borgerliga regeringen.

Anf. 26 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Tack för denna möjlighet att äntligen få tydliggöra för Anders Karlsson vad hans eget parti skriver i sina motioner!

Han säger att de inte vill ta ställning innan en analys är gjord. Låt mig då läsa ur motion 2007/08Fi277 av Mona Sahlin, en icke obekant politiker i denna kammare: Denna kraftigt minskade kostnad för Jasprojektet gör det möjligt att minska materielanslaget utan att det påverkar flygvapnets förmåga. Att på detta sätt minska materielanslaget står därmed inte i strid med behovet av en säkerhetspolitisk bedömning, som fallet är med de av regeringen utpekade materielpjekten. Vi – det är alltså Socialdemokraterna och partiledningen – menar därför att det är möjligt att 2009 minska anslaget med 3 miljarder kronor och med 4,5 miljarder kronor 2010.

Debatt är överflödigt. Det finns inga reservationer i fråga om detta. Det finns inget krav på analys. Det innebär att allt som Anders Karlsson har stått och sagt till mina kolleger i alliansen har varit fullständigt fel. Här finns svart på vitt redovisat vad Socialdemokraterna vill: minus 3 miljarder ena året, minus 4,5 miljarder nästa år. Summa: minus 7,5 mil-

jarder. 350 miljoner avgår för första året när ni säger att ni ska sätta i gång materielprojektet.

Nu ser jag fram emot att resebyrån Anders Karlsson & kompani bokar nästa turné i Sverige och åker runt och redovisar vad man skriver i sina egna partimotioner.

Det var inte ett plus, det var ett minus på 7,15 miljarder. Varsågod och skölj, Anders Karlsson!

Anf. 27 ANDERS KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Tack för det, Sten Tolgfors! Har han kanske blivit tandläkare också, eftersom jag ska skölja? Är det förtreten i den borgerliga regeringen och Mikael Odenbergs avgång som jag ska skölja ned, eller är det det som du precis har sagt?

Det är så här, försvarsministern, att ÖB i går skickade ut ett pressmeddelande där han talade om att han har skickat ett brev till dig och den borgerliga regeringen därför att han är orolig för att han behöver spara 1 miljard.

Ni har sagt 350 miljoner 2008. Låt mig en gång till säga att vi har sagt att 4,5 miljarder kanske är möjligt när JAS-ramen faller ut. Men vi har lagt fram en budget för 2008. Sedan ska vi analysera och se om vi har möjlighet att spara de 4,5 miljarderna 2010. Beloppen ska inte adderas. Jag trodde att försvarsministern kunde läsa en budget. Den är i förhållande till det förslag som den borgerliga regeringen har lagt fram.

En annan sak som slog mig i anförandet, och som jag läste i pressmeddelandet i veckan, är att man ska tillsätta, efter vårt krav, en parlamentarisk utredning om värnplikten och pliktlagen. Märk väl att vi fick igenom vårt krav att utredningen ska vara parlamentarisk. Men redan innan utredningen är tillsatt, som du talar om ska ske i veckan, har du talat om för svenska folket vad de som sätter sig i utredningen ska tycka. Är det rimligt, försvarsministern?

Anf. 28 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Då byter vi spår. Den andra socialdemokratiska ledamoten har nu trätt fram som tar avstånd från den egna partimotionen och vad partiordföranden skriver. Den första var Peter Jonsson i samma kammar. Nu kommer försvarsutskottets ordförande och backar.

Jag har läst upp exakt vad ni skriver, men du har fattat fel. Men skriv då tydligare motioner! Menar ni inte det ni skriver utan menar något annat, får ni ta intryck av kritiken.

Ni hade fel när ni hävdade att det faktum att kostnaderna för JAS upphör gör att ni kan frigöra pengar till annat, att det är gratispengar, för se de var redan in-tecknade för andra materielinköp, inklusive sådana som ni nu åker runt i landet och hävdar att ni främjar.

Om man gör som ni vill innebär det att det inte finns något ekonomiskt utrymme för planerade projekt och planlagda behov av stridsfordon, av artilleri, av halvtidsmodificeringar av fartyg, av helikoptrar, av Visbykorvetter. Det är väl det som er andra runda i landet får handla om. Ni hade lite fel. Jag är ledsen, men så kan inte försvarspolitikerna hanteras av ett parti som gör anspråk på att vara seriöst.

Jag noterar återigen att Socialdemokraterna har tre linjer i försvarspolitik: den konstruktiva av Håkan Juholt i Försvarsberedningen, Mona

Prot. 2007/08:35
3 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet –
budgetåret 2008*

Sahlins utomordentligt tydliga formulering i partimotionen och Anders Karlssons och hans kollegers vindflöjelpolitik i försvarsutskottet. Man åker runt i landet och tvingas sedan stå i kammaren och ta tillbaka sina egna förslag. Det är inte seriöst.

Jag kommer själv att besöka samma orter. Och lita på, Anders Karlsson, att jag kommer att läsa upp vad Mona Sahlin skriver, så får vi se hur de tolkar det som effekt för sina jobb och sin industris framtid.

När det gäller den sista delen, herr talman, gällande Pliktutredningen är det precis tvärt emot vad Anders Karlsson säger även där. Det jag har gjort är att jag har gett utredningen ett öppet och parlamentariskt mandat, icke styrande, därför att jag menar att det är bra om man kan finna breda parlamentariska lösningar på en så viktig fråga som försvarets personalförsörjning.

Anf. 29 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Herr talman! Jag får börja med att säga grattis till dig, försvarsministern, för du läste i stort sett upp mitt slutanförande i ditt anförande.

Den hotbild som du målade upp stämmer ganska väl överens med den som jag själv talade om. Du sade ungefär att Sverige inte har någon hotbild i dag och att om det uppstår nya hot så är de nya. Men du förklarade inte vilka de nya hoten är. Jag misstänker ändå att du tänkte på terrorism, miljöhot, flyktingströmmar, gränsöverskridande brottslighet, stater med demokratiskt underskott och så vidare.

Jag delar den uppfattningen. Men som jag sade följer ni inte upp den hotbild som försvarsministern själv talar om i er försvarsbudget, utan ni har en försvarsbudget som till stora delar bygger på den gamla hotbilden. Jag får inte ihop det här. Du säger en sak men har en budget för något annat.

Jag ställde en fråga också: Avser försvarsministern att verka för att klimatfrågan ska behandlas även i Försvarsdepartementet? Försvarsfrågan har ju ändå blivit en säkerhetsfråga nu.

Anf. 30 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att säga, Peter, att i många frågor må det vara så att vi tycker lika. Däremot har jag inte sagt att det inte finns en hotbild. Jag noterade att du använde den formuleringen i ditt anförande. Vad jag försökte säga är att det inte finns en militär hotbild av den gamla sorten. När man diskuterar dagens försvar ska man inte jämföra med gårdagens hotbild, utan man ska titta på dagens och framtidens hotbild. Vad jag också konstaterade var att morgondagens hot inte blir desamma som gårdagens. Det blir just nya hot när nya hot uppstår.

Dessutom är det så, Peter, att vi står här och talar dagen innan Försvarsberedningen kommer att leverera sin rapport, där man just kommer att formulera hur de nya hoten ser ut.

Möjligen är det ett något anakronistiskt resonemang som du använder när du menar att jag skulle ha baserat en proposition från september på vad Försvarsberedningen i morgon kommer att leverera. Så tror jag egentligen inte att du menar.

Försvarsberedningen inkommer nu med sin rapport. Jag har redan anmält att de kommer att få i nytt uppdrag att försöka dra konsekvenserna av diskussionen kring den nya hotbilden för att vi ska veta hur vi ska

dimensionera Försvarsmakten. Detta blir *ett* underlag tillsammans med försvarets perspektivplanering, Genomförandegruppens materiellfrågor och ett antal andra saker. Det kommer sedan att utgöra grund för mig att nästkommande höst, alltså om cirka ett år, kunna leverera en försvarspolitisk proposition till riksdagen. I det sammanhanget är jag övertygad dels om att Miljöpartiets representant i Försvarsberedningen har möjlighet att ge sin input och väga av den med de andra partierna, dels att Miljöpartiet kommer att vara aktivt på motionssidan när propositionen behandlas. Så har jag tänkt hantera det framöver.

Prot. 2007/08:35
3 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet –
budgetåret 2008*

Anf. 31 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Herr talman! Det är spännande, Sten Tolgfors. Du talar om framtidens hotbild, men du säger inte vad den är.

Det är väl ingen hemlighet att framtidens hotbild, precis som du själv säger, inte är militär utan av annan art. All professionalism på det här området säger att hotbilden är terrorism, IT-sabotage, miljöhot och klimat och allt sådan. Det har du egentligen vetat om i flera år.

Nu råkar Försvarsberedningen komma med sin utredning i morgon, så jag har självklart respekt för att du inte vill avslöja innehållet i den. Men du kunde väl i alla fall säga så mycket som att hotbilden är helt annorlunda. Det erkänner du ju. Men då måste det synkroniseras med den budget som du lägger fram, men jag kan inte se det. Jag skulle vilja säga att det till 80–90 procent är ungefär samma försvarsbudget som du har lagt fram tidigare, trots att du säger precis tvärtom.

Du anklagade Anders Karlsson för en massa saker, men jag tycker att du själv, Sten Tolgfors, säger en sak och gör något annat. Jag får liksom inte ihop din retorik med den hotbild som vi är helt överens om, som jag uppfattar det.

Anf. 32 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! En tydlig sak som vi gör i förändringar, och jag har nämnt det i talarstolen, är att vi går mot en dubblering av anslagen för internationella insatser. Vi menar att det är oerhört viktigt för det svenska försvaret framöver att kunna dubblera förmågan att delta i internationella insatser och sprida fred, säkerhet och stabilitet i världen.

Jag uppskattar i och för sig att höra den första markeringen under hela dagen av att oppositionen tycker lika i något. Det var när Peter Rådberg instämde i något Anders Karlsson hade sagt.

Annars föranleder detta en fråga från vår sida. Hur ser det samlade alternativet ut från oppositionen i försvars- och säkerhetspolitiken? Ni har icke en siffra, icke en bokstav gemensam i det betänkande som vi diskuterar. Jag nämnde det förut. Vissa partier är för internationella insatser, andra emot. Vissa vill spara dubbelt så mycket som regeringen, andra fyrdubbelt. Vissa är för exportstöd till försvarsindustrin, andra är emot. Vad händer om Sverige skulle få, vilket jag inte tror, en ny regering? Om vad tycker ni lika?

Jag får frågan huruvida vi på förhand, flera månader innan Försvarsberedningen kommer, har anpassat budgeten till den hotbild som kommer att beskrivas. Jag undrar vad oppositionen har anpassat sin politik till.

Jag noterade också att Peter i sitt inledningsanförande sade att det inte är rimligt att upprätthålla en överdimensionerad verksamhet för att ge försvarsindustrin order. Har Miljöpartiet och Socialdemokraterna överlagt om detta? Kan vi förvänta oss någon form av gemensamt svar på den proposition som jag har aviserat ska komma nästa höst? Eller kommer det att vara så här hela perioden med tre partier som spretar i helt olika riktningar, varav ett tydligen är för industristöd och de andra emot? Vi ser verkligen fram emot ett samlat budskap så att vi kan få en bättre debatt i kammaren.

Anf. 33 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Herr talman! Vi är överens om att vi ska ha ett modernt och flexibelt försvar. Vi är också överens om att inom försvarsområdet sker utvecklingen oerhört snabbt, liksom inom alla andra områden i samhället. Det är svårt att ha sådana långtidsplaner som man hade förr i tiden.

Jag välkomnar att det blir en parlamentarisk pliktutredning, och jag hoppas att det nya förslaget om inriktningen av försvaret i Försvarsberedningen presenteras snart. Man behöver både samstämmighet och politisk debatt. Man behöver en politisk debatt för att utveckla ett område, till exempel försvaret. Det är bra med en politisk debatt för att vi ska få ett försvar och en säkerhetspolitik i Sverige som stämmer överens med hur medborgarna vill ha det. Jag är helt övertygad om att de utredningar som görs kommer att bli ganska samstämmiga.

Samtidigt får vi kritik för att Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna inte har en samstämmig försvarspolitik i dag. Jag är helt övertygad om att det hade Centerpartiet, Kristdemokraterna, Moderaterna och Folkpartiet inte heller innan ni kom i regeringsställning. Det är klart att man måste få ha olika synpunkter från olika partier.

Jag vill fråga försvarsminister Tolgfors om ni är beredda att ställa om och ompröva konceptet med *battle groups* som finns inom EU:s militära försvar? Det är ett koncept som Sverige har ställt upp på, jobbat fram, gjort klart och eventuellt ska komma ut med. Är man beredd att ompröva det? Det finns redan flera militära strukturer i EU. Det finns konventionella insatsstyrkor och andra strukturer.

Anf. 34 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Det korta svaret är nej, det är vi inte.

Det är väldigt intressant att se Vänsterpartiets försvarspolitik. Man har kommit att bli ett parti som mäter sig ut ur det mesta. Man är emot internationella insatser. När Sverige sprider fred, säkerhet och stabilitet i världen vill Vänstern att vi ska stå passiva och titta på när andra människor lider. Det är vi helt avvisande till. Vi vill tvärtom fördubbla vår förmåga att sprida fred och säkerhet i världen.

Vänsterpartiet är emot försvarsindustrin. Man står alltså inte nära kollegan i oppositionen, Socialdemokraterna, utan man är emot. Man vill stoppa exportstöd. Man är också emot NBG. Det är ett av de viktigaste projekten som vi har haft på ett antal år för att ställa om det svenska försvaret men också för att ge ökad trovärdighet för EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik.

Däremot är Vänsterpartiet något förvånande redan på förhand för värnplikt, men man är också för fyrdubblade besparingar på försvaret. Det är klart att det inte går ihop över huvud taget.

Jag stör mig något på Vänsterpartiets argumentation när det gäller NBG. Vi har tidigare haft debatter där det börjar som en mycket berättigad oro, kan jag tänka mig, från Vänsterpartiets sida för skyddsutrustning, medicinsk förmåga och så vidare inom ramen för förbandet. Det är saker som är helt riktiga och relevanta att diskutera. Men sedan vänder det och slutar i att man egentligen är emot allt i alla fall.

Vänsterpartiet får välja väg. Antingen försöker man inkludera sig i de inriktningar som det finns bred enighet för i kammaren avseende inriktning för svenskt försvar och internationella insatser – egna i NBG, tillsammans med EU, Nato och FN – eller så är man emot. Det är en lite tråkig syn på hur Sverige ska agera internationellt att Vänstern avvisar det som är så oerhört viktigt för oss andra.

Anf. 35 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Herr talman! Först vill jag kommentera detta med att vi är emot allt. En enig riksdag fattade för några veckor sedan efter debatt och diskussion i sammansatt utskott beslut om att skicka styrkor till Darfur och Tchad. Det har inte funnits någon invändning mot att göra det. Vi är inte emot att skicka styrkor för insatser, till exempel till Darfur och Tchad. Vi har inte satt oss emot det.

Vi är inte heller emot en svensk försvarsindustri. Det är helt felaktigt. Det är den nya regeringen med Moderaterna i spetsen som går ut och pläderar för att vi ska köpa från hyllan och att det är det mest effektiva. Vi har inte sagt att vi är emot att köpa från hyllan. Vi har sagt att vi vill ha ett försvar som fyller de kvalitetskrav som ett försvar kräver.

Detsamma gäller Nordic Battle Group. Vi har inte valt Nordic Battle Group, men den dag Sverige ställer upp med en *battle group*, den dag vi tar in ungdomar och anställda från försvaret som ska göra detta måste det vara bra kvalitet på det vi gör. Det är självklart att vi måste se till att det fungerar. Vi skickar inte en illa rustad armé ut i krig i världen. Vi vill naturligtvis att det ska vara en bra kvalitet på det som finns.

Varför behöver EU så mycket militarisering när det inte finns något väpnat hot mot EU? Varje medlemsstat har sitt försvar, man sätter upp *battle groups* – två parallella, fyra stycken om året – och man har kompetenslistan plus att man sätter upp konventionella styrkor som den till Tchad och Darfur. Dessutom har man hela Natopaketet inne i EU. Varför behöver man så många strukturer? Vad är det för effektivitet med det?

Anf. 36 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Det är möjligt att Vänstern landade på att man var för Tchad och Darfur. Däremot är man emot att de ska ha tillräckliga resurser och därigenom tillräckligt materiel, bland annat skyddsutrustning. Något annat blir inte konsekvensen framöver när man lägger fram de budgetförslag man har lagt. Det är möjligt att man kan hävda att man är för försvarsindustrin, men man är emot export. 85 procent av ett antal av våra försvarsindustriföretags orderstockar är just export. Kombinationen av att dra ned bortåt 15 miljarder, eller vad det nu kan vara, på försvarets

Prot. 2007/08:35
3 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet –
budgetåret 2008*

finansiering och att stoppa exporten gör att man släcker ljuset för svensk försvarsindustri, oavsett vad retoriken innebär.

Det är också förunderligt att man är för insatser generellt men emot att de sker inom EU-ram. Vad skulle problemet vara med att ett stort antal europeiska demokratier agerar ansvarsfullt för fred och för att exportera fred och säkerhet? Det har inget med väpnat hot mot EU att göra över huvud taget, Gunilla Wahlén. Det handlar om att EU ska ha förmågan att exportera fred och säkerhet till andra delar av världen.

Jag tror att många i kammaren, liksom jag, bär med sig en oerhört självkritisk inställning till vår och andras förmåga att agera, till exempel efter Rwanda där västvärlden inte hade möjlighet och vilja att agera.

Nu ser vi ett antal insatser där vi försöker agera förebyggande, till exempel i Tchad och kanske till och med, något för sent, i Darfur. Men vi står beredda, för vi vill exportera fred och säkerhet.

Vänsterpartiet mäter sig ur i denna kammare på nästan varje punkt. Det handlar inte bara om ord, utan det handlar också om att säkra reella förutsättningar inte minst i form av finansiering. Det handlar också om att välkomna det samarbete som finns i Europa.

Anf. 37 KARIN ENSTRÖM (m):

Herr talman! Inledningsvis vill jag också från Moderaternas sida yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Den pågående omställningen ställer höga krav på Försvarsmakten. Vi har i dag lyssnat och hört på en uppsjö av alla de utmaningar som Försvarsmakten och försvaret står inför. En av de viktigaste – kanske den allra viktigaste – är ett fungerande personalförsörjningssystem. Tillgången på välutbildad och motiverad personal är helt avgörande, skulle jag vilja säga, för insatsorganisationens förmåga att ge den säkerhetspolitiska handlingsfrihet som vi strävar efter.

Jag håller med om regeringens bedömning att det är nödvändigt att förbättra Försvarsmaktens personalförsörjning, särskilt vad gäller tillämpningen av totalförsvarsplikten, försörjningen av anställd personal på soldatnivå och befälsordningen för officerare.

Vi tar nu några steg i rätt riktning. Det första, som redan har nämnts här i dag, är en utredning om totalförsvarsplikten och dess tillämpning. Den tillsätts förhoppningsvis i dagarna.

Det andra steget gäller anställd personal på soldatnivå. Utskottet instämmer i att soldaterna måste kunna vara anställda under längre tid. När personalen inte tjänstgör utomlands bör det vara möjligt för Försvarsmakten att nyttja personalen för andra ändamål här hemma. Vi, liksom regeringen, ser framför oss ett system där den enskilde växlar mellan internationella insatser och mellanliggande utbildnings- och återhämtningsperioder i Sverige.

Det tredje är befälsordning för officerare. Befälssystemets utformning har diskuterats under inte bara flera, utan väldigt många, år. Riksdagen fattade ett principbeslut om en ny gemensam befälsordning 1974. Befälssystemet har genomgått successiva förändringar alltsedan det infördes 1983. Den nuvarande tillämpningen är i flera fall en helt annan än den som en gång beslutades. Det är därför nu dags att ta steget fullt ut. Det är

glädjande att utskottet och förhoppningsvis kammaren kan ge departement och myndighet klara besked om hur vi ser på saken.

Utskottet biträder regeringens förslag om att införa aspirantskolor och om att öppna för andra förkunskapsnivåer för officersutbildning. Därigenom, herr talman, tycker vi att det finns en bra grund för att fullfölja reformeringen av befälsordningen. Därför uttalar utskottet att vi tydligt och klart anser att det nu är dags att införa ett tvåbefälssystem i Försvarsmakten utan onödigt dröjsmål. Vi skriver i betänkandet att regeringen helt enkelt får återkomma och informera riksdagen när det är klart.

Skälen till att vi behöver en ny befälsordning är flera. Vi vill kunna bredda rekryteringen och rekrytera från alla utbildningsnivåer. Det är för snävt att bara rekrytera mot stabs- och chefskarriärer, som vi har gjort. Det ger inte den kompetensbredd som i dag är nödvändig. Det undantar vissa grupper. Om utbildningen dessutom anses vara helt akademiskt grundad attraherar den inte alla.

Dagens uppgifter kräver ökad yrkesskicklighet. Försvarsmakten är nu operativt inriktad på deltagande i internationella operationer vilka till sin karaktär blir svårare och mer komplicerade. Det här genererar bland annat behov av fler specialister än vad dagens system kan producera.

Ett tredje skäl är interoperabiliteten – det här svåra ordet. Sverige har nämligen ett eget, unikt tjänstegradssystem som är svårt att förklara för våra samarbetsländer. Man har svårt att bedöma officerarnas kompetens, och det riskerar att leda till missförstånd och misstolkningar. Det här drabbar oftast de yrkesofficerstjänster som normalt besätts av så kallade *non-commissioned officers*.

Det fjärde skälet är tydlighet. När man väljer ett yrke bör man också kunna identifiera sig med sitt yrkesval. Man ska känna att det värderas högt och är betydelsefullt. Om Försvarsmakten använder officersgrader till alla innebär det att specialisterna benämns och utmärks på ett felaktigt sätt. De riskerar att bli en annan typ av officerare, vilket på sitt sätt kan vara diskriminerande. Ett flerbefälssystem ger en tydlig identifikation i två system, som båda är lika nödvändiga.

Exakt hur detta ska utformas får regering och myndighet återkomma till. Men vi ser framför oss parallella system där man har lika värde och lika status men olika syften. Man har olika utbildningsvägar, men det ska kunna ske en växling mellan dem. Vi ser framför oss två kategorier – officerare och övriga.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag betona vikten av att Försvarsmakten får större frihet och bättre förutsättningar att rekrytera duktiga kvinnor och män till de olika yrken som finns i försvaret.

Anf. 38 ANDERS KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Vi har hört Karin Enström prata om rekrytering till försvaret, som är en oerhört viktig fråga. Vi får säkert anledning att komma tillbaka till den vid ett antal tillfällen.

Men jag ställde fem frågor till Karin Enströms minister och fick inte svar på en enda. Jag tänkte ställa en av frågorna till Karin. Frågan är: På vilken analys grundar regeringen sitt beslut att det är just de utpekade materiellprojekten torped-mina-sensor, ytstridsfartyg och luftvärnsroboten Bamse som Försvarsmakten minst behöver?

Prot. 2007/08:35

3 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet –
budgetåret 2008*

Anf. 39 KARIN ENSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Jag hade hoppats att Anders Karlsson skulle intressera sig för de viktiga personalförsörjningsfrågor som jag särskilt ville följa upp i mitt anförande.

När det gäller bedömning av vilka materiellprojekt som man har ansett kunna avbryta är min uppfattning – vilket man också kan läsa sig till – att ingen av de här fyra påverkar dagens operativa effekter och operativa förmåga hos Försvarsmakten.

Däremot skulle jag vilja veta varför Socialdemokraterna reserverade sig mot beslutet om att vi äntligen skulle kunna komma till ett tvåbefäls-system och få en bättre rekrytering och en bättre och tydligare utbildning. Det skulle jag vilja fråga Anders Karlsson.

Anf. 40 ANDERS KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Där fick jag svar på en del av frågan. Då tycker alltså Moderaterna och därmed regeringen att det inte gör någonting att man slopar projektet torped-mina-sensor. Man säger att man gör en besparing på 1 miljard, men i själva verket blir det en kostnad på 4 miljarder. Är det så jag ska tolka svaret från min kollega i utskottet – Karin Enström?

Anf. 41 KARIN ENSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Vi har diskuterat materiellfrågan både utan och innan, Anders Karlsson. Jag tyckte att det här var ett bra tillfälle att få diskutera någonting som kanske är ännu svårare, som kostar ganska mycket pengar och som även tar längre tid att få fram – nämligen välutbildad personal.

Det är tråkigt att Anders Karlsson och Socialdemokraterna inte är villiga att diskutera den frågan. Ni har reserverat er mot detta, men vi har inte fått ett enda argument vare sig för varför man inte vill godkänna aspirantskolor eller inte vill ta steget fullt ut och nu införa ett tvåbefäls-system. Jag tror att vi får anledning att återkomma till både den marina förmågan och till framtida materiellprojekt. Den debatten ser jag fram emot.

Anf. 42 ANNICKA ENGBLOM (m):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet i dess helhet och avslag på samtliga reservationer. Därmed är uppdraget uppfyllt, herr Gunnarsson.

Herr talman! I Sverige har vi under efterkrigstiden valt den militärt alliansfria vägen, och den har ju i många avseenden tjänat oss väl. Alliansfriheten har tagit sig många uttryck. Bland annat har vi tillsammans med den inhemska industrin utvecklat eget försvarsmateriel och egna försvarssystem. Teknikutvecklingen har fått stort utrymme och lett till att svensk försvarsindustri i dag är världsledande inom flera områden.

I takt med att vår svenska försvarsmakt i dag i allt större utsträckning samarbetar med andra nationer och deltar i internationella styrkor behöver vi inte bara anpassa våra förband utan även anpassa den försvarsmateriel som ska användas av dem. Modern försvarsmateriel måste inte bara vara interoperabel med andra system utan också flexibel och på ett trovärdigt sätt kunna medverka i hela konfliktskalan från fred och kris till krig. Enligt min mening ligger svensk försvarsindustri i dag väl framme

inom dessa aspekter. Man både kan och vågar ta djärva grepp i utvecklingen av nya tekniska lösningar.

Jag vill ta upp några marina projekt som exempel eftersom det är den arenan jag bäst behärskar. Sverige är erkänt skickligt inom den marina sektorn, framför allt i kustnära försvar. Den marina försvarsindustrin har specialiserat sig på *stealth*- eller smygteknik både under ytan med de luftoberoende Stirlingmotorerna på våra ubåtar och över ytan med signaturanpassningstekniken på Visbykorvetterna. Det är inte lite stolthet jag känner när jag ser filmerna på amerikanska hangarfartyg som tagits i smyg av den svenska ubåten HMS Gotland. Vi kom, vi såg och ingen hade en aning om var vi var. Heder åt både besättningen och tillverkaren Kockums!

Herr talman! När jag 1990 gjorde värnplikten på kustkorvetten Stockholm jagade vi ubåtar veckor i sträck. I ubåtsjaksstyrkan ingick många enheter – robotbåtar, kustkorvetter, patrullbåtar, minröjningsfartyg, helikoptrar, ja, jag har säkert glömt någon. I dag löser korvetten Visby alla dessa uppgifter. Den kanske inte har flygförmåga än men väl förmåga till minröjning, ubåtsjakt, ytstrid, havsövervakning och sjöfartsskydd. Det är alltså en mycket modern och kostnadseffektiv konstruktion men än så länge relativt oprövad.

Den marina fartygsutvecklingen tog ett stort steg in i framtiden i och med utvecklandet av Visbysystemet. Det var ett helt nytt koncept, och ny teknik medför ofta fördyringar, fråga vilken biltillverkare som helst. Skillnaden för bilindustrin är att den inte i huvudsak styrs och regleras av nationella stater och politiska beslut. När det om några år blir aktuellt att kika på nästa medlem av den marina familjen bör, enligt min mening, Visbykonceptets förmågor läggas i vågskålen. Det är ett koncept som man i dag försöker efterlikna världen över. Där har vi i Sverige ett stort försprång.

Regeringen tillsätter nu en genomförandegrupp som ska se över materielförsörjningen till våra förband. Det är bra att man ifrågasätter hur pengarna används. Det gör ingen större nytta om vi tillhandahåller de modernaste av materiel till förbanden och det inte finns resurser att öva med dem. Samtidigt är det viktigt att vi inte håller an på militär forskning och utveckling. Det är viktigt att det hela tiden förs en tydlig och djupgående dialog mellan den politiska nivån, Försvarsmakten och försvarsindustrin. Försvarskapaciteten är det som ska stå i fokus.

Herr talman! Det ankommer på oss politiker att se till varenda krona vi driver in av medborgarna. Resurserna ska användas effektivt och till rätt prioritering, processerna ska vara transparenta och pengarna lätta att spåra. För försvars- och säkerhetspolitiken tillkommer att man måste vara långsiktig och ha en bred parlamentarisk förankring. Det är viktigt att klart definiera de behov som Försvarsmakten har och sedan låta aktörerna, svenska såväl som andra, presentera lösningar till dessa.

Regeringen avser att göra en sammanvägning av Genomförandegruppens arbete, Försvarsberedningens rapporter och Försvarsmaktens perspektivplanering samt återkomma till riksdagen med en långsiktig inriktning av försvaret. Detta välkomnar jag verkligen. Det är både mycket efterfrågat och nödvändigt. Många är de jag träffar inom försvaret, från kadetter till höga officerare, som i och med omställningen från invasionsförsvar till insatsförsvar efter försvarsbeslutet 2004 fortfarande famlar.

Prot. 2007/08:35
3 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet –
budgetåret 2008*

Bevisbördan ska dock inte i första hand läggas på dem utan på att man under alltför lång tid saknat tydliga politiska målsättningar med det svenska försvaret. Det är många som ser fram emot det arbete som regeringen nu inleder.

Anf. 43 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Herr talman! Jag kunde inte låta bli att begära replik när Annicka Engblom började predika för marinen. Det förvånar mig eftersom den hotbild vi nu har inte är militär. Jag utgår från att vi är helt överens om det, och också försvarsministern har sagt att vi inte har någon militär hotbild mot oss. I stället är det andra, nya typer av hot som kommer. Samtidigt säger du, Annicka Engblom, att du vill utöka marinen.

Enligt Miljöpartiets analys av vårt försvar är marinens medverkan i internationella uppdrag för det första mycket begränsad, och för det andra, om jag inte är helt felunderrättad, har de ubåtar som vi under de senaste åren haft varit i USA och tränat. Ni vill alltså ur ett försvarspolitiskt perspektiv utöka marinen vilket för oss känns väldigt, väldigt märkligt. Jag vill därför gärna ha en förklaring till det.

Anf. 44 ANNICKA ENGBLOM (m) replik:

Herr talman! Jag tror inte att Peter Rådberg riktigt lyssnade på vad jag sade. Det må vara hänt för vi har nu diskuterat ett antal timmar. Det jag sade var att det är min förhoppning att man, när man tittar på nästa medlem av den marina familjen, väger in Visbykonceptets olika för-
mågor. Det kan vara om fem år eller om tio år som behoven uppstår. De kan lura precis bakom knuten, vad vet jag. Det beror på vad Försvarsmakten lägger fram och definierar som sina behov. Det var det jag sade. Jag talade inte om en utökning från nuvarande nivå.

Visbykorvetterna är i dag väl utvecklade att gå i internationella vatten, till skillnad från deras företrädare, den förra generationens korvetter. Det är också en av anledningarna till att man anpassade de Visbykorvetter som ännu inte är levererade till Försvarsmakten, men som levereras under resten av mandatperioden och som fortfarande kommer att prövas.

Anf. 45 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Herr talman! Jo, jag hörde nog vad du sade, Annicka Engblom. Jag tolkar det så att du menar att hotbilden om fem år förändrats mycket radikalt.

Vi tycker att det ska finnas minröjningsfartyg. Vi anser att vi behöver det. Vi säger att om vi vill ha kontroll över svenska farvatten ska vi ha Stridsbåt 90 och ett fåtal kustkorvetter för att kunna lösa just den uppgiften.

Vi behöver inga ubåtar. Vi vill skära ned ganska radikalt utifrån den hotbild som jag utgår från att vi, återigen, är överens om. Det var därför jag reagerade på att du på sikt vill se över, underförstått bygga ut, detta. Vad är det för hotbild du eventuellt ser framdeles som vi inte ser? Det var utifrån det jag ställde frågan.

Anf. 46 ANNICKA ENGBLOM (m) replik:

Herr talman! Det är klart att Peter Rådberg har frihet att tolka hur han vill. Det är en del av den politiska diskussionen.

Låt mig ta fasta på det som Peter Rådberg nu faktiskt säger. Skära ned radikalt, säger han. Det är det som Miljöpartiet står för, och det är riktigt, det tänker Miljöpartiet göra. Låt mig citera ur Miljöpartiets parti-program: ”På sikt bör Sverige upphöra med export av vapen, nedrusta och ersätta värnplikten med en frivillig värntjänst.” Jag citerar vidare: ”På sikt vill vi avskaffa det militära försvaret helt.” Ja, herr talman, Peter Rådberg avser att skära ned försvaret radikalt.

Anf. 47 PETER JONSSON (s):

Herr talman! På något sätt kände jag att jag ville gå upp i debatten. Försvarsministern angrep mig trots att jag inte hade anmält mig som talare i dagens debatt.

Jag vill nog påstå att jag under de två mandatperioder som jag varit med i riksdagen inte har sett en så här arg och arrogant försvarsminister i en försvarspolitisk debatt. Vad det beror på kan man fråga sig. Kan det bero på opinionssiffrorna, eller kan det vara så att det känns som lite osäkert – fyra nyanser i grått är det kanske, sett till dem som har varit uppe i talarstolen?

Det enda positiva som kom fram i försvarsministerns tal var den omställning av Försvarsmakten som vi socialdemokrater står bakom och som vi har inlett samt det som har skett i förhållande till besparingen på 10,5 miljarder från mitten av 1990-talet och fram till dags dato. Ändå har vi ett vasst försvar, ett försvar som kan gå ut internationellt och möta hotbilder över hela konfliktskalan. Det är en socialdemokratisk produkt!

Men försvarsministern står här och slår sig för bröstet och har utgångspunkten att det är han som står för detta. Ett år har man haft regeringsmakten. I princip har det blivit om inte kaos så i alla fall ganska rörigt på det försvarspolitiska planet.

Finns det någon som har en trovärdighet när det gäller att diskutera morgondagens, framtidens, försvarspolitiska inriktning så är det, känner jag, vi socialdemokrater.

Jag önskar och hoppas att försvarsministern i nästa debatt framöver har någon form av sans och förnuft när det gäller inlägg och inriktning i sina tal.

Anf. 48 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Jag kan nämna att anledningen till att jag nämnde Peter Jonssons namn är att jag haft interpellationsdebatter med honom på precis det tema som flera ledamöter i dag tagit upp, det vill säga hur man ska se på budgeten för försvaret framöver.

Peter Jonsson sade då till mig: Vi kommer att ta fram en analys och peka på om vi når upp till våra målsättningar. Om vi inte gör det ska vi ta ansvar för det och peka på det och i så fall ändra inriktningen på vår budget.

Det är klart att det är ett ganska intressant besked från en ledamot i försvarsutskottet att den budget man lagt fram kanske inte alls är lagd, utan man får se.

Vad jag i dag också invänder mot är att andra hävdar att det finns en budget för bara ett år och att det för resten inte finns några mer siffror. Jag läste då ur partimotion 2007/08:Fi277 av Mona Sahlin med flera. Där står det:

”Denna kraftigt minskade kostnad för Jasprojektet gör det möjligt att minska materielanslaget utan att det påverkar flygvapnets förmåga. Att på detta sätt minska materielanslaget står därmed inte i strid med behovet av en säkerhetspolitisk bedömning ... Vi menar därför att det är möjligt att 2009 minska anslaget med 3 miljarder kronor och med 4,5 miljarder kronor för 2010.”

I Socialdemokraternas partimotion finns det alltså ingen sådan reservation som Peter Jonsson och andra i dag har gjort anspråk på. Det finns inget krav på en analys. Därmed är den beskrivning felaktig som Peter i tidigare situationer och andra här i dag har gjort.

Det som finns är att man första året ska lägga på 350 miljoner. Det är alldeles korrekt; ingen invänder mot det. Däremot ska man för de kommande två åren först ned med 3 miljarder och sedan med 4,5 miljarder. Det är precis detta som jag menar att debatten i dag är till för att klargöra eftersom det inte är det budskap som Socialdemokraterna ger här i kamraren eller när de besöker olika platser ute i landet.

I nästa replik återkommer jag till vad konsekvenserna av Socialdemokraternas budgeteringsteknik skulle bli för försvarsindustrin.

Anf. 49 PETER JONSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vet att ordföranden i försvarsutskottet svarat på precis de frågor som försvarsministern här ställer. Det står han naturligtvis bakom fullt ut.

Jag tror att trovärdigheten när det gäller att hantera den försvarspolitiska inriktningen – historiskt och sett till tryggheten – finns hos en socialdemokratisk regering, för vi har visat att det går att göra en förändring, att det går att göra besparingar men också att rikta om Försvarsmakten så att man kan gå ut internationellt och verka över hela konfliktskalan och skapa förutsättningar för Nordic Battle Group att växa fram som en del i den militära alliansfriheten men ändå i alliansen i Europa samt att gå ut och klara av mycket tuffa situationer runt om i vår omvärld. Det har visat sig att det fungerar, och resultatet står vi nu inför.

Jag menar att försvarsministern inte kan ta åt sig äran för det och säga att det är han som har skapat detta. Han har ju inte ens varit med och skapat detta, utan det har skapats långt innan försvarsministern blev försvarsminister. Det är alltså trovärdigheten i politiken som är utgångspunkten.

Sett till vad som har skett det senaste året är frågan om det beträffande trovärdigheten i Moderaternas försvarspolitik och inriktning har blivit ett positivt eller ett negativt resultat. Det är den kopplingen jag gjorde. Därför tycker jag att det är viktigt att peka på det.

Jag tror inte att försvarsministern behöver vara orolig. Ja, jag vet att han inte behöver vara orolig, för vi kommer att leverera det vi har lovat. Det kommer vi att göra på ett mycket trovärdigt och inriktat sätt.

Anf. 50 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Allt det som Peter säger är bra, men det han säger om budgeten är fel.

Det ni ställer i utsikt dels när ni besöker försvarsindustriorter i landet, dels här i kammaren är inte det ni har motionerat om i riksdagen. Det är inte den politiken ni bedriver.

Om det finns någon grund för irritation från någon i denna kammare så gäller det väl just detta med att säga en sak ute och göra en annan sak här i kammaren för att sedan bli irriterad när någon påtalar det.

I dag blir ni synade. Det ni sagt under hösten har inte varit korrekt. Jag har läst upp vad ni i en partimotion av Mona Sahlin med flera har motionerat om.

Jag noterar också att det Peter sade här i kammaren i en debatt med mig för ett tag sedan också var att vi har ett sådant utgångsläge när det gäller budgeten att vi ska analysera. Vi ska ta fram uppgifter för att se om det finns förutsättningar för att spara lite över 4 miljarder. Men det är inte så man har uppträtt i riksdagen.

Det finns alltså skrivningar som är väldigt konkreta. Socialdemokraterna skriver: Vi menar att det är möjligt att minska anslaget 2009 med 3 miljarder och med 4,5 miljarder 2010.

Detta är er politik! Det är klart att ni försöker slinka undan där. Ni pratar här i dag hellre om Mikael Odenberg som för tre månader sedan lämnade regeringen än om er politik. Det är klart att det då uppstår utrymme för frågor.

Det som kommer att hända för försvarsindustrin om er politik förverkligas är så att säga att det upparbetade behov som är inplanerat när kostnaden för JAS utgår inte längre kan anskaffas. Det handlar då om stridsfordon, om artilleri, om halvtidsmodifieringar av fartyg, om helikoptrar och om Visbykorvetter. Ni drar undan pengar, resurser, och även benen för detta. Det måste vi påpeka. När Sveriges riksdag behandlar partiernas budgetar för försvaret är det viktigt att det är seriöst. Vi anser inte att ni under hösten har hanterat frågan seriöst. Ni lovar runt men håller tunt. Läs er egen partimotion, Peter Jonsson!

Anf. 51 PETER JONSSON (s) replik:

Herr talman! I mitt inledningsanförande glömde jag en sak som jag tror är ganska viktig, nämligen att en stor del av den tid som försvarsministern ägnat åt sitt huvudanförande och åt sina repliker har använts till att titta på den socialdemokratiska politiken. Jag kan tänka mig att det är oerhört viktigt, för där kan nog försvarsministern hitta stabilitet och trygghet.

Men även bland de borgerliga företrädarna finns det de som i de områden där de bor vitt och brett pratar om försvarsmateriel som nu kommer att läggas i påse, eller i papperskorgen. Vidare handlar det om att se till att människor blir friställda – människor med en relativt hög kompetens och med utvecklingsmöjligheter vad gäller den framtida Försvarsmaktens förmågor.

Sådan är verkligheten också hos er moderater, så jag tror inte att man så mycket ska slå sig för bröstet och tala om vad vi socialdemokrater säger när vi är ute och pratar om vår politik. Trovärdigheten ligger, som sagt, i att vi faktiskt har en hel del erfarenhet.

Prot. 2007/08:35
3 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet –
budgetåret 2008*

Försvarsministern har inte vare sig i sitt anförande eller i någon av sina repliker nämnt om ytterligare 3–4 miljarder i besparingar som man lite luddigt skriver om när det gäller Försvarsmaktens inriktning i framtiden.

Finns det någon konsekvens i försvarsministerns resonemang? Nej, det känner inte jag att det finns, utan det vi i dag har mött är en arg, arrogant och något besviken försvarsminister. Men jag hoppas att vi i framtida interpellationsdebatter kan se en gladare försvarsminister och en försvarsminister som är mer uppåt när vi har kunnat skapa förutsättningar för att lyckas när det gäller insatsen från Nordic Battle Group och när det gäller att se till att Sverige står starkt i Europeiska gemenskapen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 5 december.)

5 § Utveckling av den sociala barn- och ungdomsvården m.m.

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2007/08:SoU5
Utveckling av den sociala barn- och ungdomsvården m.m. (prop. 2006/07:129).

Anf. 52 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Barnen och ungdomarna är vår framtid, som det heter – ett välbekant uttryck. Att barn och ungdomar ska ha det så bra som möjligt under sin uppväxttid är en självklarhet för de flesta.

Men tyvärr inträffar saker som stör den trygga uppväxten, och då behövs samhällets skyddsnät. En viktig del av detta skyddsnät är den sociala barn- och ungdomsvården som vi i dag ska debattera.

Regeringen har lagt fram en proposition om utveckling av den sociala barn- och ungdomsvården. Med anledning av denna proposition har två motioner med sammanlagt 25 yrkanden väckts. Dessutom ska vi behandla ett 20-tal motionsyrkanden från de allmänna motionstiderna 2005, 2006 och 2007.

Propositionen innehåller förslag om ändringar i reglerna om skydd och stöd för unga inom den sociala barn- och ungdomsvården. Det är förslag som syftar till att stärka barns och ungas ställning och att en bättre vård utvecklas.

Informationen till den unge via LVU-omhändertagande ska förbättras. För barn och unga som vårdas i ett familjehem eller i ett hem för vård och boende ska en genomförandeplan upprättas.

Dessutom får inte barn placeras i ett enskilt hem som vid upprepade tillfällen tar emot barn för tillfällig vård, det vill säga jourhem, eller i ett familjehem om inte förhållandena i hemmet är utredda av en socialnämnd.

Vidare ges utökade möjligheter att kontrollera alkohol- och drogpåverkan hos dem som vårdas i särskilda ungdomshem.

Utskottet tillstyrker förslagen i propositionen och avstyrker samtliga motioner. I betänkandet finns 14 reservationer och ett särskilt yttrande.

Efter dessa inledningsord, fru talman, kan debatten om den sociala barn- och ungdomsvården börja. Jag är övertygad om att debattörerna kommer att redovisa intressanta tankar om hur samhällets skyddsnät ska fungera när det gäller den sociala barn- och ungdomsvården.

Anf. 53 EVA OLOFSSON (v):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag stöder alla Vänsterpartiets reservationer men vill lyfta fram två för omröstning här i kammaren.

Det är först reservation nr 10 där Vänsterpartiet liksom Miljöpartiet vill inrätta ett nationellt riskbarnscentrum. Det är också reservation nr 12 från Vänsterpartiet om att också personalen på hem för vård och boende för barn och ungdom ska ha anmälningsplikt om missförhållanden, en lex Sara precis som det finns i äldreomsorgen, och att länsstyrelsen ska få ett tydligt uppdrag att barn och unga på ett lätt sätt ska kunna höra av sig dit om det finns missförhållanden på det ställe i barn- och ungdomsvården de befinner sig. Kommuner som missköter tillsynen av barn placerade på institution eller familjehem ska kunna få sanktionsavgifter.

Fru talman! Vi ska i dag diskutera ett antal förslag som berör barn och ungdomar som behöver samhällets stöd. Det är barn och ungdomar som befinner sig i en väldigt svår livssituation som är så svår att de har blivit placerade i familjehem eller i institutionsvård.

När samhället omhändertar barn och ungdomar tar samhället på sig ett mycket stort ansvar. Därför är det så viktigt att barn och ungdomar och familjer får det allra bästa stödet och att insatser som görs är så bra som de någonsin kan bli. Vi måste lyssna på vad barn och ungdomar själva tycker och känner.

Det är oftast inte kärleken mellan barnen och föräldrarna som brister. Det är många olika skäl som gör att man inte klarar av att ta hand om sitt barn på ett tillräckligt bra sätt och ge det vård, trygghet och stödja barnets utveckling som man skulle behöva göra som förälder. Barnet kan ha hamnat snett, och familjen räcker inte till för att ändra på ett destruktivt sätt att bete sig.

Eftersom det är en sådan genomgripande handling att flytta barn från deras närmaste är en av de allra viktigaste sakerna att vi måste försöka förebygga och sätta in tidiga insatser och tidigt stöd. Det är inte socialtjänsten som är den allra största och viktigaste arenan, även om socialtjänstens kunskap och socialtjänsten som samarbetspartner är viktig att ha med.

Vi har mödra- och barnavårdscentraler som tidigt kan stötta blivande föräldrar. De kan se om det redan är någonting kring det lilla barnet. Vi har möjlighet att utveckla olika former av föräldrastöd så att man klarar av att vara en förälder.

Vi har förskolan som är så oerhört viktig. Där befinner sig väldigt många barn. Man träffar barnen i stort sett alla vardagar i veckan. Man har mycket tidigt möjlighet att se och sätta in stöd både när barnet behöver stöd och när det finns något mellan föräldrar och barn. Det är viktigt att förskolan inte har för stora barngrupper utan har utrymme för att kunna se och ge stöd eller samarbeta ihop med andra.

Skolan är också väldigt viktig. Där går alla barn i Sverige oftast i tolv år. Det måste finnas tillräckligt många vuxna i skolan för att kunna upptäcka och ge stöd till barn och ungdomar som behöver det. Det behövs en

Prot. 2007/08:35
3 december

*Utveckling av den
sociala barn- och
ungdomsvården m.m.*

skolhälsovård som är så utbyggd att den kan jobba förebyggande och som förutom skolsköterska och skolläkare har kuratorer och psykologer.

Det måste finnas resurser för att samarbeta mellan förskola, skola, socialtjänst, fritidsverksamhet, hälso- och sjukvård och för att förebygga brottslighet polis och kanske åklagare. Det är mot denna bakgrund som Vänsterpartiets jobbsatsning ska ses. Det handlar om att fler människor ska jobba där vi verkligen behöver fler. Det gäller bland annat förskola, skola och fritidshem. Men vi behöver också socialsekreterare som har tid att jobba förebyggande. Det är där vi gör vår stora jobbsatsning i Vänsterpartiet.

Fru talman! Bakgrunden till de förslag som vi diskuterar i dag är utredningen *Källan till en chans* som tillsattes av den förra regeringen och lämnade sitt förslag hösten 2005. Vänsterpartiet hade en representant i den utredningen. Vi är positiva till de flesta förslag som regeringen lägger fram.

Vi tycker att det görs en översyn av lagstiftningens bestämmelser om skydd och stöd till utsatta barn. Man ska se över helheten och se om det behövs nya insatser och nya skrivningar i lagen för att på ett bättre sätt kunna ge barn och ungdomar stöd.

Vi tycker att det är väldigt bra och viktigt, och skriver in det i lagen, att barn ska ha rätt till information. Man ska också dokumentera att de har fått informationen, vad den innehållit och hur den har getts.

Det är också bra att man utvärderar och följer upp familjecentralerna. Vi tycker att de är väldigt positiva och viktiga.

Det är bra att man tydliggör ansvaret hos socialnämnden för godkännande av familjehem. Alla hem ska vara godkända, och jourhem ska också vara godkända. Man kan inte lägga över det ansvaret på någon annan som kanske sköter och ger stöd åt familjehemsverksamheten, utan det är socialnämndens ansvar.

Det vi hade velat ha med lite mer om, förutom det som tas upp i de reservationer som jag redogjort för här, gäller genomförandeplanen som vi hörde om tidigare. Det gäller hur vården i familjehem och på institution och stödet när man kommer hem så att man klarar sig fortsättningsvis ska genomföras.

Vi hade velat att man hade skrivit in att planen skulle göras ihop med barnet och dess anhöriga. Det skulle klart framgå att syskon ska ha kontakt med varandra när de inte placeras på samma håll. Vi vet att det ibland har blivit så att syskon har fått leva utan den kontakt de ska ha, i stor oro för varandra.

Vi har i dag en diskussion om hur det har fungerat för barn som under tidigare årtionden blivit placerade i familjer eller på barnhem. Vi vet att det inte alltid fungerade bra. Vi vet till exempel att syskon inte alls placerades tillsammans.

Till sist, fru talman, vill jag säga att vi från Vänsterpartiets sida hade velat ha ett nationellt riskbarnscentrum. Socialstyrelsen presenterade på uppdrag av den förra regeringen ett förslag till ett nationellt riskbarnscentrum för barn som blivit utsatta för misshandel eller sexuella övergrepp. Det nationella centrumet skulle bidra till att utveckla och förbättra kvaliteten i insatserna, sammanställa god praxis och aktuell forskning om våld och övergrepp mot barn, hur man tidigt upptäcker det, hur man handlägger det och följa upp insatser.

Regeringen och kommittén har velat vänta på utvärderingen av försöksverksamheten med barnahus. Barnahus är ju ett samverkansarbete. I stället för att ett barn som har blivit utsatt för våld eller övergrepp ska få träffa socialtjänsten den ena stunden, barn- och ungdomspsykiatri den andra och polisen den tredje har man samlat alla resurser med människor som är speciellt kunniga i att arbeta med barn på ett ställe. Man vill vänta på att den verksamheten utvärderas.

Vi tycker liksom Rädda Barnen och brottsofferjouren att det är olika verksamheter. Att barnahuset direkt går in och hanterar enskilda barn och utreder brott och i samband med det ger det stöd som behövs till barnet och barnets nära har inte den funktion som ett nationellt riskbarnscentrum skulle ha.

Fru talman! Det finns anledning till oro. Misshandel och aga av barn har inte minskat de senaste åren. Det ligger på samma siffror som tidigare. Vi har ett antal fall de senaste veckorna som exemplifierar de siffrorna. Ungefär 3 000 barn mellan noll och sex år är, enligt den utredning som tittar på detta, utsatta för allvarlig och grov misshandel av föräldrar eller någon närstående. Jag tycker inte att det finns anledning att vänta med ett nationellt riskbarnscentrum.

Våra barn är egentligen allas. Föräldrar är naturligtvis oerhört viktiga. Ibland sviktar föräldrar. Vi kan inte få en bra barndom utan bra stöd från samhället för alla barn, men det behövs också extra stöd för de barn som far illa. Vi har alla ett ansvar som vuxna att rycka in och säga ifrån om vi ser ett barn som far illa.

Anf. 54 THOMAS NIHLÉN (mp):

Fru talman! Fru talman! Till det här betänkandet har Miljöpartiet tio reservationer, och vi ställer oss naturligtvis bakom samtliga våra reservationer men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation nr 1 som handlar om inrättandet av regionala och lokala barnombudsmän.

I det här betänkandet finns det många bra förslag till ändringar av regler och lagstiftning, med syfte att stärka stödet till barn och ungdomar inom den sociala barn- och ungdomsvården.

Miljöpartiet ställer sig bakom de flesta av förslagen, men vi anser att betänkandet saknar ett antal förslag som skulle skärpa och ytterligare stärka stödet till dessa barn och ungdomar, därav våra reservationer.

Under avsnittet En samlad lagstiftning för den sociala barnvården föreslår utskottet, i likhet med regeringen, att en utredning tillsätts för att skapa en samlad lagstiftning på detta område.

Miljöpartiet menar att den särskilde utredare som regeringen vill tillsätta också borde få i uppdrag att se över hur stöd till barn i form av lokala och regionala barnombudsmän skulle kunna utformas och komma med förslag på de ändringar som krävs lagmässigt för att möjliggöra detta.

Miljöpartiet driver och har länge drivit frågan om lokala och regionala barnombudsmän, och vi tar även upp frågan i den senaste budgetmotionen. Under Utskottets ställningstagande kommenterar utskottet att frågan om lokala och regionala barnombudsmän bör hanteras på lokal och regional nivå.

Här har nog utskottet missförstått Miljöpartiets förslag. Vårt förslag innebär att en centralt organiserad funktion inrättas men att det sedan

sker en lokal placering av barnombudsmännen. De lokala och regionala barnombudsmännens uppgifter skulle vara att finnas på barnens sida vid vårdnadstvister, omhändertaganden eller i samband med svåra hemförhållanden. De skulle också kunna företräda barnen.

En annan särskilt viktig funktion skulle vara att barn som är placerade och inte har det bra ska kunna höra av sig själva till denna helt oberoende funktion med barnperspektiv.

Fru talman! Under rubriken Barn som bevittnar våld lämnar regeringen inga förslag utan beskriver endast de aktuella statliga insatserna inom den sociala barn- och ungdomsvården.

Den 15 november 2006 trädde den ändring i socialtjänstlagen i kraft som tydliggör att socialtjänsten bör betrakta ett barn som brottsoffer om barnet bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna.

Detta är ett nytt perspektiv på våld inom familjen, och det kan vara svårt att hantera i och med att våld i nära relationer är komplicerade problem och brott.

Miljöpartiet menar att exempelvis länsstyrelserna bör få i uppdrag att utreda, redan nu efter ett år, hur kommunernas socialtjänst har hanterat och agerat enligt den nya lagen.

Utskottet menar att det är för tidigt att utvärdera. Det kan man förstås tycka, men genom att ställa frågor till socialtjänsten om hur man hanterat den nya lagstiftningen visar man också hur viktiga dessa frågor är.

Det finns goda skäl att påbörja ett uppföljningsarbete redan nu. Det handlar om på vilket sätt man har förberett sig för frågan inom socialtjänsten, till exempel genom utbildningsinsatser och handlingsplaner men också att titta på hur man, sedan lagen infördes, har agerat i förhållande till barn som har bevittnat våld i de fall av misshandel mellan partner som man fått kännedom om.

Utskottet lyfter under avsnittet Förebyggande arbete och tidigt stöd fram exempel på verksamheter som är viktiga ur ett förebyggande perspektiv. Men Miljöpartiet saknar förslag på hur dessa verksamheter skulle kunna förbättras, utvecklas och samarbeta bättre för att man ska kunna sätta in mer relevanta hjälpinsatser i ett tidigt skede.

Ett stort problem – som visserligen tas upp i betänkandet – är tillgången till barn- och ungdomspsykiatriska kliniker, så kallade BUP. Miljöpartiet saknar dock en något djupare analys av BUP:s verksamhet, bristen på platser, långa köer och vilka orsaker som finns till dessa problem samt vilka åtgärder som skulle behöva vidtas.

Miljöpartiet hade också gärna sett en större och mer detaljerad diskussion kring förskolans förebyggande betydelse för barn som riskerar att fara illa, exempelvis när det gäller problemet med stora barngrupper och vikten av att det finns många vuxna på förskolorna, det vill säga många med adekvat utbildning. Vi menar att om det finns många vuxna är chansen mycket större att varje barn hinner få sina specifika behov tillgodosedda.

Ungdomsmottagningars arbete vill vi också lyfta fram som en viktig förebyggande verksamhet. Med utökade psykosociala resurser skulle de kunna ta ytterligare ansvar som att ta hand om de ungdomar som inte söker sig till och inte heller platsar inom vare sig barn- och ungdomspsykiatri eller vuxenpsykiatri, men som ändå är i stort behov av hjälp.

En utbyggd primärvård med psykosocial kompetens är också en viktig förebyggande verksamhet. Mer psykosociala resurser i primärvården, inklusive BVC, skulle vara en stor avlastning för BUP och spara både pengar och lidande i ärenden som rör barns och ungdomars psykiska hälsa.

En väl fungerande elevhälsa med nära kontakter mellan skolkuratorer, psykologer, läkare och sköterskor är en annan mycket bra förebyggande verksamhet, men om det finns inte heller något att läsa i detta betänkande.

Enligt betänkandet bör inrättandet av ett nationellt riskbarnscentrum övervägas först när erfarenheterna från arbetet med utredningar avseende barn som avlidit i anledning av brott, nationellt utvecklingscentrum för tidiga insatser till barn och unga samt de så kallade barnahusens verksamhet sammanställts.

Miljöpartiet menar att ett nationellt riskbarnscentrum bör inrättas snarast med målgruppen barn och ungdomar som är eller misstänks vara utsatta för övergrepp. Brott mot barn är svåra att handlägga, och många myndigheter involveras i arbetet, vilket skapar samordningsproblem. Det är stora problem att förena vård- och omsorgsstrategier med rättsvårdande insatser.

Frågan om ett nationellt riskbarnscentrum är utredd sedan länge, bland annat redan i SOU 2001:72 och av Socialstyrelsen. Vi menar att initiativ till ett sådant centrum inte behöver invänta utvärderingen av verksamheter som nyligen satts i gång.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag passa på att säga något om barnkonventionen. Barnfrågor är inga särfrågor. Det är frågor som berör alla människor. Man kan lugnt säga att allt som är bra för barn är bra för samhället i dess helhet. Övergripande handlar det bland annat om att ge mer tid, tänka långsiktigt, ha fantasi, agera begripligt och ha ett mänskligt beteende.

Barnkonventionen är inte intagen i svensk lagstiftning. Miljöpartiet har ett antal gånger motionerat om att man borde göra detta. Vad finns det egentligen för skäl till att barnkonventionen inte är svensk lag? Ett skulle kunna vara att vi i Sverige anser att vi redan i dag gör det som barnkonventionen säger att vi ska göra. Då skulle det å andra sidan inte vara några problem att ha konventionen i dess helhet i lagstiftningen för att markera ett ställningstagande, men så enkelt är det nog inte.

Det är nog snarare så att det finns ett antal områden där barns behov inte fullt ut är tillgodosedda i Sverige såsom barnkonventionen säger att de ska vara. Barn som är omhändertagna av samhället eller barn som riskerar att bli det är en särskilt utsatt grupp vars rättssäkerhet behöver bli så bra som den kan bli. Dessa barn skulle få ett starkare skydd om barnkonventionen vore gällande svensk rätt.

Anf. 55 MARINA PETTERSSON (s):

Fru talman! När det gäller den sociala utvecklingen av barn- och ungdomsvården måste man mer än i dag förebygga och tillsätta resurser. Det handlar om resurser och kompetens för de barn som är i störst behov av dem. Det kan inte vara så länge till att vi vuxna blundar för den verklighet som faktiskt är en realitet i ett Sverige där barnen inte får sina rättigheter utifrån FN:s barnkonvention tillgodosedda fullt ut.

Låt mig ta ett exempel. Jag vill berätta om en liten tjej som placerades långt bort från mamma och pappa en julhelg.

Hon sade: Alla de andra fick prata med sina föräldrar. Jag fick inte ens prata med pappa på julafton, vilket resulterade i att jag grät och mädde fruktansvärt dåligt.

Hon skar sig. Alla skar sig på avdelningen, och personalen märkte det, men gjorde inte så mycket åt det.

Vi måste lyssna på hennes sanning, för den kan ingen ta ifrån henne. Vi måste också ta reda på hennes inställning till det som samhället erbjuder henne. Det förslag som har lagts fram i dag är gott, för det bästa är gott nog. Det ska alltid ske i nära samarbete med föräldrarna när det är möjligt och när det är lämpligt.

Barnens bästa betyder faktiskt barnens bästa, inte föräldrarnas, inte samhällets och inte systemets bästa. Det handlar om vad just den här lilla flickan eller pojken behöver för att komma ur en svår livssituation och få den trygghet, den omsorg och det omhändertagande som varje barn har rätt till enligt FN:s barnkonvention.

Det förslag som regeringen lägger fram i dag om dessa svåra frågor kommer från en utredning som vi socialdemokrater tillsatte under den förra mandatperioden, den sociala barn- och ungdomskommittén. Vi stöder dessa förslag, men det krävs mer än regeringens förslag i dag. Det krävs mer resurser och medel för att nå målen att alla barn ska få den hjälp de rätteligen ska ha.

I vårt budgetförslag satsar vi 2,4 miljarder på psykiatri för perioden 2008–2010, vilket är 1,4 miljarder mer än regeringen. Vi vill använda dessa medel till ökade anslag för barn- och ungdomspsykiatri och till att göra särskilda insatser för ungdomar med psykiatrisk problematik som enligt vår mening får alldeles för liten hjälp i dag.

När det gäller omhändertagna ungdomar är den mest allvarliga och mest ingripande händelsen i deras liv att samhället skiljer barn och föräldrar åt. Bakgrunden kan vara, som vi har hört i de föregående anförandena, att föräldrarna inte klarat sin föräldraroll, till exempel på grund av egna problem med alkohol, missbruk eller narkotika. Men det kan också handla om barns egna problem. Det ska självfallet vara för barnens bästa utifrån deras egna situationer.

Barn och ungdomar som växer upp i familjehem eller institutionsvård är en mycket utsatt grupp även som unga vuxna. Det redovisas i Socialstyrelsens rapport från 2006.

Fru talman! Vi saknar en helhetssyn, ett samlat grepp och en långsiktig planering för att utveckla den sociala barn- och ungdomsvården. Det anser vi socialdemokrater, och vi kommer att följa denna fråga mycket noga.

Förslaget att sammanföra bestämmelserna om skydd och stöd till utsatta barn i en samlad lagstiftning ser vi mycket positivt på. Vi hoppas att regeringens utredare kommer tillbaka så snart som möjligt med ett förslag.

I propositionen talas det om den frustration som uppstår när socialtjänsten inte kan förändra situationen för barn som man känner oro för. Här snuddar man vid en väldigt viktigt fråga. Socialtjänsten får ibland kritik och är utsatt för korstryck. Ibland anklagas man för att göra för lite och ibland för att göra för mycket när man skiljer barn och föräldrar åt.

För att förbättra den situationen behöver socialtjänstens personal mycket stöd. Det kan ofta bara ges lokalt. Men det finns saker som man kan göra på central nivå. En ökad tydlighet när det gäller den samlade lagstiftningen är en sak. Statligt stöd för utvecklande av metoder är ett annat sätt.

Den här särskilda utredaren som har tillsatts ska titta på hur en ny evidensbaserad kunskap kan spridas och tillämpas i praktiken regionalt och lokalt. Kan man nå dit är mycket vunnet. Stödet för dem som jobbar lokalt är i dag mycket ojämnt. En undersökning som länsstyrelsen i dagarna presenterat angående Västmanland visar tydligt att förutsättningarna skiljer sig markant mellan kommuner när det gäller socialtjänstens möjligheter att hantera denna typ av ärenden.

Fru talman! Tillsynen av den sociala barn- och ungdomsvården behöver förstärkas. I det korta perspektivet måste länsstyrelserna ges ökade tillsynsresurser så att all verksamhet kan granskas, inte minst viktigt mot bakgrund av att kommunen anlitar en rad olika privata verksamheter, till exempel hem för vård och boende, som man rimligen inte kan ha full uppsikt och kontroll över. Den utredning om stärkt tillsyn som just avslutats pekar ju på behovet av att kommunen inte själv granskar utan att det görs av en annan part, staten.

Detta är ytterligare ett område som inte kan avgöras i dag, här och nu. Lösningen får komma efter sedvanlig remissbearbetning och hantering av utredningen.

En annan fråga som tas upp i betänkandet utan att avgöras är barns rätt till kontakter med socialtjänsten utan att vårdnadshavaren informeras. Det här är en avgörande fråga vid till exempel hedersproblematiken. Frågan kommer att tas upp i ett annat sammanhang. Jag vill bara här betona hur viktig denna fråga är så att den inte bara försvinner därför att det är så svårt att hitta en bra lagstiftning runt omkring.

Det förebyggande arbetet kan aldrig bli stort nog, att upptäcka, att ge kunskap, att lära, att se till att föräldrar och barn knyter an till varandra och sätta in insatser så tidigt som möjligt är de bästa sätten att förhindra en negativ utveckling för barnet och föräldrarna i deras roll som mamma och pappa.

Föräldracentraler och annan verksamhet som ger föräldrastöd under ett barns uppväxt är något som vi ser mycket positivt på. Det är faktiskt lite märkligt att det finns så lite samlad kunskap om dessa typer av verksamheter. Studier och kartläggningar skulle kunna visa vad som är det mest framgångsrika sättet att jobba på. Här har också Socialstyrelsen fått i uppgift att göra en kartläggning.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag sätta fokus på en fråga som behandlas i det här betänkandet och som jag tror kommer att bli alltmer aktuell. Det är legitimation för socionomer. Socialstyrelsen har nyligen pekat på behovet av en behörighetsreglering för de socialsekreterare som arbetar med planering, utredning och uppföljning av ärenden som rör barn. Detta skulle förstärka barnens rättigheter, det skulle stärka yrkets status och utvecklingsmöjligheter, och det skulle på sikt bidra till bättre hantering. Jag hoppas och tror att vi kan pröva denna fråga i positiv anda framöver och att regeringen driver på den här utvecklingen.

Anf. 56 MAGDALENA ANDERSSON (m):

Fru talman! Det var drygt 20 700 barn och unga som hade hel-dygnsinsats någon gång under förra året. Vid en alldeles bestämd tidpunkt, den 1 november, var det 14 900 barn som hade det, som fick sin vård, omsorg, skolgång och sitt boende någon annanstans än hemma. Av dem var det 10 100 som fick omsorg och vård med stöd av socialtjänstlagen och ungefär 4 600 enligt lagen om vård av unga. Dessutom var det 200 barn som var omedelbart omhändertagna enligt samma lag. De flesta av dem fanns i familjehem. Bortåt 80 procent vårdas enligt socialtjänstlagen och 65 procent enligt lagen om vård av unga.

Förutom insatser som pågår dygnet runt är det många barn och unga som får olika former av öppenvårdsinsatser. De bor kvar hemma men med stöd på något sätt. Den 1 november förra året var det 28 100 barn och unga som hade en sådan insats.

Det är många barn som behöver stöd och hjälp. I snitt är det 43 000 varje dag i vårt land som får hjälp på hemmaplan och utanför hemmet. Det är barn som kommer att påverkas, som kommer att ha de olika insatser de har varit med om med sig resten av sitt liv.

Fru talman! Det vilar ett stort ansvar på den vuxenvärld som beslutar om att göra eller att avstå från att göra olika former av insatser för de här barnen.

Jag hade förmånen att delta i den utredning som är grunden till propositionen vi behandlar i dag, en utredning som ju tillsattes av den förra regeringen och som lämnade sitt slutbetänkande för ungefär två år sedan. Där lyfts en mängd olika frågor fram. Mycket tydligt för oss alla som satt i utredningen var att den sociala barn- och ungdomsvården är ett område som i mångt och mycket är outforskat, att insatser som görs inte alltid vilar på kunskap och beprövad erfarenhet och att barn och unga alldeles för sällan är medverkande i processerna.

Utredningen hade en referensgrupp av ungdomar som tidigare hade varit placerade. De fick berätta om sina upplevelser och tankar. Man tog del av material från Bris och andra. Parallellt med utredningen gjorde Rädda Barnen någonting som man kallade för höringar. Det var samtal med barn och unga som var placerade. Sammantaget kan man säga att det här materialet visade på en massiv önskan att bli sedd, att bli lyssnad till och att få vara med i beslutet.

Jag har en del meningar som några av de ungdomar som var placerade formulerade.

- Soc skulle ringa minst en gång i månaden.
- Om du är fosterförälder ska du göra lika för alla barn i familjen.
- Man ska få träffa familjen innan man åker dit, två tre gånger före.
- Kolla med släktingar!
- Lyssna på det som är bra också!

- Inga tillgjorda möten med städning innan och kaffe.
- Mer oanmälda besök!
- Det ska inte vara så många socialsekreterare.
- Man ska bli mer lyssnad till.

Så sade de.

Fru talman! Det har hänt mycket i vårt land, både på de 25 år som har gått sedan socialtjänstlagen kom till och på de 15 år som passerat sedan lagen om vård av unga kom. Därför anser regeringen, och utskottet stöder den tanken, att det är ett stort behov av att se över och överväga att föra samman bestämmelser för skydd och stöd för barn och unga i en samlad lagstiftning.

Själva betänkandet handlar ju inte bara om det utan om ett stort antal andra frågor som hänger samman med den sociala barn- och ungdomsvården. I betänkandet finns förslag som handlar om barns och ungas rätt till information, precis det de efterlyste. Där ska det nu införas bestämmelser både i lagen om vård av unga och i socialtjänstlagen.

Här finns förslag om att samla ihop kunskap och sammanställa erfarenheter om familjecentraler, som ju först och främst arbetar förebyggande och stödjande. Det är precis det vi behöver. Där finns inte någon samlad erfarenhet eller kunskap, precis som Marina Pettersson talade om. Det har Socialstyrelsen fått regeringens uppdrag att göra.

Det finns förslag om att införa bestämmelser i socialtjänstlagen om hur vården ska genomföras. Det ska inte bara finnas en vårdplan, det ska också vara en genomförandeplan som visar vilka mål man har, när insatser ska ske, hur det ska gå till och hur kontinuerliga kontakter ska skötas. Självklarheter, kan man tycka, men det har inte tidigare varit reglerat.

Det handlar om att ge tydligare förutsättningar för familjehem, vilka kriterier man ska ha då man bedömer ett familjehem och vilket stöd de ska ha. Regeringen kommer att tillsätta en utredare som ska få det här uppdraget.

Det kommer också att föras in en bestämmelse i socialtjänstlagen som reglerar att det är socialnämnden som ansvarar för utredningen av ett familjehem.

Dessutom kommer det att regleras att ett jourhem inte får vara jourhem i mer än två månader, för att barn inte ska behöva ha många snabba uppbrott.

När det gäller forskning framgår det tydligt att det behövs insatser som stimulerar och som underlättar utvecklingen av en socialtjänst som är kunskapsbaserad. Därför har en särskild utredare fått i uppdrag att precisera hur formerna för ett stöd i framtiden bör se ut.

Statens institutionsstyrelse kommer att få möjligheter att ta prov för att kontrollera alkohol- eller drogpåverkan. Det är en självklarhet, tycker jag, för att de ska kunna garantera ett tryggt och drogfritt boende. Ibland behövs det verktyg för att nå ett sådant mål. Ett sådant verktyg är utökade möjligheter till drogtest.

Prot. 2007/08:35
3 december

*Utveckling av den
sociala barn- och
ungdomsvården m.m.*

Fru talman! Jag tänkte avsluta mitt anförande med att ytterligare en gång referera vad som sades av några av de barn och ungdomar som var omhändertagna för samhällsvård av en eller annan anledning när utredningen *Källan till en chans* gjordes. Det handlar om deras syn på hur en önskevuxen ska vara.

De ska ha minne och komma ihåg när vi fyller år, vad de har lovat och om vi har berättat om något. De ska vara omtänksamma. De ska vara lite stronga när det behövs. De ska ha regler, men inte för strikta. De ska se oss som människor och inte som ungdomar, och de ska inte tro att de alltid vet bäst för att de är vuxna eller för att de är personal.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 57 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c):

Fru talman! *Utveckling av den sociala barn- och ungdomsvården* är en proposition som till sitt innehåll borde ha varit självklar redan för många år sedan. Det gör den inte mindre viktig – tvärtom. Det finns hemskt mycket att ta igen.

Att ett samhälle har barn som får illa är på alla vis ett misslyckande. Barn som får illa är ett samhälles absolut svagaste länk, och man säger ju att ingen kedja är starkare än den svagaste länken.

Centerpartiet anser att det allra viktigaste arbetet som vi har framför oss när det gäller barn och unga i riskmiljöer är det förebyggande arbetet – att få in det arbetet på alla nivåer och i alla miljöer där barn och unga befinner sig: dagis, BVC, förskolor, skolor, ja, precis överallt.

Där barn finns ska det också finnas vuxna, vuxna som har ett ansvar att se hur barn har det. De flesta har också en möjlighet att på något sätt föra vidare det som de ser. Om vi skulle klara av det så skulle vi inte behöva ha så mycket av den här varan, ungdomsvård.

Föräldrar är de personer som har störst betydelse för sina barn och blir i och med det också de som påverkar barnen allra mest. Därför är det angeläget att föräldrar får den hjälp och den stöttning som de behöver under hela barnets uppväxt. Stöttningen ska även bestå i att visa föräldrarna på sin egen kraft och förmåga. Vi har under en lång period varit duktiga på att plocka bort det från föräldrarna och i stället visa att professionen är bättre. Men om inte föräldrarna klarar av det allra viktigaste arbetet och också klarar av att ta ansvar för sitt barn så kommer vi att få ännu fler än de 40 000 per dag som Magdalena Andersson nyss vittnade om.

Familjeförskolor och familjecentraler, som finns i vissa kommuner, är bra exempel på verksamhet dit barn och föräldrar kan komma. Där finns all kompetens som behövs under samma tak och under friare former.

Fru talman! Regeringen föreslår nu en samlad lagstiftning för den sociala barn- och ungdomsvården, och det är ju bra. Att alla institutioner runt barnet och den unge samarbetar är viktigt, för annars händer det så lätt att barnet eller den unge faller mellan de berömda stolarna.

Facit visar, då det gäller familjehemsplacerade barn, att samhället inte alltid varit så bra på och lyckats så bra med att ta hand om de mest utsatta barnen. Det finns många unga vuxna och vuxna som kan berätta om hur deras barndom präglats av flytt mellan olika fosterhem, behandlingshem och tillbaka till det egna hemmet för att sedan göra resan om och om igen, att aldrig veta från dag till dag, att ingen berättade vad som skulle

hända, att inte kunna känna sig trygg eller säker någonstans, oron över vad som händer med föräldrarna och så vidare. Det kan ju hända att när man bodde hemma var man den som tog hand om föräldrarna. Vem gör det nu?

Trygghet är, som bekant, det andra trappsteget på Maslows behovstrappa.

Regeringens förslag om att det i socialtjänstlagen införs en bestämmelse om att en plan för hur vården ska genomföras ska upprättas när ett barn vårdas i ett familjehem eller hem för vård eller boende tycker Centerpartiet är positivt, och egentligen är det ju väldigt självklart. Om man ska ta hand om ett barn och barnet har ett behov så är det väl ytterst självklart att man gör upp denna plan. Jag tror faktiskt att de flesta socialkontor gör det, och då är det väl väldigt bra att det sätts på pränt här.

Det fanns en tid då det var praxis vid placeringar att alltid skilja syskon åt eller att hitta familjehem så långt borta som möjligt från det egna hemmet. I dag vet vi, som tur är, bättre. Att kunna ha kontakt med föräldrar och släktingar är ovärderligt om en familjehemsplacering ska fungera.

Om barnet eller den unge behöver placeras ska det alltid i första hand övervägas om barnet kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående. Men även här är det självklart så att det är det som är det bästa för barnet som ska beaktas.

Regeringen föreslår en rad regelförändringar som ska stärka och skydda barn inom den sociala ungdomsvården. Förslagen syftar till att stärka barns och ungas ställning och skapa förutsättningar för en säker och sammanhållen vård. Denna vård ska ges i enlighet med evidensbaserad kunskap och beprövad erfarenhet. I de nu föreslagna bestämmelserna stadgas att barn och unga ska få relevant information om vad som händer dem. Det var precis det som de inte fick, de som dag för dag inte hade en aning om vad som skulle hända i morgon. Vad var det som gjorde att de blev omhändertagna? Vad händer hemma? Vi kommer nu att sätta på pränt att allt detta ska göras.

När det gäller de barn som har en problematik där det finns både psykiska och sociala problem är det ytterst viktigt att det finns en kvalitet och ett gott samarbete med den sociala ungdomsvården och med barn- och ungdomspsykiatri. En nödvändig förutsättning för ett sådant samarbete är att tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatri förbättras. Regeringen avser därför att förstärka vårdgarantin inom barn- och ungdomspsykiatri. Vi måste veta vad som händer på BUP, barn- och ungdomspsykiatri. Vi måste veta om det är långa köer. Vi måste veta resultat av barn- och ungdomspsykiatriinsatser. Vi är många som undrar vad som egentligen händer, och därför ser vi verkligen fram emot att den här utredningen ska komma till.

Fru talman! Vi ska inte glömma att det är de barn som är barn i dag som ska bli föräldrar i morgon. Om vi inte klarar av att ge dem det de behöver kan vi lugnt räkna med att de i sin tur inte heller kommer att veta hur de ska ta hand om sina barn.

Med det här vill jag yrka bifall till propositionen.

Anf. 58 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (fp):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

Prot. 2007/08:35

3 december

Utveckling av den sociala barn- och ungdomsvården m.m.

I dag ska vi debattera ett betänkande om utvecklingen av den sociala barn- och ungdomsvården. Det är ett synnerligen viktigt betänkande med fokus på våra barn och ungdomar.

I den senaste rapporten från Bris kan vi läsa att den mest märkbara trenden i kontakter som Bris har haft under 2000-talet är den massiva ökningen av problem som hänger samman med psykisk ohälsa. Det innefattar självdestruktiva beteenden, självmordstankar, ätstörningar, depressioner, fobier och panikångest. Men Bris tar även upp barn i utsatthet, barn som utsätts för övergrepp av olika slag. Under 2006 handlade 26 procent av Bris barnkontakter om just detta, och mörkertalet känner vi inte till.

Det som många barn och ungdomar klagar över är att de inte har någon vuxenrelation. Det är många gånger svårt att hitta vuxna som kan hjälpa dem. Det är långa väntetider till barn- och ungdomspsykiatri. Man måste dessutom ha föräldrarnas tillstånd för att söka kontakt. Elevhälsan är underbemannad och har brist på tider att erbjuda. Att vända sig till socialtjänsten är ett stort steg. Dessutom dras föräldrarna in.

Man kan då fråga sig vart barn som inte kan prata med sin mamma och pappa ska vända sig. Och vad gör barn som lever i utsatthet?

Vilken bild har vi i dag av socialtjänstens insatser och av andra aktörer? Det som vi får höra och det som ofta bekräftas är att samverkan mellan myndigheter är bristfällig, vilket gör att många barn och ungdomar faller mellan stolarna. Elevhälsan inom många kommuner är kraftigt nedrustad trots det alltmer ökande ohälsotalet bland våra barn och ungdomar.

Alkoholkonsumtionen har gått ned bland ungdomar, men bland de ungdomar som dricker har konsumtionen ökat. 22 procent av flickorna och pojkarna i årskurs 9 dricker minst någon gång i månaden. Antalet sjukhusvårdade på grund av akut alkoholförgiftning har ökat under de senaste åren. Med droger följer det alltmer ökande ungdomsvåldet.

Föräldraskapet sviktar och kommer många gånger i konflikt med föräldrarnas egna behov av förverkligande. Stressen är överlag mycket hög bland barn och ungdomar i Sverige.

Socialsekreterare vittnar om att de inte hinner med utredningar. Arbetet är stressigt, och kommunerna sparar inom individ- och familjeomsorgen. Kritikerna uttrycker att anmälningar inte leder till tillräckligt snabba och kraftfulla ingripanden.

Enligt en undersökning som gjordes på våren 2006 av fackförbundet SSR anser en majoritet av socialarbetarna att socialtjänsten inte alls eller bara delvis lever upp till socialtjänstlagens intentioner.

Barnperspektivet och barnkompetensen måste få större fokus inom socialtjänstens område. I socialtjänstlagen och i FN:s barnkonvention, som många har talat om här och som Sverige har ratificerat, slås det fast att barnets inställning så långt som möjligt ska klarläggas. Barn har ofta svårt att göra sin röst hörd. Därför är det angeläget att de som ska utreda utsatta barns behov också kan tala med barnen. Många beslut som får en avgörande inverkan på ett barns liv fattas alltså över huvudet på dem, trots att barnperspektivet har förstärkts i socialtjänstlagen. Det är inte ovanligt att bedömningarna ser mycket olika ut.

Vid flera studier av barn som placerats i familjehem har barnen varit kritiska mot att de inte har fått tala enskilt med den socialsekreterare som

har ansvarat för utredningen. I en studie – Cederborg & Carlsson – från 2001 intervjuades 20 barn mellan 5 och 19 år. De flesta mindes inte att de hade fått berätta om sina åsikter över huvud taget under utredningstiden. 17 av barnen ansåg att de aldrig hade haft möjlighet att påverka valet av familjehem, och 13 av dem hade aldrig talat i enrum med socialsekreteraren under placeringstiden. Barn är individer med skilda behov. Det är även angeläget att alla barn i praktiken och inte bara i teorin har samma rättigheter oavsett var i landet som de bor.

Enligt socialtjänstlagen ska en utredning inledas om det finns skäl att misstänka att ett barn far illa. Enligt samma lag ska barnets vårdnadshavare informeras om detta – i lagtexten står det ”skyndsamt”. Det går i dag inte att hålla vårdnadshavaren utanför, inte ens i ett inledningsskede. Socialtjänstlagen är inte skriven för barn som riskerar att mördas, misshandlas, giftas bort, könsstympas eller bli sexuellt utnyttjade av sina anhöriga.

Socialtjänsten ska ha ett tydligt brottsofferperspektiv i arbetet med utsatta barn. Barnet ska ges tid att bygga upp ett förtroende. Att berätta om övergrepp är inte enkelt, speciellt inte om det är pappa, mamma eller någon annan närstående som är skyldig.

Vi kan konstatera att den sociala barn- och ungdomsvården har genomgått stora förändringar under årens lopp. Sedan 2000 har kommunernas kostnader för individ- och familjeomsorg ökat med 17 ½ procent fram till 2005. Riksrevisionsverket och Riksdagens revisorer har pekat på att den sociala barn- och ungdomsvården inte har utvecklats utifrån de mål och regler som finns i socialtjänstlagen.

Det är därför glädjande att vi i detta betänkande har fokuserat på förslag som syftar till att stärka barns och ungdomars ställning, skapa förutsättningar för en sammanhållen och trygg vård i enlighet med kunskap och beprövad erfarenhet.

Med dessa förslag ska socialnämnden bland annat i samband med ansökan om tvångsvård informera om vilken information som har lämnats till barnet och vilken inställning barnet har.

Vid en placering i ett familjehem ska inte bara en vårdplan utan också en genomförandeplan upprättas. Det är synnerligen angeläget för att barnet och vårdnadshavaren ska känna sig införstådda med vad som kommer att hända och vilka mål som ska uppnås.

När det gäller familjehem vet vi att det inte är så lätt att rekrytera till det uppdraget. Uppdraget är otydligt och behöver tydliggöras. Regeringens initiativ att tillsätta en utredning för att komma till rätta med dessa otydligheter känns mycket positivt. Det handlar om frågor kring arbetslöshetsförsäkring och socialförsäkring.

Vi får inte glömma det förebyggande arbetet. I betänkandet fokuseras på föräldrastödet och familjecentralerna. Familjecentralernas koncept skapar goda förutsättningar för samverkan och goda möjligheter för att tidigt upptäcka barn som far illa eller föräldrar som behöver stöd i sin föräldraroll. Ett omfattande arbete pågår även för att förebygga psykisk ohälsa bland våra barn och ungdomar men även för att satsa på dem som har drabbats av ohälsa.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag göra några påpekanden när det gäller barns möjligheter att ha en egen kontakt med socialtjänsten utan vårdnadshavarens kännedom. Utskottet tar inte ställning utan vill beakta

Prot. 2007/08:35
3 december

*Utveckling av den
sociala barn- och
ungdomsvården m.m.*

pågående utredning. För mig och Folkpartiet känns det positivt att man i betänkandet *Beslutanderätt vid gemensam vårdnad* föreslagit denna möjlighet. När denna möjlighet inte finns för socialtjänsten kan det innebära att socialnämnden inte får ett tillräckligt underlag för att kunna ta ställning till om man behöver vidta åtgärder. Rättssäkerheten för barnet kan i ett sådant fall vara helt satt ur spel då följden kan bli att en nödvändig insats för barnet aldrig kommer i fråga. Det viktiga för socialnämnden är att ett samtal ska vara förenligt med barnets bästa. Vi kommer alla här ihåg lille Bobby och flickan i Vetlanda.

Vi har en barnkonvention som tydligt deklarerar att man ska tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till dess ålder och mognad.

Som sagt har mycket hänt sedan socialtjänstlagen tillkom, vilket i högsta grad ställer krav på den lagstiftning som finns inom detta område. Regeringens initiativ att utreda behovet av en samlad lagstiftning är ett steg i rätt riktning.

Anf. 59 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Jag träffade Jennie. Hon är 19 år och har haft ett ganska trassligt liv. Det var problem hemma, och Jennie fick ta ett stort ansvar för sina mindre syskon redan när hon var tio elva år. Hon kom till ett jourhem som först inte fungerade bra. Efter flera placeringar och några rymningar blev det ett LVU-hem när Jennie var 14 år.

Jag frågade Jennie om hon trodde att man hade kunnat förhindra ett omhändertagande. Hon svarade: Jag tror att det hade gått att göra något tidigare. Jag hade velat vara i en familj, en bra familj. Men jag hamnade i ett jourhem som inte var bra. Jag sade till socialtjänsten att jag inte kunde bo där, men ingen lyssnade.

Nej, ingen frågade vad Jennie själv ville.

Den här berättelsen har jag hört från många barn som har blivit LVU:are.

I dag bor Jennie i en egen lägenhet. Hon pluggar in gymnasiekompetens. Jennies lilla dotter på två och ett halvt år blev vändpunkten för henne till ett annat liv. Det går bra för Jennie. Det gör det tyvärr inte för alla ungdomar som omhändertas enligt LVU. För många följs en otrygg uppväxt av ett vuxenliv som alltför ofta innehåller missbruk och brottslighet.

Det är för Jennies skull, och för alla andra barn och ungdomar som far illa, som propositionen om den sociala barn- och ungdomsvården har lämnats till riksdagen. Det är för att stärka deras rätt att få information om vad som ska hända och för deras rätt att få göra sin vilja känd och dokumenterad så att den blir en del av beslutsunderlaget. Den här propositionen, som nu har lett fram till ett betänkande, ska stärka barns rättigheter och möjligheter till en trygg och bra uppväxt också när man har varit i en väldigt utsatt situation.

Låt mig ändå först säga att de allra flesta barn i Sverige har det bra och lever och växer upp under trygga och goda förhållanden tillsammans med sina föräldrar. Föräldrarna är de viktigaste personerna i varje barns liv. Så gott som alla föräldrar älskar sina barn och vill dem väl. Och det

är också föräldrarna som i första hand har ansvaret för barnets uppfostran och utveckling, vilket också framhålls i FN:s barnkonvention.

Samhällets roll är att stödja och komplettera föräldrarna i deras föräldraskap. Barnavårdscentraler, mödravårdscentraler, förskolor och skolor bidrar till att ge föräldrarna ett generellt stöd genom den verksamhet de bedriver. Familjecentraler har inte minst betytt mycket. Det var roligt att höra också oppositionens välvilliga uttalande om familjecentraler i dag.

Det förebyggande arbetet är eftersatt, och regeringen avser att stärka föräldrars möjlighet till stöd i deras viktiga uppgift. Det förebyggande arbetet måste därför inriktas på föräldrarna mer än på förskola och skola. Det finns otroligt mycket mer att göra för att ge föräldrarna stöd i deras viktiga uppgift eftersom de är de som är mest betydelsefulla för deras barn. Därför säger vi från regeringens sida att det ska finnas ett föräldrastöd under barnets hela uppväxt, inte bara under de första åren. Till detta avser regeringen att återkomma.

För en del familjer behöver samhället och staten ta ett större ansvar genom insatser från den sociala barn- och ungdomsvården. Behoven kan variera, och ibland handlar det om kortare perioder, ibland under barnets hela uppväxttid. Även i ett utvecklat välfärdsland som Sverige vet vi att det är alltför ofta som barn inte ses eller inte hörs inom socialtjänsten, inom psykiatri, inom missbrukarvården och i vårdnadstvister.

Fru talman! Nu tar vi viktiga steg för att förstärka barnets rätt. I lagen om vård av unga, LVU, och i socialtjänstlagen skriver vi in rätten för barn att få relevant information. Observera att rätten för barn att få upplysningar i saker som kan ha betydelse för barnet i dag inte finns föreskriven i vare sig SOL eller LVU. Vi skriver också in i LVU att socialnämndens ansökan om vård enligt LVU ska innehålla dokumentation om vilket slags information som har lämnats till den unge och den unges inställning. Det är alltså både en rätt till information och en skyldighet för socialtjänsten att efterfråga vad den unge själv vill och att dokumentera detta.

Vidare föreslår vi att en genomförandeplan upprättas för barn och unga som vårdas i ett hem för vård eller boende, HVB, eller i ett familjehem. Detta görs i allmänhet, men alltför ofta görs det inte. Nu slår vi fast att det ska göras i varje fall. Det ska inte bara vara fråga om en placering utan den ska vara genomtänkt, och det ska formuleras i text vad som avses med vården.

Fru talman! Vi föreslår också att samhället ska kunna uppträda med större bestämdhet till skydd för barn och unga som måste flyttas från sin familj.

Barn ska inte få placeras i ett jourhem om inte förhållandena i hemmet är utredda av en socialnämnd. Tiden för en jourhemsplacering ska inte överstiga två månader. Det är för att skapa större trygghet för barnet, det vill säga att veta tidsgränsen och att något sedan ska hända som blir av mer permanent karaktär. Att gå länge och inte veta vad som händer närmast är verkligen motsatsen till trygghetsskapande. Därför måste den tiden begränsas. Länsstyrelsen ska också utan föregående föreläggande få förbjuda fortsatt verksamhet vid ett HVB om det föreligger fara för barnets liv, hälsa eller personliga säkerhet. Vi förbereder också just nu på Socialdepartementet att tillsätta en utredning som ska pröva en samlad

Prot. 2007/08:35
3 december

*Utveckling av den
sociala barn- och
ungdomsvården m.m.*

lagstiftning för den sociala barn- och ungdomsvården. Det ska helt enkelt vara en barnskyddslag, bland annat för att samhällets stöd och skydd till barn i utsatta situationer ska bli riktigt tydligt. Om behov finns i vissa situationer vill vi också utreda om man från socialtjänstens sida ska kunna erbjuda barn och ungdomar stöd utan godkännande från föräldrar och utan att man för den skull ska behöva tillgripa tvångsmedel.

Vi hör många berättelser från socialtjänsten om komplikationen när till exempel en förälder är missbrukare och kanske vill dölja sitt missbruk eller har en psykisk sjukdom som gör att föräldern inte ser barnets bästa. Man ska då inte behöva låta det gå så långt att man måste tillgripa ett LVU utan kunna gå in i ett tidigare skede därför att barnets behov är så tydliga. Vi vill titta på om det är framkomligt med en lagstiftning på området.

För att förstärka vårdkedjan, särskilt när det gäller behov av stöd och hjälp för barn och ungdomar efter det att de har blivit 18 år, gör vi ett tillägg i socialtjänstlagen. Alla vi som är föräldrar till större barn vet att vuxenstöd minsann behövs också efter det att man har blivit myndig.

Vi har tidigare berättat om att vi vill skapa öppna kvalitetsjämförelser inom äldreomsorgen. Nu tar vi också de första men viktiga stegen för en socialtjänst som i högre utsträckning kan baseras på kunskap och beprövad erfarenhet. Socialtjänsten rymmer många eldsjälar. Men ofta har de inte fått de verktyg och den kompetensutveckling de behöver för sitt viktiga arbete.

Socialstyrelsen får därför i uppdrag att samla in mer data som gäller den sociala barn- och ungdomsvården. Statistiken och informationen om socialtjänstens insatser går i dag inte att följa över tid, och utvecklingen kan alltså inte följas. Jag vet som ansvarig minister för socialtjänsten inte hur många anmälningar som görs per år i det här landet om barn som far illa. Jag vet inte hur många av de anmälningarna som leder till en utredning. Jag vet inte hur många av utredningarna som leder till en insats för barnet. Jag måste säga att jag har blivit väldigt förvånad över att denna statistik inte har inhämtats tidigare på nationell basis. Det är verkligen undermåligt att vi så totalt saknar nationell kunskap på området.

Socialstyrelsen ska också upprätta och driva ett offentligt register över hem för vård eller boende. Kommunerna blir skyldiga att anmäla verksamheter till länsstyrelserna. Vidare ska Socialstyrelsen tillsammans med forskare, sociala barn- och ungdomsvården och företrädare för brukarorganisationer utarbeta system för att upprätta nationella kvalitetsregister för den sociala barn- och ungdomsvården. Då kan vi börja mäta och jämföra på samma sätt i alla kommuner och skapa ett system som driver kvalitetsutveckling inifrån verksamheten.

Kerstin Wigzell har fått i uppdrag att analysera och lämna förslag på hur en i högre grad kunskapsbaserad socialtjänst ska utvecklas. Det här är ett viktigt arbete.

Kunskap om sociala insatsers resultat, alltså vad som ger god kvalitet och avsedd effekt, är en förutsättning för en väl fungerande socialtjänst men också en förutsättning för möjligheten att bedöma om mål och regler i lagstiftningen efterlevs.

För klienten eller brukaren är det viktigt att känna till detta inför planeringen av insatser. Yrkesverksamma behöver den här kunskapen för att kunna bedriva och utveckla arbetet. För huvudmän och verksamhetsansvariga är det nödvändigt för uppföljningen av verksamheten och när man ska besluta om förändringar och resurstilldelning.

Fru talman! Propositionen rymmer ytterligare förslag. En del har nämnts av tidigare talare. Sammantaget är det många åtgärder som vidtas för att stärka barn som far illa och deras möjligheter till en trygg och harmonisk uppväxt.

Ett barn har rätt att i en svår situation tas på allvar som en egen person. Barn ska få relevant information som berör deras eget liv och deras egen framtid. De ska lyssnas på. Deras vilja ska dokumenteras, och den ska vara en del av beslutsunderlaget. För mig är det här en mycket viktig fråga.

Men mer finns att göra. Detta är steg ett. Regeringen avser att återkomma för att stärka rätten för barn som far illa.

Min förhoppning är att riksdagen i dag ska anta det betänkande som ligger på bordet och som bygger på den proposition som är lämnad till riksdagen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 5 december.)

Prot. 2007/08:35
3 december

*Utveckling av den
sociala barn- och
ungdomsvården m.m.*

6 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Justitieutskottets betänkande
2007/08:JuU1 Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Civilutskottets betänkande
2007/08:CU3 Ändringar i plan- och bygglagen

Kulturutskottets betänkande
2007/08:KrU1 Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

7 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 30 november

2007/08:250 Trafiksäkerhet

av Marie Nordén (s)

till statsrådet Åsa Torstensson (c)

2007/08:251 Pengar till jämställdhetspolitik

av Eva-Lena Jansson (s)

till integrations- och jämställdhetsminister Nyamko Sabuni (fp)

Prot. 2007/08:35
3 december

2007/08:252 Politisering av utredningsväsendet
av *Luciano Astudillo* (s)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

2007/08:253 Rådet för minskat statligt ägande
av *Bosse Ringholm* (s)
till statsrådet Mats Odell (kd)

2007/08:254 Skatteavdrag för forskning och utveckling
av *Marie Engström* (v)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 4 december.

8 § Kammaren åtskildes kl. 15.11.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdets början till och med 4 §
anf. 6 (delvis),
av talmannen därefter till och med 5 § anf. 52 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Anmälan om kompletteringsval till utbildningsutskottet.....	1
3 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
4 § Försvar samt beredskap mot sårbarhet – budgetåret 2008	2
Försvarsutskottets betänkande 2007/08:FöU1	2
Anf. 1 ANDERS KARLSSON (s).....	2
Anf. 2 GUNILLA WAHLÉN (v)	5
Anf. 3 PETER RÅDBERG (mp).....	8
Anf. 4 ROLF GUNNARSSON (m).....	12
Anf. 5 GUNILLA WAHLÉN (v) replik	16
Anf. 6 ROLF GUNNARSSON (m) replik	17
Anf. 7 GUNILLA WAHLÉN (v) replik	17
Anf. 8 ROLF GUNNARSSON (m) replik	18
Anf. 9 PETER RÅDBERG (mp) replik.....	18
Anf. 10 ROLF GUNNARSSON (m) replik	19
Anf. 11 PETER RÅDBERG (mp) replik.....	19
Anf. 12 ROLF GUNNARSSON (m) replik	19
Anf. 13 ANDERS KARLSSON (s) replik	19
Anf. 14 ROLF GUNNARSSON (m) replik	20
Anf. 15 ANDERS KARLSSON (s) replik	20
Anf. 16 ROLF GUNNARSSON (m) replik	21
Anf. 17 STAFFAN DANIELSSON (c).....	21
Anf. 18 ALLAN WIDMAN (fp)	25
Anf. 19 GUNILLA WAHLÉN (v) replik	26
Anf. 20 ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	27
Anf. 21 GUNILLA WAHLÉN (v) replik	27
Anf. 22 ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	28
Anf. 23 ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	28
Anf. 24 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m).....	30
Anf. 25 ANDERS KARLSSON (s) replik	34
Anf. 26 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik.....	34
Anf. 27 ANDERS KARLSSON (s) replik	35
Anf. 28 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik.....	35
Anf. 29 PETER RÅDBERG (mp) replik.....	36
Anf. 30 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik.....	36
Anf. 31 PETER RÅDBERG (mp) replik.....	37
Anf. 32 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik.....	37
Anf. 33 GUNILLA WAHLÉN (v) replik	38
Anf. 34 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik.....	38
Anf. 35 GUNILLA WAHLÉN (v) replik	39
Anf. 36 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik.....	39
Anf. 37 KARIN ENSTRÖM (m)	40
Anf. 38 ANDERS KARLSSON (s) replik	41
Anf. 39 KARIN ENSTRÖM (m) replik	42
Anf. 40 ANDERS KARLSSON (s) replik	42
Anf. 41 KARIN ENSTRÖM (m) replik	42

Anf. 42 ANNICKA ENGBLOM (m).....	42
Anf. 43 PETER RÅDBERG (mp) replik	44
Anf. 44 ANNICKA ENGBLOM (m) replik.....	44
Anf. 45 PETER RÅDBERG (mp) replik	44
Anf. 46 ANNICKA ENGBLOM (m) replik.....	45
Anf. 47 PETER JONSSON (s).....	45
Anf. 48 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik	45
Anf. 49 PETER JONSSON (s) replik	46
Anf. 50 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik	47
Anf. 51 PETER JONSSON (s) replik	47
(Beslut skulle fattas den 5 december.).....	48
5 § Utveckling av den sociala barn- och ungdomsvården m.m.....	48
Socialutskottets betänkande 2007/08:SoU5	48
Anf. 52 LARS-IVAR ERICSON (c).....	48
Anf. 53 EVA OLOFSSON (v).....	49
Anf. 54 THOMAS NIHLÉN (mp)	51
Anf. 55 MARINA PETTERSSON (s)	53
Anf. 56 MAGDALENA ANDERSSON (m)	56
Anf. 57 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c)	58
Anf. 58 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (fp).....	59
Anf. 59 Statsrådet MARIA LARSSON (kd).....	62
(Beslut skulle fattas den 5 december.).....	65
6 § Bordläggning.....	65
7 § Anmälan om interpellationer	65
8 § Kammarén åtskildes kl. 15.11.	66

